

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 66/2019
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 28 lutego 2019 r.

**Ocena programowa
Profil ogólnoakademicki**

Raport Samooceny

Nazwa i siedziba uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów:

**Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej,
Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin**

Nazwa ocenianego kierunku studiów: **geografia**

1. Poziom/y studiów: **studia I i II stopnia**

2. Forma/y studiów: **stacjonarne**

3. Nazwa dyscypliny, do której został przyporządkowany kierunek^{1,2}

Nauki o Ziemi i środowisku, geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, matematyka

W przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny:

- a. Nazwa dyscypliny wiodącej, w ramach której uzyskiwana jest ponad połowa efektów uczenia się wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla dyscypliny wiodącej w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

Nazwa dyscypliny wiodącej	Punkty ECTS	
	liczba	%
Nauki o Ziemi i środowisku	117 ¹ (72) ²	65 ¹ (60) ²

1 – studia I stopnia, 2 – studia II stopnia

- b. Nazwy pozostałych dyscyplin wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla pozostałych dyscyplin w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

L.p.	Nazwa dyscypliny	Punkty ECTS	
		liczba	%
1	Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna	60 ¹ (48) ²	33 ¹ (40) ²
2	Matematyka	3 ¹	2 ¹

1 – studia I stopnia, 2 – studia II stopnia

¹Nazwy dyscyplin należy podać zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz. U. 2018 poz. 1818).

² W okresie przejściowym do dnia 30 września 2019 uczelnie, które nie dokonały przyporządkowania kierunku do dyscyplin naukowych lub artystycznych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668, z późn. zm.) podają dane dotyczące dotychczasowego przyporządkowania kierunku do obszaru kształcenia oraz wskazania dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów

Profil ogólnoakademicki, Poziom studiów: pierwszego stopnia (zestaw obowiązujący roczniki przyjęte na studia w roku 2019/2020 oraz 2020/2021), Dziedziny: Nauk ścisłych i przyrodniczych, Nauk społecznych, Dyscyplina: Nauki o Ziemi i środowisku 65%, Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna 33%, Matematyka 2%, Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji - 6

Symbole efektów kierunkowych	Kierunkowe efekty uczenia się	Odniesienie do uniwersalnych charakterystyk PRK
	WIEDZA: ABSOLWENT ZNA I ROZUMIE	Kod składnika opisu
K_W01	Dorobek teoretyczny i empiryczny poszczególnych dyscyplin geografii oraz pokrewnych jej dyscyplin naukowych na poziomie umożliwiającym podstawową interpretację zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społecznych, gospodarczych i politycznych	P6U_W
K_W02	Zjawiska i procesy zachodzące w środowisku przyrodniczym oraz społeczno-gospodarczym, ich uwarunkowania i skutki oraz wzajemne relacje w różnych skalach przestrzennych	P6U_W
K_W03	Przestrzenne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego oraz społecznej i gospodarczej działalności człowieka, ich przyczyny, uwarunkowania i skutki	P6U_W
K_W04	Sposoby użytkowania środowiska geograficznego i formy jego ochrony oraz związane z nimi korzyści, ograniczenia i dylematy	P6U_W
K_W05	Zmiany zachodzące w środowisku geograficznym pod wpływem procesów naturalnych i antropogenicznych w ujęciu historycznym i współcześnie	P6U_W
K_W06	Przemiany cywilizacyjne współczesnego świata oraz związane z nimi zagrożenia i dylematy	P6U_W
K_W07	Podstawowe metody, techniki i narzędzia badawcze służące pozyskiwaniu, przetwarzaniu, udostępnianiu i prezentacji danych o przestrzeni geograficznej, w tym narzędzia GIS	P6U_W
K_W08	Podstawy prawne i ekonomiczne będące istotą rozwoju przedsiębiorczości związanej z gospodarowaniem przestrzenią geograficzną	P6U_W
K_W09	Zasady korzystania z dóbr materialnych i intelektualnych z zachowaniem zasad ochrony własności przemysłowej i praw autorskich	P6U_W
K_W10	Ekonomiczne i prawne uwarunkowania funkcjonowania różnego typu instytucji i organizacji związanych z gospodarowaniem przestrzenią geograficzną	P6U_W
	UMIEJĘTNOŚCI: ABSOLWENT POTRAFI	Kod składnika opisu
K_U01	Wykonywać obserwacje i pomiary elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz wyszukiwać i pozyskiwać informacje z literatury naukowej, baz danych i innych źródeł, krytycznie je oceniać	P6U_U
K_U02	Dokonywać selekcji, interpretacji i przetwarzania danych na potrzeby określonych zadań z zakresu geografii oraz prezentować wyniki w formie pisemnej i ustnej z użyciem profesjonalnych metod informacyjno-komunikacyjnych	P6U_U
K_U03	Analizować przebieg zjawisk i procesów przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i politycznych, wyjaśniać ich uwarunkowania i konsekwencje, formułować wnioski uogólniające i oceniające na ich temat oraz opisywać korelacje między nimi	P6U_U
K_U04	Dobierać i stosować optymalne rozwiązania metodyczne w badaniach środowiska geograficznego oraz sposoby prezentowania wyników pracy, proponować własne procedury w rozwiązywaniu zadań niestandardowych	P6U_U
K_U05	Posługiwać się podstawowymi programami GIS w celu: opracowywania baz danych o środowisku, wykonywania analiz przestrzennych i prezentowania ich	P6U_U

	wyników	
K_U06	Dostrzegać i definiować problemy związane z funkcjonowaniem środowiska geograficznego i jego poszczególnych elementów oraz planować ich rozwiązania przy wykorzystaniu własnych koncepcji	P6U_U
K_U07	Wypowiadać się na tematy geograficzne z wykorzystaniem terminologii i wiedzy naukowej, podejmować dyskusję nad problemami środowiskowymi i społeczno-gospodarczymi, formułować i wyrażać własne poglądy na forum publicznym	P6U_U
K_U08	Posługiwać się językiem obcym na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego i operować międzynarodową terminologią odnoszącą się do problemów geograficznych	P6U_U
K_U09	Planować i realizować zadania indywidualne oraz w formie zespołowej, w tym w zespołach interdyscyplinarnych	P6U_U
K_U10	Planować i realizować proces uczenia się oraz samodoskonalenia	P6U_U
	KOMPETENCJE SPOŁECZNE: ABSOLWENT JEST GOTÓW DO	Kod składnika opisu
K_K01	Krytycznej postawy wobec własnej wiedzy i umiejętności oraz zasięgania opinii specjalistów w rozwiązywaniu problemów dotyczących środowiska geograficznego	P6U_K
K_K02	Korzystania z wyników najnowszych badań w zakresie nauk geograficznych na potrzeby rozwoju osobistego i zawodowego	P6U_K
K_K03	Podejmowania działań na rzecz środowiska przyrodniczego i społeczno-kulturowego oraz ponoszenia odpowiedzialności społecznej za realizowane inicjatywy	P6U_K
K_K04	Przestrzegania zasad racjonalnego i etycznego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego i społeczno-kulturowego	P6U_K
K_K05	Przyjęcia postawy przedsiębiorczości wobec stawianych zadań	P6U_K

Studia pierwszego stopnia - profil ogólnoakademicki (zestaw obowiązujący rocznik przyjęty na studia w roku 2018/2019), umiejscowienie kierunku w obszarach kształcenia - kierunek studiów geografia należy do obszaru kształcenia w zakresie nauk przyrodniczych i społecznych (nauk o Ziemi i środowisku - 55% geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna - 25% nauki o zarządzaniu i jakości - 20%).

Symbol	Po ukończeniu studiów pierwszego stopnia na kierunku geografia absolwent:	Odniesienie do efektów kształcenia w obszarach kształcenia w zakresie nauk przyrodniczych i społecznych
WIEDZA		
K_W01	Opisuje proces ewolucji geografii jako dziedziny wiedzy i nauki, określa jej współczesną strukturę wewnętrzną, przedmiot badań i miejsce w rodzinie nauk	P1A_W05
K_W02	Zna podstawowy aparat pojęciowy poszczególnych dziedzin geografii	P1A_W05
K_W03	Zna dorobek teoretyczny i empiryczny poszczególnych dziedzin geografii na poziomie umożliwiającym podstawową interpretację zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społecznych, gospodarczych i politycznych	P1A_W02
K_W04	Zna podstawowe metody, techniki i narzędzia badawcze stosowane w poznawaniu poszczególnych elementów środowiska geograficznego	P1A_W07
K_W05	Opisuje podstawowe mechanizmy funkcjonowania systemu przyrodniczego oraz poszczególnych jego komponentów	P1A_W01
K_W06	Rozumie związki i zależności zachodzące pomiędzy poszczególnymi komponentami środowiska przyrodniczego	P1A_W01
K_W07	Zna przyczyny, przebieg i konsekwencje procesów	P1A_W01

	zachodzących w środowisku przyrodniczym	
K_W08	Zna podstawowe prawa fizyki i chemii pozwalające na wyjaśnianie zjawisk i procesów zachodzących w środowisku przyrodniczym	P1A_W03
K_W09	Opisuje zmiany zachodzące w środowisku geograficznym pod wpływem procesów naturalnych i antropogenicznych	P1A_W04
K_W10	Zna podstawowe rodzaje struktur społecznych, gospodarczych i politycznych współczesnego świata oraz rozumie relacje między nimi w różnych skalach przestrzennych	S1A_W03
K_W11	Zna przyczyny, przebieg i konsekwencje współczesnych procesów społecznych, gospodarczych i politycznych zachodzących w przestrzeni geograficznej	S1A_W08
K_W12	Zna funkcjonalne i przestrzenne powiązania oraz wzajemne zależności w systemie człowiek-przyroda-gospodarka	P1A_W01, S1A_W08
K_W13	Zna przestrzenne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczej działalności człowieka	P1A_W01 S1A_W03
K_W14	Zna koncepcję rozwoju zrównoważonego, rozumie jej uwarunkowania i konsekwencje	P1A_W08
K_W15	Zna formy ochrony środowiska, wskazuje wynikające z nich korzyści i ograniczenia	P1A_W08
K_W16	Zna zróżnicowanie przestrzeni społeczno-ekonomicznej, jego uwarunkowania i konsekwencje	P1A_W08
K_W17	Zna zasady interpretacji zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społecznych, gospodarczych i politycznych, z wykorzystaniem metod matematycznych i statystycznych	P1A_W02 P1A_W06
K_W18	Zna podstawy informatyki w zakresie pozwalającym na opis i analizę zjawisk geograficznych	P1A_W06
K_W19	Zna podstawowe zasady bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ergonomii	P1A_W09
K_W20	Zna zasady korzystania z dóbr materialnych i intelektualnych z zachowaniem zasad ochrony własności przemysłowej i praw autorskich	P1A_W10
K_W21	Zna podstawy przedsiębiorczości, będące istotą rozwoju form indywidualnej działalności gospodarczej	P1A_W11
UMIEJĘTNOŚCI		
K_U01	Wykorzystuje literaturę naukową w zakresie geografii w języku polskim i czyta ze zrozumieniem nieskomplikowane teksty naukowe w języku obcym	P1A_U02, P1A_U12
K_U02	Stosuje podstawowe techniki i narzędzia badawcze typowe dla poszczególnych dziedzin geografii	P1A_U01
K_U03	Wykonuje standardowe pomiary i obserwacje podstawowych parametrów środowiska geograficznego	P1A_U06
K_U04	Korzysta w różnorodnych źródłach informacji geograficznej, w tym ze źródeł elektronicznych, pozyskuje, selekcjonuje i przetwarza pozyskane dane	P1A_U03
K_U05	Wykorzystuje podstawowe techniki informatyczne i metody statystyczne do analizy danych i opisu zjawisk geograficznych	P1A_U05
K_U06	Posługuje się podstawowymi programami GIS w celu tworzenia baz danych o środowisku i wykonywania analiz przestrzennych	P1A_U01
K_U07	Analizuje przebieg oraz wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zjawisk i procesów przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i politycznych w oparciu o dorobek badawczy poszczególnych dziedzin geografii	P1A_U07 S1A_U03
K_U08	Formułuje wnioski uogólniające i oceniające o zjawiskach i procesach zachodzących w przestrzeni geograficznej na	P1A_U07

	podstawie własnych analiz oraz danych pochodzących z różnych źródeł	
K_U09	Ocenia wpływ środowiska przyrodniczego na poszczególne rodzaje działalności człowieka oraz różnych form działalności człowieka na środowisko przyrodnicze	P1A_U07, S1A_U03
K_U10	Ocenia istniejące rozwiązania różnych problemów z poszczególnych dziedzin geografii i proponuje własne rozstrzygnięcia	P1A_U07, S1A_U07
K_U11	Analizuje proces przemian funkcjonalno-przestrzennych określonych fragmentów przestrzeni geograficznej i ocenia ich skutki przyrodnicze oraz społeczno-gospodarcze	S1A_U03
K_U12	Realizuje proste zadania badawcze pod kierunkiem opiekuna naukowego	P1A_U04
K_U13	Organizuje samodzielnie proces zdobywania lub pogłębiania wiedzy geograficznej	P1A_U11
K_U14	Przygotowuje opracowania problemów geograficznych z zachowaniem podstawowych metod pozyskiwania danych, ich przetwarzania i dokumentacji procesu poznawczego w języku polskim z uwzględnieniem podstawowej terminologii w języku obcym	P1A_U09, P1A_U12
K_U15	Prezentuje na forum publicznym problemy, poglądy, wnioski przedstawiane w literaturze geograficznej lub wyniki własnej pracy badawczej w języku polskim z zastosowaniem podstawowej terminologii w języku obcym	P1A_U10
K_U16	Stosuje graficzne metody prezentacji treści z uwzględnieniem zasad i reguł kartograficznych	P1A_U01
K_U17	Stosuje podstawowy aparat pojęciowy w analizach i dyskusjach z zakresu geografii w języku polskim i obcym	P1A_U08, P1A_U12
K_U18	Stosuje język obcy w zakresie geografii na poziomie B2	P1A_U12
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_K01	Rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie	P1A_K01 S1A_K01
K_K02	Ma świadomość konieczności poszerzania i aktualizowania wiedzy geograficznej podnoszenia kompetencji personalnych i zawodowych	P1A_K07 P1A_K05
K_K03	Wykazuje obiektywizm w ocenie zjawisk przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i politycznych	P1A_K04
K_K04	Dostrzega problemy związane z wykonywaniem swojego przyszłego zawodu	P1A_K04
K_K05	Potrafi i pracować w grupie, przyjmuje w niej różne role, sprawnie porozumiewa się ze współwykonawcami zadań	P1A_K02 S1A_K02
K_K06	Ustala hierarchię i kolejność działań w ramach określonego postępowania	P1A_K03 S1A_K03
K_K07	W realizacji zadań wykazuje się przedsiębiorczością i innowacyjnością	P1A_K08
K_K08	Wykazuje odpowiedzialność za bezpieczeństwo pracy własnej i innych; umie postępować w stanach zagrożenia	P1A_K06

Profil ogólnoakademicki, Poziom studiów: drugiego stopnia (zestaw obowiązujący obydwu roczniki studiów),
Dziedzina: Nauk ścisłych i przyrodniczych, Nauk społecznych Dyscypliny: Nauki o Ziemi i środowisku 60%,
Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna 40%, Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji - 7

Symbole efektów kierunkowych	Kierunkowe efekty uczenia się	Odniesienie do uniwersalnych charakterystyk PRK ³
	WIEDZA: ABSOLWENT ZNA I ROZUMIE	Kod składnika opisu
K_W01	Aktualne nurty i problemy badawcze współczesnej geografii oraz główne trendy rozwojowe jej poszczególnych subdyscyplin	P7U_W
K_W02	Teorie naukowe na temat charakteru i dynamiki procesów przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i politycznych kształtujących środowisko Ziemi	P7U_W
K_W03	Mechanizmy funkcjonowania systemu przyrodniczego oraz systemów społecznych, gospodarczych i politycznych, a także złożone związki i zależności zachodzące między nimi i ich poszczególnymi komponentami	P7U_W
K_W04	Problemy środowiskowe, społeczne, ekonomiczne i polityczne występujące w skali lokalnej, regionalnej i globalnej oraz związane z nimi dylematy rozwojowe	P7U_W
K_W05	Możliwości praktycznego zastosowania wyników badań geograficznych	P7U_W
K_W06	Zasady planowania pracy badawczej z wykorzystaniem technik i narzędzi właściwych dla geografii	P7U_W
K_W07	Metody i narzędzia badawcze stosowane w obrębie poszczególnych dyscyplin geografii, w tym zaawansowane programy GIS służące tworzeniu baz danych o środowisku i wykonywaniu analiz przestrzennych oraz prezentacji ich wyników	P7U_W
K_W08	Ogólne zasady organizacji i rozwoju form indywidualnej przedsiębiorczości, przy wykorzystaniu kompetencji z zakresu geografii	P7U_W
K_W09	Zasady korzystania z dóbr materialnych i intelektualnych z zachowaniem zasad ochrony własności przemysłowej i praw autorskich	P7U_W
K_W10	Ekonomiczne i prawne uwarunkowania funkcjonowania różnego typu instytucji i organizacji związanych z gospodarowaniem przestrzenią	P7U_W
	UMIEJĘTNOŚCI: ABSOLWENT POTRAFI	Kod składnika opisu
K_U01	Wykonywać obserwacje i pomiary elementów środowiska geograficznego, pozyskiwać informacje z różnorodnych źródeł wtórnych, krytycznie oceniać otrzymane dane i przetwarzać je stosownie do zakładanego celu	P7U_U
K_U02	Analizować, interpretować oraz oceniać zjawiska i procesy przyrodnicze, społeczne, gospodarcze i polityczne, wykorzystując dorobek teoretyczny i empiryczny poszczególnych dyscyplin geografii, wskazywać problemy wymagające rozwiązania, formułować wnioski i hipotezy, a także dokonywać ich weryfikacji	P7U_U
K_U03	Planować i przeprowadzać badania teoretyczne i empiryczne dotyczące różnych problemów geograficznych, dobierać właściwe metody ich realizacji oraz twórczo interpretować i prezentować wyniki w formie ustnej i pisemnej z wykorzystaniem nowoczesnych środków komunikacji, z zachowaniem reguł postępowania naukowego	P7U_U
K_U04	Stosować zaawansowane metody, techniki i narzędzia badawcze w zakresie poszczególnych dyscyplin geografii, w tym programy specjalistyczne GIS, modyfikować ich elementy i przystosowywać do charakteru zadania	P7U_U
K_U05	Uczestniczyć w wymianie myśli i poglądów na specjalistyczne tematy geograficzne z szerokim kręgiem odbiorców, dokonywać transferu wiedzy	P7U_U

³ Należy odnieść się do właściwego poziom PRK 6-8 zgodnie z załącznikiem do ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

	specjalistycznej na formę aplikacyjną i popularną	
K_U06	Samodzielnie oceniać fakty, formułować i argumentować własne stanowisko w kwestiach problemowych, inicjować debatę na tematy geograficzne	P7U_U
K_U07	Pracować w zespole nad realizacją złożonych zadań, w tym podejmować rolę lidera grupy	P7U_U
K_U08	Samodzielnie planować proces uczenia się, wspomagać innych w tym zadaniu	P7U_U
K_U09	Posługiwać się językiem obcym na poziomie B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego	P7U_U
	KOMPETENCJE SPOŁECZNE: ABSOLWENT JEST GOTÓW DO	Kod składnika opisu
K_K01	Korzystania z wyników najnowszych badań geograficznych i specjalistycznych źródeł informacji oraz popularyzacji wiedzy geograficznej	P7U_K
K_K02	Obiektywnej oceny swoich kompetencji, stałego podnoszenia kwalifikacji i korzystania z doświadczenia specjalistów w sytuacjach wymagających wsparcia merytorycznego i metodycznego	P7U_K
K_K03	Prospołecznych zachowań i podejmowania pracy na rzecz środowiska lokalnego	P7U_K
K_K04	Działania w sposób innowacyjny i przedsiębiorczy	P7U_K
K_K05	Popularyzacji ekologicznych wzorców gospodarowania zasobami środowiska i rozwijania etyki środowiskowej	P7U_K

Skład zespołu przygotowującego raport samooceny

Imię i nazwisko	Tytuł lub stopień naukowy/stanowisko/funkcja pełniona w uczelni
Wojciech Zgłobicki	Dr hab., prof. UMCS, Prodziekan ds. Studenckich WNoZiGP, kierownik Katedry Geologii, Gleboznawstwa i Geoinformacji – przewodniczący zespołu
Jolanta Rodzoś	Dr., prof. UMCS, Dziekan WNoZiGP
Wojciech Janicki	Dr hab., prof. UMCS, Dyrektor Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Kierownik Katedry Geografii Społeczno-Ekonomicznej, przewodniczący wydziałowego zespołu programowego ds. kierunku geografia
Marek Nowosad	Dr hab., prof. UMCS
Renata Kołodyńska-Gawrysiak	Dr hab., członek wydziałowego zespołu programowego ds. kierunku geografia
Piotr Demczuk	Dr, członek wydziałowego zespołu programowego ds. kierunku geografia
Karol Kowalczyk	Dr, członek wydziałowego zespołu programowego ds. kierunku geografia
Jakub Kuna	Dr, członek wydziałowego zespołu programowego ds. kierunku geografia
Jan Reder	Dr, członek wydziałowego zespołu programowego ds. kierunku geografia
Sylwester Wereski	Dr, członek wydziałowego zespołu programowego ds. kierunku geografia
Paweł Wojtanowicz	Dr, koordynator bloku zajęć realizowanych w ramach przygotowania do wykonywania zawodu nauczyciela
Mgr Izabela Ejtel	Kierownik Administracji

Spis treści

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów	3
Skład zespołu przygotowującego raport samooceny	9
Prezentacja uczelni	11
Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim	
Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się	12
Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się	22
Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie	38
Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry	44
Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie	54
Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku	57
Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku	62
Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia	67
Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach	74
Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów	77
Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów	84
Część III. Załączniki	85
Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów	96

Prezentacja uczelni

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej jest największą uczelnią po wschodniej stronie Wisły, na której kształcą się obecnie około 16 tysięcy studentów, a jego mury opuściło już ponad 240 tysięcy absolwentów. Od ponad 75 lat odgrywa ważną rolę opiniotwórczą i kulturotwórczą w Lublinie i całym regionie. Uniwersytet posiada bogatą ofertę edukacyjną. Ponad 80 kierunków studiów realizowanych jest na 12 Wydziałach. Badania naukowe prowadzone są w 22 dyscyplinach naukowych (Instytutach), z czego 22 dyscypliny posiadają uprawnienia do nadawania stopnia doktora, a 15 – do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Uniwersytet prowadzi aktywną i prorozwojową politykę edukacyjną, zarówno w sferze oferty programowej, jak i infrastruktury materialnej. Zapewnia środowisko sprzyjające wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań, pozostających w ścisłym związku z aktualnymi kierunkami badań oraz potrzebami i oczekiwaniami otoczenia społeczno-gospodarczego. UMCS otrzymał Logo HR Excellence in Research przyznawane przez Komisję Europejską (2017), posiada także takie wyróżnienia jak „Uczelnia Liderów”, „Aurea Praxis”, „Dobra Uczelnia – Dobra Praca”, „Najbardziej innowacyjna i kreatywna uczelnia w Polsce w tworzeniu perspektyw zawodowych”. Uniwersytet należy do uczelni o najwyższych w skali kraju wskaźnikach umiędzynarodowienia.

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej (WNoZiGP) jako samodzielna jednostka organizacyjna UMCS funkcjonuje od 01.10.2011 roku. Powstał z podziału Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi na dwie jednostki. Dwie jednostki badawcze wchodzące w skład Wydziału, Instytut Nauk o Ziemi i Środowisku oraz Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, posiadają uprawnienia do nadawania stopni naukowych: doktora i doktora habilitowanego. Do atutów Wydziału w zakresie kształcenia należą wykwalifikowana kadra nauczycieli akademickich, nowoczesna infrastruktura, aktywna współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Bogaty dorobek naukowy oraz doświadczenie praktyczne kadry akademickiej, wynikające z podejmowanych działań, tworzą podstawy realizacji programów studiów.

Kierunek studiów geografia należy do grupy najstarszych na UMCS. Obecnie jest jednym z pięciu kierunków studiów prowadzonych przez WNoZiGP, obok turystyki i rekreacji, gospodarki przestrzennej i geoinformatyki oraz Tourism Management. Od roku 2007/2008 studia geograficzne prowadzone są w formie dwustopniowej, stacjonarnej. Studia I stopnia trwają 6 semestrów (180 punktów ECTS) i kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata, studia II stopnia obejmują zaś 4 semestry (120 punktów ECTS), a ich efektem finalnym jest uzyskanie tytułu zawodowego magistra.

Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim

Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się

Kierunek studiów geografia jest jednym z najstarszych kierunków prowadzonych w UMCS. W sposób nieprzerwany jest on oferowany studentom od 1945 roku. W trakcie tej długoletniej historii przeszedł znaczące zmiany, zwłaszcza po roku 2011, kiedy zniesione zostały standardy kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów i otwarta została ścieżka swobodnego projektowania programów kształcenia.

Przyjęta obecnie **koncepcja kształcenia** na kierunku geografia w UMCS jest mocno powiązana z cechami geografii jako nauki oraz z potrzebami środowiska społeczno-gospodarczego i kulturowego, w tym rynku pracy. Zawiera też elementy wzorców międzynarodowych. Powstała w wyniku ewolucji klasycznego programu studiów geograficznych pod wpływem zmian zachodzących na gruncie nauki oraz w przestrzeni społecznej i biznesowej. Jest efektem stałego monitoringu procesów zachodzących na zewnątrz środowiska uniwersyteckiego, jak i zmian związanych z rozwojem edukacji, w tym w obrębie UMCS i Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Obecna koncepcja została ukształtowana w wyniku szerokiej dyskusji prowadzonej na Wydziale od roku 2011, w związku z reformą szkolnictwa wyższego oraz w nawiązaniu do procesu poszerzania oferty studiów na Wydziale. Duża jej przebudowa nastąpiła w latach 2016-2017, w których podjęto działania w kierunku znaczącej modyfikacji programu studiów, dyktowanej zmianami na rynku pracy oraz spadkiem zainteresowania studiami geograficznymi w rezultacie poszerzenia przez Wydział oferty studiów, wyodrębnionych z kierunku Geografia, jak Gospodarka przestrzenna, czy Geoinformatyka oraz zwiększeniem ogólnej liczby oferowanych kierunków w UMCS oraz innych uczelniach.

Za opracowanie koncepcji i programu studiów odpowiedzialny jest **zespół programowy ds. kierunku geografia**, powoływany na czas kadencji Dziekana. W jego składzie są reprezentanci poszczególnych zakładów/katedr oraz przedstawiciele studentów i otoczenia zewnętrznego. Zadaniem zespołu jest opracowanie koncepcji kształcenia i programu studiów, przeprowadzenie procesu opiniującego proponowane rozwiązania, a następnie monitoring procesu kształcenia na kierunku.

W tworzenie nowej koncepcji kształcenia i przebudowę istniejących programów studiów zaangażowani zostali **pracownicy Wydziału, studenci oraz przedstawiciele otoczenia zewnętrznego**, reprezentujący przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego, instytucje związane z zarządzaniem i ochroną zasobów środowiska oraz przedsiębiorstwa z branży geoinformatycznej, a także szkoły. Są wśród nich absolwenci naszej Uczelni (kierunek geografia), chętnie włączający się w prace na rzecz Wydziału. Organizowane były celowe spotkania dedykowane dyskusji nad studiami geograficznymi, ale bardzo przydatna dla tego celu okazała się wspólna realizacja zadań na rzecz lub z udziałem określonych **podmiotów zewnętrznych**, np. opracowanie przez studentów Wydziału planu zagospodarowania przestrzeni w poszczególnych gminach woj. lubelskiego, udział pracowników w projektowaniu sieciowego produktu turystycznego gmin pogranicza, przygotowanie ekspertyz środowiskowych na potrzeby podmiotów zewnętrznych, warsztatów dla młodzieży szkolnej, czy chociażby organizacja Dnia Ziemi, Dnia mokradeł, oraz GIS Day, które są imprezami skupiającymi wokół Wydziału przedstawicieli wielu instytucji i przedsiębiorstw. Wspólna realizacja zadań, zwłaszcza z udziałem jest zawsze okazją do rozmów i poznawania opinii środowiska zewnętrznego na temat wartości studiów prowadzonych na Wydziale, w tym studiów geograficznych w kontekście współczesnego rynku pracy. To sugestie pracodawców zaważyły na tym, że program w zakresie geografii nie był rozwijany w kierunku pogłębiania wąskich specjalności albo podejścia narzędziowego, ale podjęto w nim próbę zaproponowania rozwiązań pozwalających na rozwijanie tego, co uznano za najważniejsze, czyli zdolności komplementarnego patrzenia na środowisko geograficzne i rozumienia zależności pomiędzy jego poszczególnymi komponentami. Dzięki

wskazaniom przedstawicieli rynku pracy zestaw przedmiotów wybieralnych ma duży związek z realiami współczesnego świata.

Studenci zostali zaangażowani w przygotowanie koncepcji kształcenia w dwojaki sposób. Po pierwsze przez stałą obecność w zespole programowym ds. kierunku geografia oraz w zespole ds. jakości kształcenia opiniującym projektowane zmiany, a także poprzez liczną reprezentację w Radzie Wydziału zatwierdzającej kwestie związane z szeroko rozumianym programem studiów. Po drugie poprzez spotkania o charakterze dyskusyjnym. To w związku z potrzebami studentów co do większej elastyczności programu przy niezbyt licznych rocznikach studiów, dokonano zamiany dawnych specjalności na studiach pierwszego stopnia na mniejsze bloki tematyczne. Rozwiązanie to dało większą swobodę realnego wyboru bardziej zindywidualizowanej ścieżki kształcenia. Zmiany programu przed zatwierdzeniem przez Radę Wydziału były opiniowane przez Wydziałowy Samorząd Studentów.

Pracownicy Wydziału zgłaszali swoje sugestie zarówno do koncepcji kształcenia i programu, jak i do projektów nowych wersji, zgodnie z procedurami i rozwiązaniami przyjętymi na Wydziale. Organizowane były otwarte spotkania poświęcone temu problemowi. Odbyla się szeroka dyskusja nad przyszłością geografii i jej wizją jako kierunku studiów. Projekty poszczególnych elementów programu opiniował wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia, a następnie Rada Wydziału składająca się z przedstawicieli wszystkich jednostek organizacyjnych Wydziału i reprezentantów wszystkich grup pracowników.

Główne założenia obowiązującej koncepcji kształcenia w zakresie geografii są następujące:

1. Największym atutem studiów geograficznych jest **łączenie wiedzy** o złożonym systemie środowiska przyrodniczego oraz społeczno-ekonomicznego i kulturowego, stwarzające warunki do kształtowania umiejętności dokonywania pogłębionych analiz szerokiej gamy elementów świata przyrody i typów działalności człowieka, a jednocześnie wieloaspektowego postrzegania i interpretowania rzeczywistości.
2. Zdolność całościowego, **komplementarnego ujmowania zjawisk i procesów** stanowi siłę wykształcenia geograficznego i w połączeniu ze znajomością nowoczesnych metod badań środowiska, w tym narzędzi pozyskiwania i przetwarzania danych przestrzennych, jest elementem konkurencyjności absolwentów studiów geograficznych na rynku pracy.
3. Wiedza teoretyczna dotycząca funkcjonowania środowiska przyrodniczego oraz społeczno-gospodarczego jest wykorzystywana do interpretowania, analizowania i rozwiązywania **problemów o charakterze praktycznym**, realnie występujących.
4. Studia zachowują **ściśły związek z aktualną działalnością badawczą** w zakresie geografii realizowaną na Wydziale i dają studentowi możliwość poznania profesjonalnych narzędzi, technik i metod prowadzenia badań w zakresie poszczególnych dziedzin geografii, w tym terenowych. Jednocześnie przygotowują go do realizacji zadań związanych z wymaganiami współczesnego rynku pracy.
5. Kształcenie studentów realizowane jest w dwóch wymiarach: jako **transmisja aktualnej wiedzy naukowej**, reprezentującej poszczególne subdyscypliny geograficzne oraz jako proces rozwijania **profesjonalnych umiejętności studenta** gwarantujących mu stały progres poznawczy i rozwój osobowy oraz skuteczne wejście na rynek pracy. Studia są również przestrzenią ogólnego rozwoju studentów, realizacji ich zainteresowań i budowania potencjału społecznego wraz z umiejętnościami jego wykorzystania w życiu zawodowym.
6. Studia I stopnia dają studentowi wiedzę o poszczególnych komponentach środowiska geograficznego, zapoznają z **podstawami warsztatu badawczego**, w tym samodzielnej pracy terenowej, laboratoryjnej, wykonywania pomiarów, obserwacji, wizualizacji danych przestrzennych oraz przeprowadzania podstawowych analiz. Przygotowują także do wykonywania różnorodnych zadań mających zastosowanie praktyczne, w oparciu o wiedzę z poszczególnych dziedzin geografii.
7. Studia II stopnia **rozwijają warsztat badawczy studenta**, kształtują jego samodzielność, umiejętność krytycznego myślenia i pogłębionej, wieloaspektowej oceny zjawisk, organizacji

samodzielnej pracy i rozwiązywania złożonych problemów badawczych, a także aplikacyjnych.

8. Program studiów podlega stałej ewaluacji i jest modyfikowany w nawiązaniu do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych oraz pod wpływem procesów zachodzących w przestrzeni Uniwersytetu i Wydziału.

Kwestią podkreślaną przez pracodawców, która stała się kluczowym elementem przyjętej koncepcji i programu studiów, było przede wszystkim skierowanie uwagi na kształtowanie umiejętności kompleksowego spojrzenia na złożony system środowiska i zdolności rozumienia związków i zależności pomiędzy jego elementami. Są to unikalne kompetencje, właściwe niemal wyłącznie dla studiów geograficznych, które stanowią element przewagi konkurencyjnej absolwentów tego kierunku na rynku pracy. Pracodawcy podkreślali niejednokrotnie, że w przeciwieństwie do umiejętności narzędziowych, jest to grupa kompetencji trudnych do ukształtowania poza systemem studiów, np. w trakcie pracy.

W wyniku dyskusji prowadzonych na Wydziale z udziałem pracowników, studentów i przedstawicieli rynku pracy przyjęto zatem, że **celem studiów geograficznych w UMCS** jest wyposażenie studentów w takie kompetencje, aby rozumieli oni jak funkcjonuje złożone środowisko geograficzne, zarówno na poziomie poszczególnych elementów, jak i w ujęciu systemowym. Przyjęto, że studia mają też przygotować absolwenta do prowadzenia profesjonalnych obserwacji i pomiarów, analiz i ocen poszczególnych fragmentów rzeczywistości na potrzeby określonych zadań o charakterze teoretycznym i aplikacyjnym. Zadaniem kształcenia na kierunku geografia jest też poznanie przez studentów profesjonalnego warsztatu badawczego i metod rozwiązywania problemów praktycznych oraz kształtowanie postawy samodzielności, krytycznego myślenia i zdolności do podejmowania wyzwań.

Koncepcja kształcenia na kierunku geografia podlegająca stałej ewaluacji i ukierunkowana na zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia oraz zgodności wykształcenia absolwenta z potrzebami rynku pracy, **zgodna jest z misją i strategią rozwoju UMCS na lata 2019-2025** (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0402/091028-strategia-27-marca-2019-ostateczna-posenacie.pdf>), która zakłada, że:

- Uczelnia realizuje kształcenie na wysokim poziomie, a jej dyplom jest wysoko ceniony przez pracodawców;
- Utrzymuje wysoki poziom aktywności dydaktycznej poprzez stałą modyfikację oferty programowej skierowanej do szerokiej grupy odbiorców w kraju i za granicą;
- Model kształcenia dostosowany jest do obecnych i prognozowanych potrzeb rynku pracy oraz otoczenia społeczno-gospodarczego;
- Zapewniona jest innowacyjność procesu kształcenia wraz z jego indywidualizacją oraz dostosowaniem do potrzeb studentów.

Obecny program studiów przyporządkowany jest do następujących **dyscyplin naukowych**:

- Studia I stopnia: Nauki o Ziemi i środowisku 65%, Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna 33%, Matematyka 2%.
- Studia II stopnia: Nauki o Ziemi i środowisku 60%, Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna 40%.

Taki udział poszczególnych dyscyplin odpowiada zarówno strukturze planu studiów, jak i efektów uczenia się. Studia prowadzone są w profilu ogólnoakademickim. Na obydwu poziomach kończą się przygotowaniem pracy dyplomowej.

Cechą wyróżniającą koncepcję kształcenia na kierunku geografia na tle innych ośrodków geograficznych jest jego **elastyczność**, która daje studentom duży wybór indywidualnej ścieżki kształcenia oraz **sprofilowanie zestawu przedmiotów wybieralnych**, tak by zachowana była zgodność ze specjalnościami badawczymi Wydziału oraz z potrzebami rynku pracy.

W ramach studiów I stopnia, w grupie przedmiotów wybieralnych zastosowano **innowacyjne rozwiązanie**, które pozwala w większym stopniu sprostać zróżnicowanym potrzebom studentów, a jednocześnie daje możliwość zapoznania ich z szerszą niż w ramach danej specjalności problematyką

badawczo-aplikacyjną współczesnej geografii i wspomaga proces krystalizowania konkretnych zainteresowań. Pomysł został zaczerpnięty z programów studiów **w uczelniach zagranicznych**, na których istnieje bardzo szeroka gama zajęć do wyboru. Zaprojektowano więc obszerny zestaw wewnętrznie spójnych i wzajemnie uzupełniających się bloków tematycznych, reprezentujących szczegółowe problemy podejmowane w ramach badań geograficznych w ośrodku lubelskim, a jednocześnie nawiązujących do problemów istotnych z aplikacyjnego punktu widzenia, dających wiedzę i umiejętności poszukiwane na rynku pracy. Student, dokonując wyboru spośród tej oferty, projektuje swobodnie swoją ścieżkę kształcenia, poznając przy tym szczegółową problematykę współczesnej geografii i jej zastosowania.

Na studiach II stopnia, zgodnie z wolą studentów, pozostawiono **specjalności**, odpowiadające zarówno aktualnym specjalnościom badawczym Wydziału, jak i potrzebom rynku pracy. Jest to zestaw unikalny w skali Polski, który na etapie tworzenia programu nie występował na innych uczelniach naszego kraju. W celu poszerzenia zakresu kompetencji studenta i zwiększenia jego konkurencyjności na rynku pracy, program skonstruowano tak, aby możliwa była realizacja dwóch specjalności jednocześnie. Wykaz wybieralnych bloków tematycznych dla studiów I stopnia oraz specjalności dla studiów II stopnia znajduje się w części raportu poświęconej kryterium nr 2.

Istotnym elementem koncepcji kształcenia na kierunku geografia, jest istnienie **dodatkowej oferty dydaktycznej, umożliwiającej rozwój kwalifikacji zawodowych**, zwiększających szanse absolwentów kierunku na zatrudnienie. Od 2015 do 2020 roku, w sposób nieprzerwany realizowane były projekty edukacyjne dedykowane ostatnim rocznikom studiów, w tym na kierunku geografia, oferujące certyfikowane szkolenia, prowadzone przez profesjonalne firmy zewnętrzne, kształtujące kompetencje społeczne oraz merytoryczne, poszukiwane na rynku pracy.

Sylwetka absolwenta kierunku geografia w UMCS:

Absolwent studiów I stopnia:

- jest kompetentny w zakresie poznawania, rozumienia, interpretowania i wyjaśniania mechanizmów funkcjonowania poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego oraz społeczno-gospodarczego, a także współzależności występujących między nimi w ujęciu czasowym i przestrzennym
- ma umiejętność wykorzystywania nowoczesnych narzędzi pomiarowych i analitycznych, w tym programów GIS, stosowanych powszechnie w poznawaniu i rozwiązywaniu problemów dotyczących funkcjonowania środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego
- posiada umiejętności posługiwania się technikami i metodami gromadzenia, analizy oraz interpretacji danych przestrzennych z wykorzystaniem programów GIS
- jest przygotowany do pogłębiania własnej wiedzy i ciągłego doskonalenia swoich kompetencji

Absolwent studiów II stopnia:

- posiada przygotowanie do profesjonalnego badania wybranych elementów środowiska geograficznego, oceny ich stanu, analizy uwarunkowań, tendencji oraz skutków zmian, jak i powiązań między nimi
- jest zdolny do dostrzegania problemów dotyczących środowiska przyrodniczego oraz społeczno-gospodarczego w ich wymiarze lokalnym i regionalnym wraz z ich szeroką gamą uwarunkowań
- sprawnie posługuje się nowoczesnymi metodami i narzędziami badawczymi, w tym programów GIS, stosowanymi do rozwiązywania określonych problemów dotyczących przestrzeni geograficznej
- jest przygotowany do popularyzacji wiedzy geograficznej

Po ukończeniu fakultatywnego bloku zajęć psychologiczno-pedagogicznych oraz dydaktycznych, zorganizowanego zgodnie z obowiązującymi standardami kształcenia nauczycieli, absolwent studiów magisterskich uzyskuje **uprawnienia do wykonywania zawodu nauczyciela geografii w szkołach podstawowych i średnich**. Program tego bloku jest ściśle dostosowany do standardów kształcenia nauczycieli. Przygotowanie merytoryczne student otrzymuje poprzez realizację podstawowego

programu studiów, przygotowanie psychologiczne, pedagogiczne i dydaktyczne do nauczania geografii wyodrębnione jest w formie dodatkowej grupy zajęć wybieranej przez studenta. Obecnie na 3 roku studiów I stopnia, który rozpoczął kształcenie w roku akademickim 2018/2019, trwa jeszcze kontynuacja kształcenia według *Standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* z dnia 17 stycznia 2012 roku. Studenci na studiach II stopnia otrzymają ofertę, która pozwoli im uzupełnić kompetencje o elementy przewidziane *Standardem kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* z dnia 25 lipca 2019 roku. Roczники kolejne, rekrutowane na studia w roku 2019/2020 oraz 2020/2021 rozpoczęły kształcenie według przepisów obecnie obowiązujących. W ramach tej grupy zajęć, oprócz przedmiotów wynikających z nadrzędnych aktów prawnych, wprowadzono także przedmioty dodatkowe, ściśle związane z nauczaniem geografii na poziomie szkoły podstawowej i średniej – *Wiedza o regionie* oraz *Obserwacje terenowe w nauczaniu geografii*. Pozwalają one przyszłym nauczycielom nabyć kompetencje metodyczne i merytoryczne do realizacji zadań z edukacji regionalnej oraz do zajęć terenowych.

Absolwenci studiów geograficznych w UMCS mogą znaleźć zatrudnienie w:

- w jednostkach administracji państwowej i samorządowej różnych szczebli,
- instytucjach zajmujących się ochroną lub monitoringiem środowiska,
- instytucjach krajowych i zagranicznych analizujących zmiany klimatyczne,
- parkach narodowych i krajobrazowych,
- urzędach i instytucjach zajmujących się planowaniem przestrzennym, zarządzaniem kryzysowym,
- agencjach rozwoju regionalnego,
- wydawnictwach kartograficznych,
- edukacji - po ukończeniu bloku zajęć dodatkowych.

Kluczowe efekty uczenia się

Efekty uczenia się odzwierciedlają przyjętą koncepcję kształcenia i podkreślają rolę kompetencji, które wiążą się z przygotowaniem studentów do profesjonalnego badania poszczególnych komponentów przestrzeni przyrodniczej, społeczno-ekonomicznej i kulturowej oraz komplementarnego ujmowania rzeczywistości. Wśród efektów kluczowych znajdują się te, które bezpośrednio nawiązują do tych właśnie celów (Tabela 1.1).

Tab. 1.1. Kluczowe efekty uczenia i ich związek z koncepcją, poziomem i profilem studiów wraz z dyscyplinami naukowymi, do których przyporządkowany jest kierunek.

Kluczowe efekty uczenia się - studia I stopnia
Student zna i rozumie: K_W01: dorobek teoretyczny i empiryczny poszczególnych dyscyplin geografii oraz pokrewnych jej dyscyplin naukowych na poziomie umożliwiającym podstawową interpretację zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społecznych, gospodarczych i politycznych K_W02: zjawiska i procesy zachodzące w środowisku przyrodniczym oraz społeczno-gospodarczym, ich uwarunkowania i skutki oraz wzajemne relacje w różnych skalach przestrzennych K_W03: przestrzenne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego oraz społecznej i gospodarczej działalności człowieka, ich przyczyny, uwarunkowania i skutki K_W05: zmiany zachodzące w środowisku geograficznym pod wpływem procesów naturalnych i antropogenicznych w ujęciu historycznym i współcześnie K_W07: podstawowe metody, techniki i narzędzia badawcze służące pozyskiwaniu, przetwarzaniu, udostępnianiu i prezentacji danych o przestrzeni geograficznej, w tym narzędzia GIS Student zna i rozumie: K_W01: dorobek teoretyczny i empiryczny poszczególnych dyscyplin geografii oraz pokrewnych jej dyscyplin naukowych na poziomie umożliwiającym podstawową interpretację zjawisk i procesów

przyrodniczych oraz społecznych, gospodarczych i politycznych

K_W02: zjawiska i procesy zachodzące w środowisku przyrodniczym oraz społeczno-gospodarczym, ich uwarunkowania i skutki oraz wzajemne relacje w różnych skalach przestrzennych

K_W03: przestrzenne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego oraz społecznej i gospodarczej działalności człowieka, ich przyczyny, uwarunkowania i skutki

K_W05: zmiany zachodzące w środowisku geograficznym pod wpływem procesów naturalnych i antropogenicznych w ujęciu historycznym i współcześnie

K_W07: podstawowe metody, techniki i narzędzia badawcze służące pozyskiwaniu, przetwarzaniu, udostępnianiu i prezentacji danych o przestrzeni geograficznej, w tym narzędzia GIS

Student potrafi:

K_U01: wykonywać obserwacje i pomiary elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz wyszukiwać i pozyskiwać informacje z literatury naukowej, baz danych i innych źródeł, krytycznie je oceniać

K_U03: analizować przebieg zjawisk i procesów przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i politycznych, wyjaśniać ich uwarunkowania i konsekwencje, formułować wnioski uogólniające i oceniające na ich temat oraz opisywać korelacje między nimi

K_U04: dobierać i stosować optymalne rozwiązania metodyczne w badaniach środowiska geograficznego oraz sposoby prezentowania wyników pracy, proponować własne procedury w rozwiązywaniu zadań niestandardowych

K_U05: posługiwać się podstawowymi programami GIS w celu: opracowywania baz danych o środowisku, wykonywania analiz przestrzennych i prezentowania ich wyników

Student jest gotów do:

K_K01: krytycznej postawy wobec własnej wiedzy i umiejętności oraz zasięgania opinii specjalistów w rozwiązywaniu problemów dotyczących środowiska geograficznego

K_K03: podejmowania działań na rzecz środowiska przyrodniczego i społeczno-kulturowego oraz ponoszenia odpowiedzialności społecznej za realizowane inicjatywy

Związek z koncepcją, poziomem oraz profilem studiów

Są to kompetencje o charakterze podstawowym, odpowiednie dla studiów I stopnia, o profilu ogólnoakademickim. Ich opanowanie jest warunkiem zdobycia umiejętności badawczych wyższego rzędu, takich jak dokonywanie pogłębionej analizy i oceny problemów dotyczących poszczególnych fragmentów środowiska geograficznego oraz zdolności komplementarnego ich ujmowania, z szeroką gamą uwarunkowań i współzależności. Aby rozumieć, jak działa złożony system środowiska geograficznego i dokonywać profesjonalnych badań jego elementów, należy najpierw poznać jak one funkcjonują, nauczyć się interpretowania i wyjaśniania faktów, podstawowych metod badawczych i wypracować w sobie nawyki pogłębiania wiedzy. Nieodzownym elementem na tym etapie jest też wdrażanie studentów do kształtowania w sobie postawy odpowiedzialności za środowisko oraz włączania ich w działania na rzecz tego środowiska.

Związek z dyscyplinami, do których kierunek jest przyporządkowany

Wymienione efekty mieszczą się zarówno w dyscyplinie nauk o Ziemi środowisku, jak i w geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Należą do kanonu badań w ramach obydwu z nich. Odnoszą się do podstawowych zadań obu dyscyplin, skoncentrowanych wokół poznawania, interpretacji i wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w poszczególnych fragmentach przestrzeni geograficznej oraz rozwiązywania określonych problemów.

Kluczowe efekty uczenia się - studia II stopnia

Student zna i rozumie:

K_W01: aktualne nurty i problemy badawcze współczesnej geografii oraz główne trendy rozwojowe jej poszczególnych subdyscyplin

K_W03: mechanizmy funkcjonowania systemu przyrodniczego oraz systemów społecznych, gospodarczych i politycznych, a także złożone związki i zależności zachodzące między nimi i ich poszczególnymi komponentami

K_W04: problemy środowiskowe, społeczne, ekonomiczne i polityczne występujące w skali lokalnej, regionalnej i globalnej oraz związane z nimi dylematy rozwojowe

K_W05: możliwości praktycznego zastosowania wyników badań geograficznych

K_W07: metody i narzędzia badawcze stosowane w obrębie poszczególnych dyscyplin geografii, w tym zaawansowane programy GIS służące tworzeniu baz danych o środowisku i wykonywaniu analiz przestrzennych oraz prezentacji ich wyników

Student potrafi:

K_U01: wykonywać obserwacje i pomiary elementów środowiska geograficznego, pozyskiwać informacje z różnorodnych źródeł wtórnych, krytycznie oceniać otrzymane dane i przetwarzać je stosownie do zakładanego celu

K_U02: analizować, interpretować oraz oceniać zjawiska i procesy przyrodnicze, społeczne, gospodarcze i polityczne, wykorzystując dorobek teoretyczny i empiryczny poszczególnych dyscyplin geografii, wskazywać problemy wymagające rozwiązania, formułować wnioski i hipotezy, a także dokonywać ich weryfikacji

K_U03: planować i przeprowadzać badania teoretyczne i empiryczne dotyczące różnych problemów geograficznych, dobierać właściwe metody ich realizacji oraz twórczo interpretować i prezentować wyniki w formie ustnej i pisemnej z wykorzystaniem nowoczesnych środków komunikacji, z zachowaniem reguł postępowania naukowego

K_U04: stosować zaawansowane metody, techniki i narzędzia badawcze w zakresie poszczególnych dyscyplin geografii, w tym programy specjalistyczne GIS, modyfikować ich elementy i przystosowywać do charakteru zadania

K_U06: samodzielnie oceniać fakty, formułować i argumentować własne stanowisko w kwestiach problemowych, inicjować debatę na tematy geograficzne

Student jest gotów do:

K_K01: korzystania z wyników najnowszych badań geograficznych i specjalistycznych źródeł informacji oraz popularyzacji wiedzy geograficznej

K_K02: obiektywnej oceny swoich kompetencji, stałego podnoszenia kwalifikacji i korzystania z doświadczenia specjalistów w sytuacjach wymagających wsparcia merytorycznego i metodycznego

Związek z koncepcją, poziomem oraz profilem studiów

Są to kompetencje zbieżne z założeniami ogólnoakademickiego profilu studiów oraz z najbardziej istotnymi elementami koncepcji kształcenia. Ich nabycie oznacza osiągnięcie umiejętności wysokiej rangi, takich jak dokonywanie pogłębionych analiz szerokiej gamy elementów świata przyrody i typów działalności człowieka, a jednocześnie postrzegania i interpretowania rzeczywistości w sposób całościowy, uwzględniający złożoność systemu. Student, który w dobrym stopniu opanował wymienione efekty, będzie potrafił profesjonalnie, z użyciem odpowiednich metod i narzędzi badawczych, rozwiązywać określone problemy, zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej, z uwzględnieniem realnych warunków ich występowania.

Związek z dyscyplinami, do których kierunek jest przyporządkowany

Wymienione efekty stanowią jedno z ważniejszych celów geografii jako nauki, zarówno w zakresie Nauk o Ziemi środowisku, jak i w geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Są zbieżne z analitycznym, a jednocześnie syntetyzującym charakterem obu dyscyplin.

Związek kształcenia na kierunku geografia z prowadzoną w uczelni działalnością naukową

Wydział w ostatniej kategoryzacji otrzymał kategorię B. Jednak ze względu na znaczące osiągnięcia naukowe oraz kwalifikacje kadry badawczo-dydaktycznej, Wydział NoZiGP UMCS posiada **uprawnienia do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego w dwu dyscyplinach:**

- nauk o Ziemi i środowisku
- geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej.

Jednostka zatrudnia obecnie:

- 71 pracowników badawczo-dydaktycznych (6 profesorów, 22 dr hab. na stanowisku profesora Uczelni, 9 dr hab. na stanowisku adiunkta, 30 dr na stanowisku adiunkta, 2 dr na stanowisku asystenta i 4 mgr na stanowisku asystenta)
- 12 pracowników dydaktycznych (2 wykładowców, 8 adiunktów i 2 profesorów Uczelni)
- 1 pracownika na stanowisku badawczym (dr inż.)
- 16 pracowników naukowo-technicznych
- 3 pracowników inżynieryjno-technicznych

Pracę badawczą i dydaktyczną wspomaga zespół administracji wydziałowej składający się z 13 pracowników.

Stan kadrowy Wydziału jest **bardzo stabilny** i od lat pozostaje na podobnym poziomie liczbowym. W stosunku do roku 2015, w związku z rozwojem oferty studiów, nastąpiło nawet nieznaczne poszerzenie grona nauczycieli akademickich, z 87 do 91. W latach 2015-2021 miał miejsce znaczący rozwój naukowy kadry. Stopień doktora uzyskało 12 pracowników, a stopień doktora habilitowanego 13. W tym czasie 2 osoby uzyskały też tytuł profesora. Awans na stanowisko profesora uczelni był udziałem aż 19 pracowników badawczo-dydaktycznych i dydaktycznych.

Pracownicy są **bardzo aktywni naukowo i organizacyjnie. Podejmują ważne zadania badawcze, współpracują z innymi ośrodkami akademickimi w Polsce** oraz za granicą, m.in. z Mississippi State University (USA), Catholic University of Leuven (Belgia), University of Aegean (Grecja). Są członkami krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych, m.in.: International Arctic Social Sciences Association, European International Studies Association, Regional Studies Association. Zasiadają także we władzach towarzystw i komitetów naukowych (m.in. w Prezydium Komitetu Nauk Geograficznych PAN – vice przewodniczący, Komitecie Sterującym w Sekcji Krasu, Międzynarodowej Unii Geograficznej). Są członkami komitetów naukowych konferencji międzynarodowych (m.in. International Symposium on Gully Erosion, RSA Central and Eastern Europe Conference). Pełnią funkcje redaktorów czasopism naukowych (EUROPA XXI, Polish Polar Research) oraz członków rad redakcyjnych (Natural Hazards, Applied Sciences). Są ekspertami w konkursach NCN, NPRH i NCBiR. W roku 2020 członek społeczności Wydziału, Jean Poesen, znalazł się na liście Ranking TOP 2%, najbardziej cytowanych autorów na świecie. Zajął on niezwykle wysoką, bo 5 pozycję rankingową w dyscyplinie geografia. Ze względu na dużą aktywność pracowników na arenie międzynarodowej i ich znaczący wkład w badania nad wybranymi problemami geografii, ośrodek lubelski znajduje się wśród organizatorów cyklicznych konferencji inicjowanych przez ponadnarodowe instytucje i stowarzyszenia naukowe. W 2019 roku odbyła się konferencja Regional Studies Association na temat Metropolises and Peripheries of CEE Countries: New Challenges for EU, National and Regional Policies, która zgromadziła blisko 160 naukowców z 20 państw. W 2022 roku w Lublinie odbędzie się konferencja z cyklu Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape.

Prowadzone na Wydziale badania dotyczą w szczególności: paleogeografii kenozoiku, stanu i zmian środowiska geograficznego obszarów polarnych, zjawisk klimatycznych, w tym zmian i wahań klimatu, problemów hydrologii i gospodarki wodnej, dynamiki współczesnych przekształceń środowiska przyrodniczego Polski SE, geoarcheologii, monitoringu środowiska przyrodniczego, polityki lokalnej i regionalnej, funkcjonalno-przestrzennych przeobrażeń obszarów zurbanizowanych, studiów krajobrazowych, rozwoju obszarów transgranicznych, przyrodniczych, ekonomicznych i społecznych aspektów rozwoju turystyki i rekreacji, teorii i praktyki gospodarki przestrzennej, zastosowania nowoczesnych metod i technik w badaniach środowiska geograficznego, rozwoju zrównoważonego oraz problemów współczesnej edukacji geograficznej.

Wyniki badań są publikowane w **indeksowanych czasopismach** z bazy Web of Science oraz Scopus, w tym z najwyższej kategorii punktowej. W latach 2015-2020 pracownicy Wydziału opublikowali 255 artykułów w czasopismach z listy JCR, 362 artykuły w innych czasopismach z listy MNiSW, 50 monografii naukowych, 276 rozdziałów w monografiach i byli redaktorami 14 monografii.

Na uwagę zasługuje duża dynamika rozwoju badań i jakości publikowanych prac. W latach 2019 – 2020 ukazało się 6 prac w czasopiśmie za 200 punktów, 11 artykułów za 140 punktów, 44 prace za 100 punktów, 39 prac za 70 punktów oraz 6 monografii naukowych. W trakcie druku jest monografia naukowa w wydawnictwie akademickim z najwyższej kategorii punktowej - Brill Publishers.

Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań badawczych wykonywanych na Wydziale pochodzą z dwóch podstawowych źródeł: subwencji ministerialnej oraz z projektów zewnętrznych (głównie NCN, NCBiR oraz MNiSW). Obecnie realizowanych jest 10 dużych projektów badawczych, w których kierownictwo sprawują pracownicy WNoZiGP, oraz 10 mniejszych projektów w ramach programu Miniatura. Łączna kwota przyznana na ich realizację przekracza 9 mln zł. Oprócz tego, pracownicy Wydziału, ze względu na swoje szerokie kompetencje, są wykonawcami w szeregu projektów, w których rolę lidera pełnią przedstawiciele innych uczelni w Polsce lub innych wydziałów UMCS, jak np. w projekcie *Cyfrowa infrastruktura badawcza dla humanistyki i nauki o sztuce DARIAH-PL* o wartości 117 411 774 zł.

Pracownicy Wydziału mają między innymi znaczący wkład w badanie takich problemów, jak:

- Identyfikacja skutków globalnych zmian klimatu w środowisku przyrodniczym Arktyki pod kątem możliwości ograniczenia niekorzystnych procesów zachodzących na styku atmosfera-hydrosfera-litosfera (we współpracy międzynarodowej w oparciu o Stację Polarną UMCS na Spitsbergenie),
- Rekonstrukcja zmian środowiska przyrodniczego i oscylacji klimatycznych różnej rangi w okresie plejstocenu i holocenu, w celu rozpoznania czynników sterujących zmianami klimatu i przewidywania globalnych zjawisk klimatycznych w przyszłości (na podstawie interdyscyplinarnych krajowych i międzynarodowych zespołów badawczych w strefie glacialnej i peryglacialnej - Polska wschodnia, Ukraina – Prof. Christian Stolz, Flensburg University, Niemcy, Dr Nils Andersen, Leibniz-Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung, Der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Niemcy, Dr Anneli Poska, Tallin University of Technology, Estonia, Prof. Abdelfattah Zalat – Tanta University, Egipt),
- Rozpoznanie uwarunkowań, dynamiki oraz skutków współczesnych i historycznych procesów erozji gleb i erozji wąwozowej (między innymi szczegółowe i interdyscyplinarne studia we współpracy z badaczami z Niemiec – prof. Hans Rudolf Bork (Uniwersytet w Kilonii), dr Markus Dotterweich (Koblenz-Landau University),
- Ocena zasobów wodnych Polski wschodniej (w tym Transgranicznego Rezerwatu Biosfery Polesie Zachodnie) pod kątem możliwości zwiększenia retencji wodnej i utrzymania zasobów wodnych o jakości wody pitnej oraz zachowania wyjątkowych walorów zasobów biotycznych (na bazie wieloletniego monitoringu hydrologicznego Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku prowadzonego na obszarze regionu lubelskiego),
- Rozpoznanie mikroklimatu Miasta Lublin pod kątem fal upałów związanych z „miejską wyspą ciepła”, na podstawie wieloletniego monitoringu meteorologicznego – danych ze Stacji Meteorologicznej UMCS ulokowanej na obszarze miasta (we współpracy z prof. Jamie Dyerem z Mississippi State University w USA i dr. Sachindra Dhanapala Arachchige z Australii – stypendystą Wydziału w ramach programu ULAMA Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej),
- Rozpoznanie geoarcheologiczne stanowisk paleolitycznej ekumeny na obszarach lessowych pogranicza Polski i Ukrainy (we współpracy z archeologami i paleontologami z różnych ośrodków naukowych w Polsce oraz geografami z Uniwersytetu Lwowskiego) oraz rekonstrukcja warunków środowiska przyrodniczego dla grodów wczesnośredniowiecznych Polski wschodniej, m.in. tzw. Grodów Czerwieńskich,
- Przemiany ludnościowe i funkcjonalne obszarów wiejskich i miast Polski wschodniej, w tym w okresie transformacji społeczno-gospodarczej oraz współcześnie
- Inwentaryzacja i ocena przestrzennego rozmieszczenia zasobów przyrody nieożywionej (przygotowanie projektów dwóch geoparków w regionie lubelskim) i zasobów kulturowych

oraz przygotowanie formalnej dokumentacji dla UNESCO do utworzenia polskiej części Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Roztocze” (zakończone sukcesem),

- Ocena roli środowiska przyrodniczego w zarządzaniu przestrzenią i rozwojem lokalnym, w tym w obszarach przygranicznych
- Opracowanie metodyki badań nad jakością życia w perspektywie geograficznej i jej zastosowanie w badaniach nad jakością życia w regionie lubelskim,
- Badania nad relacjami zdrowia i krajobrazu (identyfikacja czynników wpływających na wartość terapeutyczną krajobrazu, studia przypadków – uzdrowiska w Polsce, charakterystyka wybranych czynników zrównoważonego rozwoju uzdrowisk, rozpoznanie perspektyw rozwoju funkcji uzdrowiskowej,
- Opracowanie modelu generalizacji map statystycznych, podnoszącego wiedzę na temat metodycznych aspektów wykonywania map statystycznych, dającego większą możliwość optymalnego wyboru metody prezentacji kartograficznej do wizualizacji zjawisk natury ilościowej na odpowiednim poziomie uogólnienia,
- Opracowanie nowej metody badawczej, polegającej na kartograficznej konfrontacji dotychczasowych metod regresji i progresji. Metoda znajduje zastosowanie w geografii historycznej (środowiskowej) i innych kierunkach zajmujących się analizami przestrzenno-diachronicznymi,
- Rozpoznanie w skali regionu, kontynentu i świata geoturystycznych walorów młodych rozcięć erozyjnych (wąwozy, badlandy). Badania prowadzone były we współpracy z czołowymi geomorfologami pochodzącymi ze wszystkich kontynentów i zajmującymi się obszarami występowania tego typu form,
- Udział w interdyscyplinarnym zespole badawczym opracowującym koncepcję, wdrożenie i rozwój Historycznego Geoportalu Lublina (Lublin HGIS).

Pracownicy Wydziału zarejestrowali 3 patenty na wynalazek:

- łapacz rumowiska dennego w korytach rzecznych – patent europejski, skomercjalizowany
- mózdzierz laboratoryjny
- przystawka do skaningowego mikroskopu elektronowego.

Studia na kierunku geografią mają ścisły związek z charakterem i zakresem badań prowadzonych na Wydziale. Badania **tworzą odpowiednie zaplecze merytoryczne dla szerokiej gamy zajęć dydaktycznych ujętych w programie studiów**. Pozwalają na realizację koncepcji kształcenia opartej na komplementarnym podejściu do wiedzy oraz na elastyczności oferty dla studenta. Studenci, korzystając z doświadczenia kadry dydaktycznej, mogą zdobywać unikalne kompetencje badawcze, zarówno w wymiarze merytorycznym, jak i metodycznym. Prace dyplomowe przyjmują zróżnicowaną tematykę z gwarancją odpowiedniej opieki promotorskiej i warunków do ich realizacji. Duża ich część przygotowywana jest w oparciu o profesjonalne badania terenowe, możliwe do prowadzenia dzięki doświadczeniu badawczemu opiekunów. Niektóre mają charakter eksperymentalny i realizowane są z dużym udziałem pracy laboratoryjnej, wykonywanej przy użyciu metod i aparatury typowej dla badań naukowych. Dzięki szerokiej gamie badań prowadzonych na Wydziale i międzynarodowemu doświadczeniu pracowników, **możliwa jest modyfikacja programu studiów i kreowanie nowych ścieżek kształcenia**.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 1:

Restrukturyzacja UMCS przeprowadzona w 2019 roku w efekcie wdrożenia reformy szkolnictwa wyższego sprawiła, że przyjęta została unikalna w skali Polski struktura organizacyjna Uniwersytetu. Wydział, na czele którego stoi Dziekan, jest jednostką odpowiedzialną za organizację i realizację procesu kształcenia. Pracownicy są podlegli Dziekanowi wyłącznie w zakresie dydaktycznym. Praca

badawcza, jej organizacja i nadzór to zadanie ulokowane w Instytutach, zarządzanych przez Dyrektorów. W ramach Wydziału funkcjonują 2 Instytuty:

- Instytut Nauk o Ziemi i Środowisku
- Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Wydział pomimo rozdziału zadań badawczych i dydaktycznych realizuje przyjęty od początku swojego istnienia, czyli do 2011 roku, partycypacyjny model zarządzania procesem kształcenia. Polega on na włączaniu wszystkich grup interesariuszy w przygotowanie oferty dydaktycznej i w decyzje o sposobie jej realizacji. Na uwagę zasługuje zwłaszcza pozytywna i pełna zaangażowania postawa pracowników Wydziału, którzy zawsze wykazują **dużą gotowość do pracy dydaktycznej i organizacyjnej na rzecz poszczególnych kierunków studiów** i aktywnie włączają się w projektowanie programów studiów, a także w rozwiązywanie wielu problemów natury dydaktycznej. Na Wydziale istnieje zwyczaj organizowania zebrań dydaktycznych, poświęconych określonym problemom bieżącym oraz dyskusjom na temat rozwoju kierunków studiów. Fakt włączania pracowników Wydziału w procesy decyzyjne oraz wdrażanie w życie wniosków z tych spotkań skutkuje **dużym poczuciem wspólnotowości i odpowiedzialności za realizację powierzonych zadań**.

Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się

Informacje ogólne

Programy studiów ze względu na ich stałą ewaluację podlegają zmianom. Obecnie realizowane są programy opracowane według koncepcji kształcenia przyjętej w roku 2017/2018. Ze względu na potrzebę adaptacji Polskiej Ramy Kwalifikacji, w roku 2019/2020 nastąpiło przyjęcie nowych zestawów efektów uczenia się dla obydwu poziomów studiów i dokonano korekty planów. Nie były to jednak różnice duże w stosunku do programów przyjętych w roku 2017/2018. W efekcie, poszczególne roczniki studiów realizują następujące programy:

Studia I stopnia:

Rok 1: Efekty uczenia się oraz plan studiów z roku 2019/2020

Rok 2: Efekty uczenia się oraz plan studiów z roku 2019/2020

Rok 3: Efekty uczenia z roku 2016/2017 i plan studiów z roku 2017/2018

Studia II stopnia:

Rok 1: Efekty uczenia się oraz plan studiów z roku 2019/2020

Rok 2: Efekty uczenia się oraz plan studiów z roku 2019/2020

Zasady doboru treści kształcenia

Dobór treści realizowanych w ramach programu kształcenia na kierunku geografia w UMCS w pełni **wykorzystuje interdyscyplinarność współczesnej geografii, jej walory poznawcze, kształcące i aplikacyjne**. Studia łączą naukę o funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego z wiedzą o działalności człowieka. Uczą rozumienia współczesnego świata, właściwej interpretacji oraz oceny zjawisk i procesów zachodzących w przestrzeni geograficznej w aspektach: przyrodniczym, społeczno-ekonomicznym i kulturowym. Uczą sprawnego posługiwania się metodami oraz narzędziami badawczymi typowymi dla poszczególnych działów geografii. Przygotowują do zarządzania przestrzenią i jej zasobami w sposób racjonalny i perspektywiczny.

Realizowany program studiów ściśle koresponduje też z zakresem i wynikami działalności naukowej pracowników WNoZiGP. Oferta zajęć, zwłaszcza do wyboru, stanowi odzwierciedlenie problematyki badawczej pracowników Wydziału. Specjalności na studiach II stopnia, a także wybieralne bloki tematyczne na studiach I stopnia, mocno nawiązują do profilu badań wydziałowych prowadzonych zarówno w ramach nauk o Ziemi i środowisku, jak i geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Dają studentowi możliwość poznawania aktualnej problematyki naukowej

ośrodka lubelskiego oraz jego udziału w rozwiązywaniu rzeczywistych problemów współczesnego świata.

Program studiów odpowiada także potrzebom otoczenia zewnętrznego w wymiarze praktycznym i naukowym. Dotyczy to zwłaszcza powiązania geografii z szeregiem działań z zakresu zarządzania zasobami przyrodniczymi i społecznymi, planowania lokalnego, regionalnego i strategicznego, realizowanych przez instytucje administracji państwowej (gminy, powiaty, województwa), instytucje zarządzające obszarami chronionymi, szkoły. Ma to szczególne znaczenie w warunkach dynamicznej absorpcji funduszy europejskich w ostatnich latach. Część umiejętności i kompetencji naszych studentów znajduje też zastosowanie w szybko rozwijającej się branży geoinformatycznej.

Struktura programu studiów i treści kształcenia

W programie studiów geograficznych można wyróżnić **kilka zasadniczych bloków przedmiotowych, które łącznie pozwalają studentowi na osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się**. Dają studentowi specjalistyczne kwalifikacje do profesjonalnego operowania wiedzą, umiejętnościami, przede wszystkim w zakresie pozyskiwania, analizowania i przetwarzania danych przestrzennych oraz ich wykorzystywania do rozwiązywania problemów. Układ przedmiotów dyktowany jest zasadami stopniowania trudności i wzajemnej zależności pomiędzy poszczególnymi grupami treści. Przedmioty podstawowe, bardziej ogólne, realizowane są w semestrach początkowych, natomiast moduły specjalistyczne występują na późniejszych etapach kształcenia. Struktura i wymiar przedmiotów podstawowych są na ogół niezmiennie, natomiast zestaw przedmiotów specjalistycznych jest elementem podlegającym stosunkowo licznym zmianom – przede wszystkim w nawiązaniu do potrzeb studentów oraz potrzeb rynku pracy, a także stosownie problematyki badawczej Wydziału oraz do zmian w sferze szkolnictwa wyższego.

Na studiach I stopnia wszystkie zajęcia realizowane na kierunku geografia można podzielić na dwie grupy: blok przedmiotów/modułów obowiązkowych i blok przedmiotów/modułów do wyboru. Blok obowiązkowy realizowany jest zasadniczo na 1 roku studiów licencjackich, część przedmiotów obowiązkowych (niewielki wymiar godzinowy) znajduje się na roku 2 i 3. Jest to zabieg celowy - wspólne zajęcia do końca studiów to utrzymanie poczucia przynależności studentów do określonego roku i wspólnoty studenckiej.

Przedmioty obowiązkowe można podzielić na:

- podstawowe przedmioty geograficzne – pozwalające zrozumieć środowisko geograficzne, a zwłaszcza przestrzenne aspekty zjawisk i procesów przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych (geologia, hydrologia, geografia społeczna i in.),
- przedmioty pomocnicze – dające podstawy rozumienia praw rządzących środowiskiem geograficznym oraz możliwość kształtowania umiejętności analizy danych, wnioskowania i przewidywania (astronomiczne podstawy geografii, fizyka i chemia Ziemi, matematyka i statystyka, ekonomia i zarządzanie),
- przedmioty związane z wykorzystaniem GIS – kształtujące umiejętności gromadzenia, analizowania, przetwarzania i udostępniania danych przestrzennych w oparciu o narzędzia GIS,
- ćwiczenia terenowe – odbywające się poza terenem Uniwersytetu, w zdecydowanej większości poza Lublinem. Zarówno kadra akademicka, jak i studenci są zgodni co do tego, że stanowią one niezbędny element kształcenia geografa i pomimo trudności organizacyjnych stale utrzymywane są w programie studiów. Ćwiczenia te umożliwiają nabycie praktycznych umiejętności i są nie tylko uzupełnieniem kształcenia stacjonarnego, dają studentom nowy i zupełnie inny wgląd w funkcjonowanie środowiska geograficznego. Zapoznają z podstawami warsztatu badawczego, w tym samodzielnej pracy terenowej, wykonywania pomiarów, obserwacji, wizualizacji danych przestrzennych oraz przeprowadzania podstawowych analiz na bazie otrzymanych wyników, a także przygotowują do wykonywania różnorodnych zadań praktycznych w oparciu o wiedzę z poszczególnych dziedzin geografii. Są one podzielone na ćwiczenia terenowe przedmiotowe (praktyczne zdobywanie i wykorzystywanie wiedzy z przedmiotów występujących w programie

studiów (geomorfologii, hydrologii, meteorologii itd.) i ćwiczenia terenowe regionalne, których celem jest poznanie środowiska geograficznego wybranych regionów Polski (Polesie, Góry Świętokrzyskie, Pomorze, Bieszczady, Tatry i Podhale).

Tab. 2.1. Wykaz bloków wybieralnych wraz z odpowiadającymi im specjalnościami – studia I stopnia

Bloki tematyczne do wyboru	Specjalności*		
	Monitoring i gospodarowanie zasobami środowiska	Organizacja przestrzeni społeczno-gospodarczej	Geografia stosowana
Globalne zmiany środowiska	+		
Naturalne zdarzenia ekstremalne	+		
Monitoring środowiska	+		
Hydrometeorologia	+		
Geografia granic		+	
Geografia zasobów		+	
Miasta przyszłości		+	
Systemy Informacji Przestrzennej		+	
Geoturystyka			+
Geopomiary w teorii i praktyce			+
Geografia w administracji publicznej			+
Opracowanie cyfrowych map tematycznych			+

*do uzyskania wpisu o ukończeniu danej specjalności wystarczy realizacja 3 z przypisanych do niej 4 bloków tematycznych. Czwarty blok, który wybiera student może być dowolny.

Na studiach I stopnia oferta zajęć do wyboru obejmuje kilka grup przedmiotów, za które student łącznie otrzymuje 67 punktów ECTS. Trzon tego segmentu programu stanowi zestaw 12 bloków tematycznych, wprowadzonych w miejsce dawnych specjalności, spośród których student w trakcie drugiego i trzeciego roku studiów zobligowany jest do wyboru 4 (łącznie 48 punktów ECTS). Każdy z bloków jest podobnie skonstruowany. Składa się ze stałych 4 przedmiotów, którym przyporządkowano jednakową liczbę punktów ECTS (po 3 ECTS). Wybór określonej sekwencji bloków składa się na specjalności, przy czym student ma prawo wybrać ścieżkę, która ze względu na duże zróżnicowanie tematyczne realizowanych bloków, nie doprowadzi go do uzyskania konkretnej specjalności. Z racji niewielkiej liczebności roczników studiów, zaproponowano rozwiązanie, aby studenci drugiego i trzeciego roku studiów wspólnie mogli dokonywać wyboru poszczególnych modułów. Skutkuje to zwiększeniem szans na to, aby student realizował interesującą go problematykę. Bloki mają charakter bardziej teoretyczny albo bardziej praktyczny i od studentów zależy jaką ścieżkę kształcenia wybiorą. Wykaz bloków do wyboru w ramach studiów I stopnia, wraz z przypisanymi im specjalnościami przedstawia tabela 2.1. Wykaz przedmiotów dla poszczególnych bloków zawarty jest w planie studiów.

Ww. bloki i ich treści zostały skonstruowane w nawiązaniu do aktualnych problemów współczesnego świata. Dotyczą one też Polski, w tym środowiska lokalnego, ich realizacja odpowiada w dużej mierze potrzebom rynku pracy. Jednocześnie, ich tematyka jest spójna z zakresem badań współczesnej geografii, a przede wszystkim odzwierciedla badania prowadzone przez pracowników WNoZiGP UMCS (procesy geodynamiczne, geozagrożenia, współczesne przekształcenia/zmiany w hydrosferze i atmosferze, migracje ludności, zmiany w strukturach osadniczych, funkcjonowanie obszarów pogranicznych, geoturystyka i inne).

Student ma również możliwość swobodnego wyboru **dodatkowych zajęć fakultatywnych** uzupełniających jego kompetencje i zainteresowania. Są to 2 przedmioty na 2 roku i 1 przedmiot na roku 3. Pracownicy WNoZiGP, co najmniej ze stopniem doktora, mają możliwość corocznego

zgłaszania tematów przedmiotów fakultatywnych, a studenci dokonują wyboru tych, które będą realizowane w danym roku. Ich tematyka zazwyczaj dotyczy aktualnych problemów współczesnego świata (np. Epidemie w przestrzeni i dziejach świata) lub stanowi pogłębienie problemów realizowanych w ramach przedmiotów podstawowych (np. Globalne systemy pozycjonowania – zasady i działanie). Student w ramach podstawowego programu wybiera również 2 przedmioty ogólnouniwersyteckie lub na innym kierunku studiów.

Studenci geografii mają też możliwość wyboru **lektoratu języka obcego**, najczęściej wybierają jednak język angielski. Wynika to z dominacji literatury anglojęzycznej w naukach geograficznych oraz faktu, że język angielski jest językiem popularnym w szkołach średnich. Kurs języka obcego na studiach I stopnia kończy się potwierdzeniem umiejętności językowych na poziomie B2, natomiast na studiach II stopnia na poziomie B2+. Zajęcia z języka obcego są prowadzone przez pracowników Centrum i Certyfikacji Języków Obcych UMCS.

W programie studiów II stopnia znajdują się następujące elementy:

- Zestaw przedmiotów obowiązkowych, o charakterze ogólnym, wprowadzających studentów m.in. w problemy badawcze w zakresie nauk o Ziemi oraz geografii społeczno-ekonomicznej.
- Zajęcia do wyboru, pozwalające przede wszystkim na rozwój kompetencji badawczych w wybranym przez studenta zakresie.
 - Specjalnościowe
 - Przedmioty fakultatywne, uzupełniające
- Przedmioty towarzyszące – j. angielski oraz organizacja pracy i pozyskiwanie funduszy zewnętrznych
- Praktyki zawodowe
- Blok zajęć przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela – zestaw zajęć dodatkowych, realizowanych poza podstawowym programem studiów. Jest to kontynuacja kursu rozpoczętego na studiach I stopnia. Program bloku dostosowany jest do standardu kształcenia nauczycieli i łącznie w ramach zajęć na studiach I i II stopnia, wraz z praktykami pedagogicznymi pozwala zrealizować wszystkie efekty określone w standardzie. Przygotowanie merytoryczne zapewnia program podstawowy dla kierunku geografia. Ukończenie studiów I i II stopnia przygotowuje studentów do nauczania wszystkich działów geografii szkolnej na poziomie szkoły podstawowej i średniej. Stanowi też dobrą podstawę do poszerzania kompetencji merytorycznych i metodycznych na tematycznych studiach podyplomowych.

Studia II stopnia oferują 4 specjalności, odpowiadające zarówno aktualnym specjalnościom badawczym Wydziału, jak i potrzebom rynku pracy. Jest to zestaw unikalny w skali Polski, który na etapie tworzenia programu nie występował na innych uczelniach naszego kraju.

Są to:

- Klimatologia i gospodarka wodna
- Zarządzanie środowiskiem
- Wizualizacja kartograficzna i projektowanie map
- Zarządzanie rozwojem gospodarczym

Każda ze specjalności zawiera przedmioty o łącznym wymiarze 300 godzin i 33 punktów ECTS. Oferuje **przedmioty kształtujące kompetencje badawcze** w zakresie określonego działu geografii. W ich ramach student pogłębia umiejętności przeprowadzania analiz – na poziomie teoretycznym i fizycznym, wnioskowania, krytycznej oceny wiedzy, formułowania i rozwiązywania problemów poznawczych, itp. Poznają też metody, techniki i narzędzia badawcze stosowane w geografii jako nauce. W celu poszerzenia zakresu umiejętności studenta i zwiększenia jego konkurencyjności na rynku pracy, program skonstruowano tak, aby możliwa była realizacja dwóch specjalności jednocześnie. Zasady wyboru są następujące:

- Studenci wybierają dwie specjalności jednocześnie, przy czym jedną z nich wskazują jako główną i w jej ramach uczęszczają na seminarium dyplomowe i przygotowują pracę

magisterską (jedną). W suplemencie do dyplomu otrzymują wpis o ukończeniu dwóch specjalności.

- Studenci wybierają 1 specjalność i w dowolnej konfiguracji realizują dodatkowe przedmioty spośród przedmiotów oferowanych w ramach pozostałych trzech specjalności, tak by zarówno na pierwszym, jak i drugim roku studiów uzyskać po 60 p. ECTS. Oznacza to, że w tym wariancie trzy pozostałe specjalności tworzą szeroki zbiór przedmiotów do wyboru.

W planie studiów obydwie opcje wyboru mieszczą się w ramach pozycji nazwanej *Blok przedmiotów uzupełniających*. Dodatkowo, studenci wybierają 2 przedmioty fakultatywne – w semestrze drugim i trzecim oraz język obcy. W rezultacie, w ramach zajęć wybieralnych, włącznie z językiem obcym, studenci mają do dyspozycji przedmioty, którym przypisano 74 punkty ECTS.

Od 2017 roku, od kiedy program funkcjonuje w obecnej postaci, wybierana jest opcja dwóch specjalności realizowanych jednocześnie. Każda z wymienionych specjalności była przynajmniej raz wybrana przez studentów, przy czym największą popularnością cieszy się Klimatologia i gospodarka wodna. Jest ona realizowana w każdym roku.

Tab. 2.2. Proporcje pomiędzy zajęciami obowiązkowymi oraz do wyboru na kierunku geografia w UMCS.

	Zajęcia obowiązkowe	Zajęcia do wyboru
1 rok lic	100%	0%
2 rok lic	50,5%	49,5%
3 rok lic	42%	58%
1 rok mgr	13%	87%
2 rok mgr	8%	92%

Nadrzędnym elementem programu studiów, który wyznacza ramy procesu dydaktycznego i ukierunkowuje dobór treści kształcenia oraz metody ich realizacji w ramach poszczególnych przedmiotów są efekty uczenia. Zespół programowy, w składzie którego znajdują się nauczyciele akademicy, studenci i przedstawiciel interesariuszy zewnętrznych (pracodawców) nakreśla zarys merytoryczny i strukturę poszczególnych przedmiotów. Dodatkowo dokonuje okresowych analiz zawartości sylabusów pod kątem zgodności ich treści z kierunkowymi efektami uczenia się. Wnioski zespołu programowego podlegają weryfikacji w trakcie cyklicznych spotkań ze studentami.

Przykładowe powiązania pomiędzy przedmiotami a kierunkowymi efektami uczenia się:

- Geomorfologia, studia I stopnia – **K_W02**: student zna i rozumie zjawiska i procesy geomorfologiczne zachodzące w środowisku przyrodniczym, ich uwarunkowania i skutki oraz wzajemne relacje w różnych skalach przestrzennych oraz **K_U03**: student potrafi analizować przebieg zjawisk i procesów geomorfologicznych, wyjaśniać ich uwarunkowania i konsekwencje, formułować wnioski uogólniające i oceniające na ich temat oraz opisywać korelacje między nimi

- Geografia regionalna Polski i świata, studia I stopnia – **K_W03**: student zna i rozumie przestrzenne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego oraz społecznej i gospodarczej działalności człowieka, ich przyczyny, uwarunkowania i skutki oraz **K_W04**: student zna i rozumie problemy środowiskowe, społeczne, ekonomiczne i polityczne występujące w skali lokalnej, regionalnej i globalnej oraz związane z nimi dylematy rozwojowe

- GIS, studia I stopnia – **K_W07**: student zna podstawowe metody, techniki i narzędzia badawcze służące pozyskiwaniu, przetwarzaniu, udostępnianiu i prezentacji danych o przestrzeni geograficznej, w tym narzędzia GIS oraz **K_U05**: student umie posługiwać się podstawowymi programami GIS w celu: opracowywania baz danych o środowisku, wykonywania analiz przestrzennych i prezentowania ich wyników

- Globalne problemy społeczno-ekonomiczne – warsztaty projektowe, studia II stopnia – **K_U07**: Samodzielnie formułuje wnioski, na podstawie wiedzy teoretycznej i danych przestrzennych pochodzących z wielu źródeł, analiz i wizualizacji badanych procesów oraz uczestniczy w dyskusji o

zasadności wykorzystanych danych, narzędzi i metod. **K_W04:** Ma wiedzę na temat społecznych i gospodarczych procesów globalizacyjnych, rozumie ich znaczenie dla gospodarki światowej

- Hydrometeorologia, studia II stopnia – **K_W02:** student zna teorie naukowe dotyczące procesów przenoszenia masy i energii między atmosferą i hydrosferą oraz między poszczególnymi warstwami tych sfer. **K_U05:** uczestniczyć w wymianie myśli i poglądów dotyczących hydrosfery i atmosfery oraz oddziaływania tych sfer na różne komponenty środowiska

Formy zajęć i metody realizacji treści

W celu osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się, wśród których znajduje się duża grupa umiejętności i kompetencji społecznych wymagających dużego zaangażowania studenta w proces kształcenia, w planie studiów zarówno I, jak i II stopnia zajęcia typu ćwiczeniowego czyli ćwiczenia audytoryjne (CA – do 35 osób), konwersatoria (KW – do 25 osób) oraz laboratoria (LB – do 15 osób) przeważają nad zajęciami wykładowymi. W ostatnich latach z grupy zajęć ćwiczeniowych wyeliminowane zostały nawet ćwiczenia audytoryjne, o największej liczbie studentów w grupie. Doświadczenie pokazywało, że w dużych grupach zajęcia geograficzne nie są efektywne. Studenci z trudem osiągalni zakładane efekty uczenia się. Dlatego każda kolejna korekta programu zmniejszała ich wymiar. W obecnych programach nie występują w ogóle. Zajęcia ćwiczeniowe prowadzone są w grupach konwersatoryjnych (do 25 osób) lub w grupach laboratoryjnych (do 15 osób), zwłaszcza te, na których wymagane jest profesjonalne wyposażenie komputerowe lub aparaturowe, jak w przypadku takich przedmiotów jak np., geologia, hydrologia, kartografia i teledetekcja, monitoring środowiska, itp.

Ćwiczenia terenowe organizowane są w grupach do 25 osób, lektoraty do 20 osób, a pełna grupa seminaryjna liczy 6 osób. Na wszystkich zajęciach dąży się do tego, **aby student miał szansę być wykonawcą zadań, a przez to konstruktorem własnej wiedzy**, a nie tylko pasywnym odbiorcą treści.

Od roku 2019/2020 seminaria dyplomowe na obydwu poziomach kształcenia mogą prowadzić nauczyciele akademicki ze stopniem co najmniej doktora. Dąży się jednak do tego, aby na studiach magisterskich, opiekę nad pracą dyplomową sprawowali samodzielni pracownicy naukowci. Student dokonuje wyboru promotora spośród osób zaproponowanych przez dziekana w danym roku akademickim. Studenci wskazują promotorów pierwszego i drugiego, a jeżeli jest taka potrzeba to i trzeciego wyboru, w celu uniknięcia sytuacji gdy liczba studentów zapisanych przekroczy 6. Dzięki temu unika się sytuacji przymusowego przyporządkowania studenta do określonego promotora lub tematyki. Tematy prac dyplomowych są powiązane z zakresem badań naukowych promotorów oraz muszą być zgodne ze specjalnością lub treścią bloków tematycznych realizowanych przez studentów (studia I stopnia). Student wspólnie z promotorem ustala temat pracy w ciągu pierwszego miesiąca seminarium dyplomowego. Zasady dyplomowania stanowią jeden z załączników raportu – kryterium nr 10.

Plan studiów i harmonogram realizacji zajęć zostały zaprojektowane tak, aby:

- Przedmioty o treściach podstawowych były ulokowane w pierwszych semestrach studiów, a przedmioty wymagające zastosowania wiedzy podstawowej były wskazane do realizacji w semestrach późniejszych,
- przeważały zajęcia wymagające aktywnego uczestnictwa studenta (przewaga zajęć konwersatoryjnych, laboratoryjnych i ćwiczeń terenowych),
- student miał możliwości kształtowania kompetencji badawczych,
- istniały realne szanse wyboru ścieżki kształcenia,
- zajęcia terenowe realizowane były w semestrach letnich,
- w semestrach, w których kumuluje się praca związana z realizacją prac dyplomowych występowało mniejsze obciążenie dydaktyczne studenta.

Tab. 2.3. Struktura planu studiów I stopnia według form zajęć i udziału przedmiotów kształtujących kompetencje badawcze, w rozbiciu na semestry.

Semestr	Liczba godzin	Wykłady	Konwersatoria	Laboratoria	Lektoraty	Seminaria	Ćw. terenowe	WF	Zajęcia kształtujące kompetencje badawcze (liczba g. + %)
Stała część programu, bez wybieralnych bloków tematycznych									
1	285	135	120	30		-	-	60	(195) 68%
2	452	120	75	75	30	-	152	-	(262) 57%
3	315	135	75	75	30	-	-	-	(210) 66%
4	293	30	15	-	30	-	218	-	(158) 53%
5	270	150	60	-	30	30	-	-	(95) 35%
6	94	-	-	-	-	30	64	-	(94) 100%
Razem	1709	570	345	180	120	60	434	60	Średnia 63%
Wyberalne bloki tematyczne									
3-4 oraz 5-6	480	45-60	0-70	0-100	-	-	-	-	240-480 (50% - 100%)
Razem	2189	615-630	345-415	180-280	120	60	434	60	56% - 81%

Z powyższych powodów wymiar godzinowy zajęć w poszczególnych semestrach nie jest równomierny. Semestry letnie są bardziej obciążone niż zimowe, poza ostatnim rokiem studiów, w którym student finalizuje pracę dyplomową. Stosunkowo mało zajęć jest także w semestrze pierwszym I roku studiów licencjackich, ze względu na potrzebę adaptacji studentów do nowego systemu kształcenia. Rozwiązanie to przyjęto po analizie struktury ocen z egzaminów oraz skali odsiewu studentów.

Proporcje pomiędzy poszczególnymi formami zajęć, ich rozkład w toku studiów oraz udział zajęć kształtujących kompetencje badawcze przedstawia tabela 2.3 oraz tabela 2.4.

Tabela 2. 4. Proporcje pomiędzy różnymi typami zajęć na kierunku geografia UMCS

Semestr	Liczba godzin*	Wykłady	Konwersatoria	Laboratoria	Lektoraty	Seminaria	Ćw. terenowe	Zajęcia kształtujące kompetencje badawcze (%)
1	255-285	75-80	105-150	0-45	30	15	-	66%-78%
2	375-390	95-110	115-130	30-75	30	30	0-15	72%-84%
3	180-210	80-105	30-75	0-45	-	30	-	55%-88%
4	140-165	55-60	15-45	15-60	-	30	0-15	57%-100%
Razem	990	305 -355	265-400	45-225	60	105	0-30	62% - 87%

*ze względu na swobodę wyboru specjalności, ogólna liczba godzin w semestrach, jak i wymiar poszczególnych form zajęć nie są stałe.

Zajęcia przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela

Poza podstawowym programem studiów, który zapewnia studentom przygotowanie merytoryczne do nauczania geografii w szkołach różnego typu, realizowana jest **grupa zajęć przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela w zakresie geografii od strony pedagogicznej**. Program tego dodatkowego zestawu dostosowany jest do standardu kształcenia nauczycieli i rozpisany został na dwa poziomy kształcenia (studia I i II stopnia, łącznie 7 semestrów), pomimo, że ukończenie studiów licencjackich nie umożliwia zdobycia kwalifikacji do nauczania w żadnym typie szkoły. Taki rozkład pozwala studentom na swobodną realizację tego dość obszernego programu dodatkowego, wraz z praktykami w różnych typach szkół. Pozwala też na stopniową asymilację całego systemu kompetencji pedagogicznych i dydaktycznych. Ich nabycie wymaga czasu i stałego pogłębiania. O przyjęciu takiego rozwiązania, zadecydowała też specyfika koncepcji kształcenia na studiach II stopnia, która daje studentom możliwości realizacji dwóch specjalności, co wiąże się z dość dużym obciążeniem dydaktycznym. Ulokowanie dużej liczby zajęć na studiach I stopnia daje też studentom na studiach II stopnia większą swobodę w podejmowaniu prac

dyplomowych o charakterze badawczym, z częścią terenową lub laboratoryjną. Rozkład zajęć, podobnie jak inne elementy procesu kształcenia podlega ewaluacji i po zakończeniu pełnego cyklu kształcenia jest zmodyfikowany.

Treści programowe przedmiotów wchodzących w skład zestawu zajęć przygotowujących dydaktycznie do wykonywania zawodu nauczyciela obejmują całościowy zakres osiągnięć (efektów ogólnych i szczegółowych) zawartych w standardzie kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela z 2019 roku (Dz.U.2019, poz. 1450). Studenci, którzy rozpoczęli kształcenie według standardów kształcenia z 2012 roku (Dz.U.2012, poz. 131) realizują przedmioty uzupełniające, tak by finalnie ich kompetencje zgodne były z nowymi wymaganiami stawianymi nauczycielom.

Dobór zajęć, ich układ oraz wymiar godzinowy z jednej strony jest wynikiem realizacji zajęć określonych w nadrzędnych aktach prawnych, z drugiej zaś strony jest **dostosowany do specyfiki nauczania geografii oraz wieloletniego doświadczenia pracowników Wydziału** w przygotowywaniu studentów do zawodu nauczyciela. Stąd w programie obecność dodatkowego przedmiotu jak wiedza o regionie, którego celem jest przygotowanie przyszłych nauczycieli do realizacji w ramach geografii również treści z edukacji regionalnej.

Treści kształcenia, o których mowa wyżej realizowane są w ramach szczegółowo zaplanowanych przedmiotów prowadzonych w formie wykładów, konwersatoriów, zajęć laboratoryjnych i terenowych oraz praktyk zawodowych, jak również w ramach pracy własnej studentów. Równoległe z merytorycznymi zajęciami z zakresu geografii fizycznej, geografii społeczno-gospodarczej, kartografii i GIS, realizują oni podstawowe treści z dziedziny psychologii i pedagogiki. Następnie, w ramach podstaw dydaktyki zapoznają się z głównymi zasadami skutecznego nauczania-uczenia się, stylami oceniania oraz strukturyzacją lekcji, by na dydaktyce szczegółowej nabyć i rozszerzyć umiejętności kluczowe, niezbędne w pracy nauczyciela geografii. Osiągnięte kompetencje studenci weryfikują i doskonalą na praktykach w szkołach, najpierw podstawowej a następnie ponadpodstawowej. Wówczas to, czynności studentów omawiane są na bieżąco z opiekunem praktyki z ramienia placówki edukacyjnej, a po ich zakończeniu analizowane są przez opiekuna uczelnianego. W ramach zajęć wymaga się od studentów dużego zaangażowania oraz kreatywności, wykonywania ćwiczeń praktycznych oraz dokonywania bieżącej ewaluacji swych poczynąń metodycznych.

W procesie kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, zajęcia są realizowane w oparciu o najnowsze strategie edukacyjne, wspomagane przez technologie informacyjno-komunikacyjne, nauczanie aktywizujące, podejście partycypacyjne oraz design thinking. Wykorzystywane są zróżnicowane formy pracy, od tradycyjnych (indywidualnych i zbiorowych) po nowoczesne (grupowe, zespołowe, śnieżna kula, „635”). Natomiast do głównych aktywizujących metod i technik nauczania-uczenia się stosowanych na ćwiczeniach należy między innymi zaliczyć: analizę SWOT, burzę mózgów, mapę mentalną, metodę projektu, wizualizację, czy dyskusję dydaktyczną. Istotnymi elementami pracy studenta są: ocena dokumentów ministerialnych (*Podstawa programowa...*), krytyczna analiza programów nauczania, podręczników oraz atlasów geograficznych, twórcza hospitacja lekcji, opracowanie konspektu oraz ćwiczenia w terenie, połączone z wykonywaniem obserwacji i pomiarów.

Metody kształcenia i indywidualizacja kształcenia

Metody kształcenia stosowane na kierunku geografia są zróżnicowane, w zależności od charakteru treści i celu kształcenia. Ich dobór ma na **celu aktywizację studentów i umożliwienie im osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się**. Wykłady mają formę informacyjną lub problemową, wspomagane są prezentacjami multimedialnymi. Wszystkie sale dydaktyczne wyposażone są w rzutniki multimedialne, a większość także w komputery. W pojedynczych przypadkach, gdy komputer nie jest na stałe zainstalowany w pomieszczeniu dydaktycznym, jest on dostępny w dziekanacie i możliwy do wykorzystania. W roku 2020, w związku z pandemią COVID-19 i przejściem na zdalny tryb kształcenia, ze względu na potrzeby nauczycieli, zakupiono 7 dodatkowych komputerów z wbudowaną kamerą i mikrofonem. Po powrocie do formy stacjonarnej zostaną zainstalowane w salach dydaktycznych i uzupełnią ich wyposażenie.

Zajęcia laboratoryjne polegają na wykonywaniu praktycznych zadań badawczych, w tym problemowych, przy wykorzystaniu zaplecza badawczego WNoZiGP. Wydział dysponuje laboratorium geotechnicznym, hydrochemicznym i centralnym laboratorium, które należy do Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku. Wyniki zadań wykonywanych przez studentów podlegają bieżącej analizie i ocenie. Ich realizacja uczy studentów rozwiązywania realnych problemów, typowych dla badań geograficznych. Przykładami zajęć realizowanych w laboratoriach są: metody badań i opracowań hydroklimatologicznych, potamologia z ekohydrologią, modelowanie procesów atmosferycznych i hydrologicznych, metody geochemiczne i geofizyczne w badaniach gleb i osadów, opracowanie cyfrowych map tematycznych i inne.

Zajęcia konwersatoryjne najczęściej prowadzone są metodą dyskusji dydaktycznej, metodą problemową, metodą *case study*, wykonywania ćwiczeń praktycznych. Studenci rozwiązują dany problem i prezentują jego wyniki na forum grupy. Ich praca podlega ocenie. Zakres tematyczny przedmiotów i metody realizacji zadań mają ścisły związek z kierunkowymi efektami uczenia się i są środkiem kształtowania określonych kompetencji, w tym badawczych.

Ćwiczenia terenowe prowadzone są w specjalnie dobranych obszarach, o szczególnie interesujących poznawczo, zróżnicowanych cechach. Przykładowo, ćwiczenia terenowe przedmiotowe z geomorfologii prowadzone są na styku trzech różnych mezoregionów: Płaskowyżu Nałęczowskiego, Równiny Lubartowskiej i Doliny Przełomowej Wisły Środkowej. Przedmiot ten dedykowany jest realizacji efektów: K_W05: student zna i rozumie zmiany zachodzące w środowisku geograficznym pod wpływem procesów naturalnych i antropogenicznych w ujęciu historycznym i współcześnie oraz K_U07: student potrafi wypowiadać się na tematy geograficzne z wykorzystaniem terminologii i wiedzy naukowej, podejmować dyskusję nad problemami środowiskowymi i społeczno-gospodarczymi, formułować i wyrażać własne poglądy na forum publicznym. Pod kierunkiem nauczyciela akademickiego studenci wykonują odkrywki i odwierty, uczą się je opisywać i interpretować, zgodnie z postępowaniem naukowym. Analizują zróżnicowanie krajobrazów geomorfologicznych (polodowcowych, lessowych, dolinnych), rozmieszczenie i wzajemne relacje przestrzenne i czasowe pomiędzy formami rzeźby, sposoby ich zagospodarowania i wykorzystania. Przeprowadzają analizę procesów geomorfologicznych i ich zmienność w czasie. Określają zagrożenia geodynamiczne, w tym obszary potencjalnie zagrożone erozją wąwozową, spływami, powodzią. Jednocześnie formułują wnioski, wskazując optymalne sposoby zagospodarowania terenów, prognozują występowanie określonych procesów.

Lektorat języka obcego prowadzony jest w grupach do 20 osób. Zajęcia językowe trwają od 2 semestru i kończą się egzaminem sprawdzającym poziom kompetencji językowych. Osiągnięcie poziomu B2 stanowi warunek ukończenia studiów licencjackich, a B2+ studiów magisterskich. W ramach lektoratu studenci zdobywają kompetencje ogólne oraz uczą się języka specjalistycznego dla nauk o środowisku. Stosowane jest przy tym poziomowanie studentów ze względu na zakres umiejętności początkowych. Poza lektoratami, studenci poszerzają kompetencje w zakresie języka angielskiego na zajęciach prowadzonych przez profesorów z zagranicy (Prof. J. Dyer, prof. J. Poesen, Prof. Ch. Stoltz) oraz w ramach przedmiotów specjalistycznych, prowadzonych w oparciu o publikacje anglojęzyczne.

Wszystkie wykłady, konwersatoria i laboratoria na kierunku geografia realizowane są w postaci zajęć odbywających się z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich. Materiały dydaktyczne dostępne są na miejscu. Biblioteka WNoZiGP należy do największych bibliotek wydziałowych UMCS i obok własnego księgozbioru gromadzi jako depozyt zbiory Biblioteki Głównej dotyczące szeroko rozumianych nauk o Ziemi. Biblioteka Wydziałowa była czynna i dostępna dla studentów przy zachowaniu obostrzeń związanych z COVID-19. Informacja dotycząca zasad korzystania ze zbiorów jest umieszczona na drzwiach biblioteki i zgodna z komunikatem Dyrektora Biblioteki UMCS <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/1005/143007-zasady-udostepniania-zbiorow-w-czytelniach.pdf>

Na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej istnieją **różne formy indywidualizacji procesu kształcenia**. Podstawowym sposobem jest pakiet zajęć wybieralnych. Wydział oferuje szeroki i starannie zaplanowany wybór specjalności lub bloków tematycznych, o różnym profilu i zakresie

treściowym, pozwalających realizować indywidualne zainteresowania i plany zawodowe. W ramach każdej specjalności student ma możliwość wyboru właściwej dla siebie problematyki pracy dyplomowej i promotora, pod opieką którego praca zostanie wykonana. Liczebność grup seminaryjnych jest elastyczna. Zasady rozliczania tych zajęć przyjęte w UMCS pozwalają na sprawowanie opieki nad mniejszą liczbą studentów niż 6, co zwiększa szanse studentów na realny wybór promotora i problematyki pracy dyplomowej. Niewielka liczebność studentów w grupach specjalnościowych oraz w grupach seminaryjnych jest czynnikiem zdecydowanie sprzyjającym indywidualizacji kształcenia.

Również przedmioty fakultatywne, wybierane poza specjalnościami (studia II stopnia) i blokami tematycznymi (studia I stopnia) dają duże możliwości indywidualizacji procesu uczenia się. Gama ich wyboru jest dość szeroka. Do uruchomienia danego przedmiotu wystarczy zapis 20 osób. W ramach indywidualnej ścieżki kształcenia, student realizuje również 2 przedmioty w postaci wykładów ogólnouniwersyteckich lub zajęć na innym kierunku studiów.

Studenci o średniej ocen co najmniej 4,5 **mają prawo studiowania według indywidualnego programu studiów, w tym planu studiów**. Ta forma adresowana jest do studentów, którzy osiągają wybitne wyniki w nauce i chcą poszerzyć lub zmodyfikować ścieżkę kształcenia. Zasady przyznawania tej drogi kształcenia stanowią załącznik w dalszej części raportu – kryterium nr 10.

Studenci realizujący szerszą niż standardową ścieżkę kształcenia (drugi kierunek studiów) lub podejmujący pracę zawodową mogą skorzystać z indywidualnej organizacji studiów, dającej możliwość ustalenia z nauczycielami akademickimi odrębnych terminów i form wykonania realizacji wybranych zajęć dydaktycznych. Ostateczną decyzję w tym zakresie podejmuje Prodziekan ds. studenckich. Istnieje też możliwość realizacji programu kształcenia według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia, pod opieką wskazanego przez opiekuna naukowego. Jest to forma stosowana o wiele częściej niż studiowanie według indywidualnego programu studiów.

Studenci mają zapewniony indywidualny kontakt z nauczycielami akademickimi poprzez konsultacje. Konsultacje w warunkach kształcenia stacjonarnego odbywają się w pokojach wykładowców, w warunkach ograniczonego kontaktu bezpośredniego podczas pandemii COVID-19 odbywają się na platformach TEAMS lub WK UMCS w ustalonych godzinach. Odbywają się one dwukrotnie w tygodniu w łącznym wymiarze od 2 do 3 godzin, tak aby studenci mogli wybrać termin niekolidujący z ich rozkładem zajęć na Uczelni.

Studenci mogą realizować swoje zainteresowania i poszerzać spektrum swojej aktywności w ramach **Koła Naukowego Geografów**. Koło naukowe ma stałego, wyznaczonego przez Dziekana opiekuna. Opiekunów rekrutuje się spośród pracowników badawczo-dydaktycznych Wydziału, wykazujących się własną, wysoko ocenianą działalnością badawczą oraz są wysoko oceniani w ankietach studenckich za pracę dydaktyczną. Pod nadzorem opiekunów naukowych prowadzone są prace o charakterze badawczym, organizowane są konferencje i spotkania dyskusyjne, a także imprezy okolicznościowe, podczas których studenci rozwijają swoje umiejętności. Studenci geografii mogą pochwalić się między innymi następującymi osiągnięciami (wybrane):

- Kilkanaście projektów w ramach corocznego Lubelskiego Festiwalu Nauki (m. in. Krajobraz Polski, Niezwykłe zjawiska astronomiczne, Epoka lodowcowa, Malownicze zakątki Zamojszczyzny), Światowego Dnia Mokradeł WNoZiGP (2018-2020)
- Publikacje naukowe: Kultys K., Skibiński J., 2020, Koncepcja wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych wsi Guciów na Roztoczu Środkowym, [w.] Nowoczesne rozwiązania proekologiczne w naukach zootechnicznych, weterynaryjnych, rolniczych i technicznych, Wydawnictwo Naukowe FNCE, 260-275. Kultys K., Ziewiec J., Kruszczyńska E., 2020, Propozycja wykorzystania obiektów wodnych w nauczaniu geografii – zajęcia terenowe na Roztoczu Środkowym, [w.] Wrzeński D., Graf R., Perz A., Plewa K., (red.), Naturalne i antropogeniczne zmiany obiegu wody. Współczesne problemy i kierunki badań. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań. S. 69-86; Kultys K., Ziewiec J., Zmiany sieci wód powierzchniowych zlewni Zagożdżonki i ich gospodarczego wykorzystania w świetle materiałów archiwalnych, [w.] Wrzeński D., Graf R., Perz A., Plewa K., (red.), Naturalne i

antropogeniczne zmiany obiegu wody. Współczesne problemy i kierunki badań. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań. s. 57-68; Ziewiec J., Kultys K., 2019, Sprawdzalność prognoz pogody w przysłowiaach ludowych na wybranym przykładzie, [w.] Truszkowski W. (red.), Uwarunkowania budowy biogospodarki i zrównoważonego rozwoju w Polsce, ISBN 978-83-943385-5-8, wyd. UWM w Olsztynie, s. 299-308.

- Projekt "Ocena suszy meteorologicznej na Lubelszczyźnie z zastosowaniem wskaźnika SPI (1980-2019)". Projekt wykonywano w roku akademickim 2019/2020, prace nad projektem zakończono przygotowaniem referatu w marcu 2020 roku, który miał być przedstawiony na VI Ogólnopolskiej Konferencji Klimatologicznej w Poznaniu,
- Referat i postery prezentowane na konferencjach naukowych – m. in. pt. "Etymologia wybranych nazw geograficznych w gminie Kozienice", I miejsce w sesji referatowej podczas 42. Ogólnopolskiego Zjazdu Kół Naukowych Geografów "Geografia dawniej i dziś" we Wrocławiu; „Funkcjonowanie wąwozów a zmiany w krajobrazie kulturowym Płaskowyżu Nałęczowskiego na wybranych przykładach" w dniu 25.03.2020 na Ogólnopolskiej Konferencji „Zmiany na Ziemi" 23-25 marca 2020, pt. "Analiza susz atmosferycznych w okolicy Włodawy na podstawie wskaźnika SPI", na VIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Młodych Badaczy w Krakowie, "Termiczny efekt niedzieli w Lublinie (2006-2015)" wygłoszony trakcie V spotkania naukowego Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Geofizycznego.
- Czynny udział w realizacji projektu naukowego Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. A. Malickiego "Ocena jakości opadu atmosferycznego i spływu po pniach drzew w Lublinie" prowadzonym w Ogrodzie Botanicznym i Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS.

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS jest przygotowany do **przyjmowania studentów niepełnosprawnych**. Jednym z podstawowych elementów tego przygotowania jest przystosowanie przestrzeni dydaktycznej dla osób z niepełnosprawnością fizyczną. Wejście do budynku zaopatrzone jest w szeroką platformę, dogodną dla wózków inwalidzkich, funkcjonują też dwie windy z opisem w alfabecie Braille’a. Korytarze są szerokie, wejścia do pomieszczeń umożliwiają wjazd wózkom inwalidzkim.

Osoby o różnych typach niepełnosprawności mogą się ubiegać o **indywidualną organizację studiów**, o dostosowanie terminów i formy egzaminów do możliwości studenta, o zmianę warunków uczestnictwa w zajęciach i inne udogodnienia zapewniające pełny udział w procesie kształcenia. Dostępne są również stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych i zapomogi. Problemy poszczególnych osób rozwiązywane są w trybie indywidualnym, zapewniona jest przy tym dyskrecja. Opiekę nad osobami z różnymi typami niepełnosprawności sprawuje Prodziekan ds. studenckich.

Studenci kierunku geografia otrzymują **wsparcie naukowo-dydaktyczne oraz materialne**. Pomoc naukowo-dydaktyczna to przede wszystkim bezpośredni kontakt studentów z nauczycielami akademickimi podczas realizacji zajęć. Szczególną formę przyjmuje ona w ramach zajęć specjalnościowych, w tym zwłaszcza zajęć poświęconych przygotowaniu pracy dyplomowej. Dzięki małej liczbie studentów w grupach seminaryjnych, możliwy jest bezpośredni nadzór opiekuna nad studentem. Studenci korzystają z osobistej pomocy merytorycznej i metodycznej promotora oraz osób pracujących w laboratoriach podczas prowadzonych przez siebie badań terenowych i analiz laboratoryjnych.

W celu pomocy organizacyjnej i usprawnieniu kontaktów pomiędzy studentami a nauczycielami akademickimi **wzmocniona została funkcja opiekuna roku**, którego zadaniem jest stały kontakt ze studentami i pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów, w tym również zapisu na specjalności, czy grupy seminaryjne. Opiekun roku powoływany jest z dniem 1 października przez Dziekana z grona nauczycieli akademickich Wydziału, prowadzących zajęcia na określonym kierunku. Wskazani przez opiekunów opiniowani są przez Samorząd Studencki. Opiekun ma obowiązek stałego kontaktu ze studentami, identyfikowania ich problemów i pomocy w ich rozwiązaniu lub przekazaniu

odpowiednich informacji Dziekanowi i Prodziekanowi. Opiekunowie roku za wykonywaną pracę na rzecz studentów otrzymują rocznie do 20 godzin dydaktycznych doliczanych do pensum.

Z myślą o wsparciu studentów w ich indywidualnym rozwoju została utworzona funkcja **Koordynatora ds. Programów Mobilnościowych** (wcześniej ds. Programów Międzynarodowych). Jego zadaniem jest promowanie wśród studentów, międzynarodowych i krajowych programów wymiany studenckiej, a także bezpośredni nadzór nad przygotowaniem oferty kształcenia dla osób korzystających z programów mobilnościowych. Na Wydziale organizowane są spotkania ze studentami na temat wymiany studenckiej w ramach programu Erasmus+. Biorą w nich udział również studenci, którzy korzystali już z oferty zagranicznych uczelni, dostarczający przykładów korzyści takiego doświadczenia.

Elementem programu studiów geograficznych są **praktyki zawodowe**. Ze względu na prowadzenie kierunku w profilu ogólnoakademickim mają one łączny wymiar zaledwie 5 tygodni: 3 tygodnie na studiach I stopnia i 2 tygodnie na studiach II stopnia. Ich celem jest weryfikacja umiejętności praktycznych studentów, ale przede wszystkim **bezpośredni kontakt z rynkiem pracy i poznanie sposobu funkcjonowania instytucji przedsiębiorstw oraz konfrontacja umiejętności studenta z wymaganiami pracodawców**. Studenci odbywają praktyki w firmach i instytucjach, które funkcjonują w obszarze szeroko rozumianych działań związanych z kierunkiem geografia, czyli planistycznych, ewidencyjnych, mających związek z korzystaniem z zasobów środowiskowych i ekonomiczno-gospodarczych. Są to np.

- organy administracji publicznej gminnej, powiatowej i wojewódzkiej
- dyrekcje parków narodowych
- zarządy parków krajobrazowych
- ośrodki edukacji ekologicznej
- przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne

W celu umożliwienia studentom zdobycia pewnego doświadczenia i wyboru właściwej dla siebie ścieżki zawodowej, praktyki zawodowe realizowane są w dwóch etapach: na 2 roku studiów licencjackich i na 1 roku studiów magisterskich – w semestrze letnim. Zgodnie z procedurą przyjętą na WNoZiP, dla lepszego nadzoru nad studentami, zarówno na etapie wyboru miejsca na praktykę, jak podczas jej odbywania, grupą zajmuje się wyznaczany przez Dziekana opiekun. W celu zapewnienia rzetelnej opieki nad studentem, opiekunowie praktyk dla poszczególnych roczników studiów powoływani są odrębnie. W UMCS działa elektroniczny System Obsługi Praktyk (<https://praktyki.umcs.lublin.pl/>), wspomagający organizację i ocenę praktyk (zawarcie umowy, prowadzenie dziennika praktyk, zaliczenie). Ocenę ostateczną z praktyki wystawia opiekun praktyk z ramienia Uczelni, po zapoznaniu się z dokumentacją z praktyki oraz z opinią opiekuna praktyki ze strony Praktykodawcy, która obejmuje przebieg praktyki oraz postawę i kompetencje praktykanta.

Lista miejsc odbywania praktyk zawodowych zawiera około 40 pozycji, spośród których studenci mogą dokonywać wyboru. Możliwe jest jednak samodzielne wskazanie miejsca realizacji praktyki przez studenta. Zadaniem opiekuna jest weryfikacja wskazanej instytucji lub przedsiębiorstwa. W ostatnich latach studenci odbywali praktyki w następujących przedsiębiorstwach:

- Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie
- Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim
- Starostwo Powiatowe w Sokołowie Podlaskim
- Urząd Gminy Goraj
- Urząd Gminy Susiec
- Urząd Gminy w Jabłonce
- Urząd Miejski w Kocku
- Urząd Gminy w Kamionce
- Urząd Gminy Trzeszczany
- Urząd Gminy Żmudź
- Urząd Miasta Lublin
- Urząd Miasta Świdnik

- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie - Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie
- Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Lublinie Sp. z o.o.
- Europuente S.L. Spanish Project Partner
- Geocycle spółka z o.o. (zarządzanie odpadami)
- Roztoczański Park Narodowy

Studenci chętnie wybierają **jednostki administracji publicznej i samorządowej** ponieważ oferują one praktykę w różnych działach związanych z zarządzaniem przestrzenią i jej zasobami. Kierują się też do innych instytucji należących do sektora publicznego (np. Port Lotniczy Lublin, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie), których działalność oparta jest na systemach zarządzania wspieranych technologiami informacyjnymi. Studenci zyskują w ten sposób cenne doświadczenie w sferze efektywnego gospodarowania zasobami lokalnymi. W mniejszym stopniu cieszą się zainteresowaniem podmioty z sektora prywatnego. Są one zróżnicowane branżowo (np. usługi geodezyjne, usługi GIS, firmy budowlane, biura turystyczne). Firmy te, działając w otoczeniu konkurencji, stale doskonalą stosowane rozwiązania techniczne i organizacyjne, co stwarza studentom okazję do pracy z nowoczesną infrastrukturą.

W roku 2020, zgodnie z wytycznymi MNiSW studenci, którzy nie mogli zdobyć miejsca we wskazanych instytucjach i przedsiębiorstwach otrzymali możliwość realizacji zadań związanych z praktyką na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS. Studenci odbywali praktykę w jednostkach:

- Katedra Hydrologii i Klimatologii
- Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej
- Roztoczańska Stacja Naukowa w Guciowie

Opiekę nad studentami sprawowali **wskazani pracownicy Katedr**, zapoznawali oni studentów z zasadami funkcjonowania uniwersyteckich jednostek badawczych, z organizacją badań, zadaniami pracowników badawczo-dydaktycznych oraz nadzorowali pracę studentów na rzecz badań. Zanim studenci zostali ulokowani w jednostkach Wydziału, podejmowali próby znalezienia miejsc poza Uniwersytetem, w oparciu o pismo sygnowane podpisem dziekana Wydziału o możliwości realizacji w sposób bezpośredni, zdalny lub mieszany. Nie wszystkim udało się jednak zdobyć miejsca w instytucjach zewnętrznych, które ze względu na pandemię funkcjonowały w ograniczonym zakresie. Wydział ma doświadczenie w organizowaniu praktyk zawodowych dla studentów studiów o profilu ogólnoakademickim, ponieważ w poprzednich latach praktykowano było przyjmowanie pojedynczych studentów do pracy w jednostkach organizacyjnych Wydziału, jeśli mogły zaoferować studentom realizację zadań przewidzianych programem praktyki.

System praktyk jest też **istotnym ogniwem procesu przygotowującego studenta do wykonywania zawodu nauczyciela**. Praktyki, jeśli przypadają na czas wolny od zajęć na Uczelni (ferie zimowe) studenci odbywają zazwyczaj w miejscu swojego zamieszkania. Dotyczy to w szczególności praktyki ogólnopedagogicznej. Z kolei praktyki metodyczno-przedmiotowe z reguły odbywają się w Lublinie. Ze względu na sytuację epidemiologiczną w Polsce i czasowe ograniczenie funkcjonowania jednostek systemu oświaty, realizacja praktyk w formie stacjonarnej w okresie pandemii stała się utrudniona. Niezbędne okazało się uelastycznienie wymagań edukacyjnych w ubiegłym oraz bieżącym roku akademickim. W tym czasie pomocna okazała się współpraca na linii Wydział NoZiGP – tzw. szkoły partnerskie. Studenci mieli możliwość sprawnego odbycia praktyki z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, bądź w formie częściowo zdalnej. Pozyskanie miejsc w szkołach odbyło się przy udziale wydziałowych koordynatorów kształcenia nauczycieli oraz władz dziekańskich. Do dyrekcji szkół oraz nauczycieli geografii zostało skierowane formalne pismo z prośbą o przyjmowanie studentów, zawierające opis kompetencji studenta i możliwości ich partycypacji w zdalnym nauczaniu.

Formalna obsługa praktyk wykonywana jest za pośrednictwem Uczelnianego Systemu Obsługi Praktyk. Ocenę z praktyki wystawia opiekun praktyk z ramienia Uczelni, po zapoznaniu się z dokumentacją z praktyki oraz z opinią opiekuna praktyki ze strony szkoły.

Placówki szkolne, w których studenci odbyli praktykę w roku akademickim 2019/2020:

I rok I stopnia / praktyka ogólnopedagogiczna

Zespół Szkoły i Przedszkola w Czyżowie Szlacheckim
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Bohaterów Lotnictwa Polskiego w Dęblinie
Szkoła podstawowa im. Armii Krajowej w Dębowej Kłodzie
Zespół Placówek Oświatowych w Janowie Podlaskim
Szkoła Podstawowa nr 14 im. Tadeusza Kościuszki w Lublinie
Szkoła Podstawowa w Polskowie
Szkoła Podstawowa nr 10 w Tarnobrzegu
Zespół Szkół Sportowych w Ustrzykach Dolnych

III rok I stopnia / praktyka metodyczno-przedmiotowa

Szkoła Podstawowa im. Świętego Jana Pawła II w Białce
Zespół Szkół im. Księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Kamionce
Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Kraśniczynie
Szkoła Podstawowa nr 1 w Lubartowie
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Pawła II w Lubartowie
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Kochanowskiego w Lublinie
Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 im. Franciszka Dionizego Książnika w Puławach
Szkoła Podstawowa im. ks. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Sarzynie
Publiczna Szkoła Podstawowa nr 12 im. Jana Pawła II w Stalowej Woli
Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Kusocińskiego w Świdniku
Szkoła Podstawowa nr 7 im. Żołnierzy Armii Krajowej w Świdniku

I rok II stopnia / praktyka metodyczno-przedmiotowa

Liceum Ogólnokształcące im. Bohaterów Porytowego Wzgórza w Janowie Lubelskim
IX Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Lublinie
XXIX Liceum Ogólnokształcące im. cc mjr Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora w Lublinie
XXX Liceum Ogólnokształcące im. Księdza Jana Twardowskiego w Lublinie

Kształcenie zdalne

Metody i techniki kształcenia na odległość są realizowane już od kilku lat w granicach określonych przez nadrzędne akty prawne, ale na szeroką skalę nauczyciele akademicki WNoZiGP przeszli na tryb kształcenia zdalnego w marcu 2020 roku w związku z pandemią COVID-19. Proces ten przeszedł dosyć szybko i sprawnie, dzięki dobremu wyposażeniu sprzętowemu i przygotowaniu narzędziowemu kadry akademickiej oraz kursom organizowanym przez Centrum Kształcenia UMCS dotyczącym obsługi wewnętrznej platformy e-learningowej – Wirtualny Kampus, w których uczestniczyła część kadry akademickiej Wydziału przed wybuchem pandemii. UMCS w początkowym okresie zorganizował dodatkowy system dokształcania pracowników w dziedzinie zdalnego prowadzenia zajęć i przygotował pakiety materiałów szkoleniowych dla nauczycieli i studentów.

W semestrze letnim 2019/2020, ze względu na nagłość przejścia na zdalny tryb kształcenia, dopuszczalna była realizacja zajęć w oparciu o różne platformy e-learningowe funkcjonujące na rynku edukacyjnym. W roku 2020/2021 do prowadzenia zajęć i do weryfikacji efektów uczenia się używane są 2 narzędzia: **aplikacja TEAMS w ramach Microsoft Office 365 oraz Wirtualny Kampus. Zajęcia odbywają się wyłącznie w formie synchronicznej**, w czasie rzeczywistym, według ustalonego planu. Przy użyciu tych narzędzi prowadzona jest też komunikacja ze studentami w ramach zajęć oraz udostępnianie im materiałów dydaktycznych. Komunikację uzupełnia system USOS, który wykorzystywany jest do przekazywania informacji natury ogólnej, dotyczących organizacji zajęć,

zasad bezpieczeństwa, czy planowanych przedsięwzięć. Umożliwia on sprawną komunikację zarówno z całymi rocznikami, grupami zajęciowymi, jak i pojedynczymi studentami.

Pod koniec semestru letniego 2019/2020 roku, wśród studentów UMCS, w tym WNoZiGP, przeprowadzona została ankieta na temat przebiegu i skuteczności kształcenia zdalnego. Wyniki tej ankiety stały się podstawą działań podejmowanych w ramach Uniwersytetu i Wydziału na rzecz wzmocnienia kwalifikacji kadry dydaktycznej w zakresie kształcenia zdalnego oraz poprawy infrastruktury technicznej mającej wpływ na jakość pracy zdalnej. Ze strony UMCS zapewniono **wsparcie techniczne dla nauczycieli** w postaci kursów tematycznych dotyczących wykorzystania poszczególnych funkcji Wirtualnego Kampusu i aplikacji TEAMS. Zaproponowano również **szkolenia metodyczne w zakresie pracy zdalnej**, natomiast na poziomie Wydziału opracowano **materiały wspierające przygotowanie efektywnych narzędzi oceny kompetencji studenta**. Wydział dokonał zakupu dodatkowego sprzętu komputerowego. Powstały zespoły wsparcia w zakresie obsługi aplikacji TEAMS i Wirtualnego Kampusu.

Elementem wsparcia dla nauczycieli są cykliczne spotkania na poziomie Wydziału, organizowane w aplikacji TEAMS, które pozwalają na wymianę doświadczeń między nauczycielami i szybką diagnozę sytuacji trudnych. Utrzymywany jest też stały kontakt ze studentami, także poza zajęciami. Opiekunowie roku organizują dla studentów spotkania mające na celu wspieranie ich w okresie pracy zdalnej i identyfikację ewentualnych problemów towarzyszących kształceniu zdalnemu. Informacje pozyskiwane od studentów są przekazywane władzom dziekańskim i stanowią podstawę do podejmowania działań rozwiązujących problemy i decyzji w sprawie organizacji kształcenia.

Ze względu na specyfikę studiów geograficznych oraz innych kierunków prowadzonych na Wydziale rok akademicki 2020/2021 rozpoczęto w trybie hybrydowym. Wszystkie wykłady, poza pierwszymi rocznikami studiów I stopnia zostały zaplanowane zdalnie. Na pierwszym roku studiów wykłady prowadzone były w tzw. systemie streamingu: część studentów danego rocznika (liczba adekwatna do wymagań reżimu sanitarnego, z dokładnym podziałem zamieszczonym w systemie USOS) uczestniczyła w wykładzie na Wydziale, pozostała część odbierała jego bezpośrednią transmisję. Przygotowany został **szczegółowy harmonogram uczestnictwa studentów w zajęciach w poszczególnych tygodniach semestru**. W systemie hybrydowym realizowane były zajęcia ćwiczeniowe o charakterze praktycznym. Grupy ćwiczeniowe zostały podzielone na 2 podgrupy, z których każda miała brać bezpośredni udział w zajęciach co drugi tydzień. Cały system został dobrze przygotowany technicznie i administracyjnie. Dla każdego rocznika studiów wyznaczone zostały tzw. **dni kształcenia bezpośredniego oraz zdalnego**. Studenci otrzymali informacje o szczegółowym harmonogramie zajęć zdalnych i bezpośrednich. Nasilenie pandemii i wprowadzenie obostrzeń spowodowało zawieszenie tego systemu i przejście na tryb zdalny, z wyjątkiem badań prowadzonych przez studentów w laboratoriach w ramach prac dyplomowych.

Zasady kształcenia zdalnego w poszczególnych semestrach w bieżącym roku akademickim oraz oceny osiągnięć studenta regulowane są przez Zarządzenia Rektora UMCS:

- Zarządzenie nr 111/2020 z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie trybu przeprowadzania oraz organizacji zaliczeń końcowych i egzaminów w semestrze zimowym roku akademickiego 2020/2021 (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/1222/101552-zr-nr-111-2020-egzaminy-zaliczenia-koncowe-covid-sem-zimowy-20-21.pdf>),
- Zarządzenie Nr 73/2020 z dnia 20 sierpnia 2020 r. (z późniejszymi zmianami) w sprawie organizacji zajęć dydaktycznych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w semestrze zimowym roku akademickiego 2020/2021 (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/1016/152737-zr-nr-73-2020-org-zajec-dydaktycznych-sem-zimowy-rok-2020-2021-www-wersja-ujedn-2020-10-16.pdf>),
- Zarządzenie nr 104/2020 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 16 października 2020 r. w sprawie realizacji zajęć dydaktycznych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w semestrze zimowym roku akademickiego 2020/2021 (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/1016/152515-104-2020.pdf>)

- Zarządzenie nr 2/2021 z dnia 25 stycznia 2021 r. w sprawie realizacji zajęć dydaktycznych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w semestrze letnim roku akademickiego 2020/2021 (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/1016/152737-zr-nr-73-2020-org-zajec-dydaktycznych-sem-zimowy-rok-2020-2021-www-wersja-ujedn-2020-10-16.pdf>).

Na poziomie Uniwersytetu zostały opracowane zasady bezpieczeństwa obowiązujące na Wydziałach i innych jednostkach UMCS w czasie pandemii, włącznie z procedurą postępowania w sytuacji zagrożenia. Jest to Zarządzenie Nr 98/2020 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 1 października 2020 r. w sprawie wprowadzenia Zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz kształcenia w okresie obowiązywania stanu epidemii (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/1009/124211-zr-nr-98-2020-zal-wpr-procedury-covid-19-2020-ze-zm-1.pdf>). Na poziomie Wydziału przygotowany został skrócony wyciąg z tych przepisów, obejmujący najistotniejsze elementy z punktu widzenia nauczycieli i studentów. Został on przekazany na indywidualne konta mailowe zarówno pracownikom, jak i studentom. Cały dokument, jak i jego wersja skrócona jest zamieszczona na stronie internetowej Wydziału w zakładce **Koronawirus** (<https://www.umcs.pl/pl/wydzial-nauk-o-ziemi-i-gospodarki-przestrzennej-umcs-w-lublinie,47.htm>).

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 2:

Szeroki zakres badań pracowników Wydziału, obejmujący zarówno nauki o Ziemi, jak i geografię społeczno-ekonomiczną stanowi solidną podstawę do kształtowania interesującej i wiarygodnej, bo znajdującej oparcie w realnie prowadzonych badaniach, oferty kształcenia i utrzymania interdyscyplinarności kierunku geografia. **Studenci otrzymują rzetelną wiedzę i poznają metody badawcze stosowane w określonych badaniach geograficznych.**

Na uwagę zasługuje też **szeroka oferta zajęć terenowych**, tworzących podstawy warsztatu badawczego geografa. W programie występuje aż 11 przedmiotów realizowanych w całości w terenie, w tym w poszczególnych regionach Polski. Miejsca realizacji ćwiczeń regionalnych zostały zaplanowane tak, aby student poznał specyfikę przyrodniczą i społeczno-gospodarczą wszystkich głównych jednostek krajobrazowych Polski, poczynwszy od pasa gór (starych i młodych), po krajobraz Polski centralnej i północnej. Studenci otrzymują dofinansowanie do zajęć wymagających wynajmu noclegów lub środków transportu. W ramach innych przedmiotów programowych również występują elementy pracy terenowej. Dla zapewnienia bezpieczeństwa studenta na tych zajęciach, została opracowana specjalna procedura, która pozwala realizować je w sposób zgodny z potrzebami, a zarazem bezpieczny.

Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie

Proces rekrutacji

Kandydaci na kierunek geografia na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS muszą spełniać **określone kryteria rekrutacyjne**. Są one przejrzyste, szczegółowo opisane i dostępne na stronie systemu elektronicznej rekrutacji w zakładce Kandydat/Rekrutacja, na stronie internetowej Wydziału oraz na stronach systemu rekrutacji UMCS. Były one opracowywane i zaaprobowane na poziomie Rady Wydziału NoZiGP, jako jednostki prowadzącej studia, na podstawie wniosku Zespołu programowego. W obecnej chwili zasady rekrutacji proponowane są przez władze dziekańskie Wydziału, a następnie określane są w postaci uchwały rekrutacyjnej przez Senat UMCS. Osobą odpowiedzialną za nadzór nad procesem rekrutacji jest Rektor, a na poziomie Wydziału Prodziekani ds. studenckich. Postępowanie rekrutacyjne na studia I stopnia jest przeprowadzane poprzez platformę Internetową Rekrutacja Kandydatów (<https://irk.umcs.lublin.pl/>) (od rekrutacji na semestr letni 2020-2021: <https://rekrutacja.umcs.pl/>). Do organizacji i przeprowadzenia rekrutacji na poziomie Wydziału powoływana jest co roku przez Dziekana Wydziałowa Komisja Rekrutacyjna.

Odpowiada ona między innymi za udzielania informacji kandydatom, przyjmowanie dokumentów, wydawanie zaświadczeń o przyjęciu na studia.

Podstawą przyjęcia na studia geograficzne są wyniki egzaminu maturalnego. Sposób przeliczania wyników maturalnych na punkty rekrutacyjne określa przykładowo Uchwała nr XXIV –38.1/20 Senatu UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0701/134230-xxiv-38-1-20-uchwala-rekrutacyjna-na-rok-2021-2022-po-komisji.pdf>). Podstawą kwalifikacji kandydatów na kierunek geografia stanowi suma punktów uzyskanych na egzaminie maturalnym z dwóch przedmiotów wskazanych przez kandydata spośród dziewięciu możliwych: geografia, matematyka, fizyka, fizyka i astronomia, biologia, chemia, wiedza o społeczeństwie, historia, język obcy nowożytny (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0701/134715-zal-1-2020-zasady-przyjec-na-kierunki-studiow-2021-2022-po-komisji-dod-popr.pdf>).

Oceny uzyskane na egzaminie maturalnym są przeliczane na punkty rekrutacyjne w sposób przyjęty uchwałą Senatu. Poza wynikami standardowego egzaminu maturalnego, w przeliczeniach na punkty rekrutacyjne, mogą być uwzględnione wyniki matury międzynarodowej IB (International Baccalaureate) oraz oceny z dyplomów kandydatów spoza terytorium RP (Republika Białorusi, Federacja Rosyjska, Ukraina, kraje Unii Europejskiej, Stany Zjednoczone Ameryki, Kanada). Liczba punktów rekrutacyjnych stanowi podstawę do przygotowania i ogłoszenia list rankingowych i list osób zakwalifikowanych na kierunek w ramach limitów miejsc przyjętych w uchwałach rekrutacyjnych. Z pominięciem postępowania rekrutacyjnego przyjmowani są laureaci lub finaliści olimpiad przedmiotowych szczebla centralnego: matematycznej, fizycznej, informatycznej, geograficznej, biologicznej, chemicznej, wiedzy o społeczeństwie, historycznej oraz olimpiad językowych a także laureaci polonijnej olimpiady geograficznej w USA (zał. nr 1 do uchwały Senatu UMCS nr XXIV-22.22/2018), <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0102/135438-xxiv-22-22-18-olimpiady-2018-12.pdf>.

W przypadku studiów magisterskich rekrutacja odbywa się w oparciu o przedłożone dyplomy (lub skany dyplomów) ukończenia studiów pierwszego stopnia. **Tworzona jest lista rankingowa:**

a/ dla absolwentów studiów pierwszego stopnia z geografii na podstawie konkursu ocen na dyplomie ukończenia studiów wyższych (w przypadku identycznych ocen, o miejscu na liście rankingowej decyduje średnia ocen ze studiów, uwzględnionych do egzaminu dyplomowego i wykazana w suplemencie do dyplomu lub potwierdzona stosownym zaświadczeniem z dziekanatu).

b/ dla absolwentów studiów pierwszego i drugiego stopnia z innych kierunków na podstawie konkursu średnich ocen (w przypadku identycznych średnich ocen, o miejscu na liście rankingowej decyduje średnia ocen ze studiów wyższych, uwzględnionych do egzaminu dyplomowego i wykazana w suplemencie do dyplomu). Dodatkowo absolwenci ci zobowiązani są do zdania testu kompetencyjnego z zakresu studiów pierwszego stopnia z geografii. Wyniki testu są przeliczane na punkty. Procedura jest szczegółowo opisana w załączniku nr 1 do Uchwały Senatu UMCS w Lublinie nr XXIV-28.37/19 z dnia 27.11.2019 <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0110/114714-zal-1-2019-zasady-przyjec-na-kierunki-stud-iow-2020-2021.pdf>

Kandydaci z orzeczoną niepełnosprawnością mogą ubiegać się o pomoc w trakcie postępowania rekrutacyjnego. Po zgłoszeniu zapotrzebowania w systemie rejestracyjnym, mogą skorzystać z bezpłatnego transportu na uczelnię celem dostarczenia dokumentów i z pomocy asystenta (w okresie pandemii istniała możliwość przesłania dokumentów pocztą).

Sprawdzanie i ocenianie stopnia osiągnięcia efektów uczenia się

Ogólne zasady sprawdzania i oceniania stopnia osiągnięcia efektów uczenia się określone są w Regulaminie Studiów UMCS. Określa on w szczególności prawa i obowiązki studenta związane z zaliczaniem przedmiotów, zdawaniem egzaminów, zaliczaniem etapów studiów i finalizacją procesu kształcenia. Regulamin określa również skalę stosowanych ocen w ramach procesu sprawdzania osiągnięć studenta. Na UMCS przyjęto wyrażanie poziomu osiągnięcia danego przedmiotowego efektu kształcenia w następującej skali ocen: bardzo dobry (5), dobry plus (4+), dobry (4), dostateczny plus (3+), dostateczny (3), niedostateczny (2). Warunkiem promocji na kolejne semestry jest osiągnięcie pozytywnej oceny efektów kształcenia przypisanych do przedmiotów w danym

semestrze. W przypadku otrzymania oceny negatywnej (niedostatecznej) studentowi przysługuje prawo zdawania jednego egzaminu poprawkowego/zaliczenia poprawkowego. W sytuacjach szczególnych, określonych w Regulaminie Studiów, Dziekan może wyrazić zgodę na komisyjne sprawdzenie stopnia osiągnięcia efektów kształcenia przez studenta. Z wnioskiem takim może wystąpić student, prowadzący zajęcia lub Rada Wydziałowa Samorządu Studentów. W zaliczeniu/egzaminie komisyjnym oprócz Dziekana, egzaminatora, prowadzącego zajęcia uczestniczy również przedstawiciel samorządu studentów.

W stosunku do studenta, który nie zaliczył semestru/roku studiów, dziekan może wydać decyzję o skreśleniu go z listy studentów lub – na wniosek studenta – może wydać decyzję o warunkowym zezwoleniu na podjęcie studiów w następnym semestrze/roku lub zezwoleniu na powtarzanie semestru/roku studiów. Warunki jakie musi spełnić student są opisane w §§ 30, 31 i 32 regulaminu studiów na UMCS, zał. do uchwały XXIV-26.5/19 z dnia 24 kwietnia 2019 <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0920/075358-regulamin-studiow-kwiecien-2019-r.pdf>

Weryfikacja i ocena stopnia osiągania efektów uczenia się na kierunku geografia odbywa się **według przyjętej procedury** (opisanej w kryterium nr 10) i obejmuje wszystkie kategorie efektów: wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Jej podstawowym elementem jest sprawdzenie, czy wszystkie z zakładanych efektów kierunkowych są przewidziane do realizacji poprzez system przedmiotów programowych. Zespół programowy, po korekcie sylabusów dla nowego rocznika, przygotowuje matrycę zbieżności efektów kierunkowych z przedmiotami. W przypadku, gdy któryś z efektów nie został przypisany do przynajmniej jednego przedmiotu, Zespół programowy wskazuje przedmioty najbardziej właściwe do jego realizacji i przekazuje sugestie ich realizacji do osób prowadzących te przedmioty.

Weryfikacja przedmiotowych efektów uczenia się, ściśle korespondujących z efektami kierunkowymi, prowadzona jest **na wszystkich etapach procesu kształcenia**. Efekty są weryfikowane przez bieżącą ocenę pracy studenta w trakcie zajęć, prace etapowe, zadania cząstkowe, zadania problemowe, projekty, śródsesemestralne kolokwia i egzaminy przedmiotowe. Sposoby sprawdzania i oceniania stopnia osiągania przedmiotowych efektów kształcenia obejmują też: projekty zespołowe lub indywidualne, prezentacje, aktywność na zajęciach lub inne formy weryfikacji efektów określone w sylabusach. Na kierunku geografia w zakresie sprawdzania wiedzy najczęściej stosuje się egzaminy pisemne: testowe lub z pytaniami otwartymi; zdarzają się także egzaminy ustne. W zakresie weryfikacji umiejętności najczęściej wykorzystywane są metody umożliwiające weryfikację zdolności studenta do zastosowania posiadanej wiedzy w rozwiązywaniu zadania problemowego. W zakresie sprawdzenia kompetencji społecznych stosuje się najczęściej ocenę aktywności studentów w trakcie zajęć, wypowiedzi studentów, sposób pracy na zajęciach. Ocenie kompetencji społecznych w szczególności służą ćwiczenia terenowe, podczas których studenci ujawniają swój stosunek do wiedzy i obowiązków oraz uzewnętrzniają swoje postawy wobec konkretnych problemów. Jest to też czas zwiększonej możliwości oddziaływania na studenta, ze względu na inny rodzaj relacji nauczyciel – studenci.

Tab. 3.1. Kryteria oceny prac zaliczeniowych i egzaminacyjnych

Ocena	Uzyskany % sumy punktów oceniających stopień wymaganej wiedzy/umiejętności
Niedostateczny (2)	≤50
Dostateczny (3)	51-60
Dostateczny plus (3,5)	61-70
Dobry (4,0)	71-80
Dobry plus (4,5)	81-90
Bardzo dobry (5)	91-100

Wszyscy studenci oceniani są w jednakowy sposób i według ściśle określonych kryteriów. Jedyny wyjątek stanowią osoby z orzeczonymi niepełnosprawnościami, którym może np.

przysługiwać przedłużenie czasu na rozwiązanie testu lub inne ułatwienia eliminujące ograniczenia wynikające ze stanu zdrowia. Zgodnie z przyjętą na Wydziale procedurą, do oceny osiągnięć studenta przyjmuje się następujące kryteria (Tab. 3.1.)

W związku z pandemią COVID-19, na platformie TEAMS zamieszczona została wydziałowa **pomoc metodyczna dla nauczycieli** prowadzących zajęcia w warunkach kształcenia zdalnego, dotycząca możliwych form zaliczeń i egzaminów, a w szczególności konstrukcji zadań testowych skutecznie sprawdzających poszczególne typy kompetencji w trybie zdalnym. Ten problem omawiany był też na jednym z wydziałowych spotkań dydaktycznych. Przyjęto, że egzaminy i zaliczenia mogą mieć formę zarówno pisemną, jak i ustną – przede wszystkim z wykorzystaniem platform e-learningowych. W wyjątkowych sytuacjach dopuszczono przeprowadzanie egzaminów i zaliczeń bezpośrednich, na Wydziale, przy zachowaniu reżimu sanitarnego. W przypadku egzaminów i zaliczeń pisemnych za szczególnie właściwe wskazano następujące narzędzia oceny osiągnięć: testy (konstruowane w sposób umożliwiający weryfikację wiedzy operacyjnej i umiejętności, np. z zadaniami otwartymi), eseje, sprawozdania, analizy porównawcze, wykonanie zadań praktycznych, w tym zadań projektowych, portfolio.

Istotnym narzędziem oceny stopnia osiągania efektów kształcenia jest **analiza wyników nauczania-uczenia się**. Dokonuje tego każdy pracownik naukowo-dydaktyczny w zakresie ocen uzyskanych na egzaminach i zaliczeniach z prowadzonych przez niego przedmiotów. Dodatkowo, na poziomie dziekanatu, przygotowywane jest zbiorcze zestawienie ocen w odniesieniu do poszczególnych roczników w rozbiciu na przedmioty kończące się egzaminem i zaliczeniem. Aplikacja systemu USOS pozwala wygenerować zestawienie dokładnych wyników kształcenia dla poszczególnych kierunków. Ocenę są przetwarzane do postaci tabelarycznej i graficznej przez Dziekanat, a następnie analizowane przez Zespół programowy. Pozwala to na ogólną ocenę poziomu osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się, a w pewnym sensie również daje informacje o rzetelności oceny studenta. Pozwala zidentyfikować sytuacje, kiedy rozkład ocen znacząco odbiega od rozkładu normalnego, np. wyniki są zbyt spłaszczone lub gdy przeważa jedna kategoria ocen. W przypadku przedmiotów, z których studenci otrzymują dużo ocen niedostatecznych i wpisów warunkowych, przewodniczący Zespołu programowego wraz z nauczycielem akademickim prowadzącym dany przedmiot analizują czy istnieje zgodność pomiędzy zakładanymi efektami uczenia się a wymaganiami egzaminacyjnymi i zaliczeniowymi. W przypadku pozytywnej korelacji ocenia się, czy założone efekty kształcenia i wymagania nie są dla studentów zbyt trudne.

Weryfikacji efektów służą także praktyki zawodowe. Sposób sprawdzania i oceniania stopnia osiągania efektów kształcenia, uzyskanych w trakcie praktyki zawodowej jest określony Zarządzeniem Rektora UMCS z 30 listopada 2015 r. w sprawie zasad organizacji i odbywania praktyk objętych planem studiów w UMCS w Lublinie oraz przyjętym na poziomie Wydziału regulaminem praktyk. Zaliczenia praktyki zawodowej oraz praktyki pedagogicznej dokonuje się na podstawie zaświadczenia wystawionego przez praktykodawcę o odbytej praktyce i zrealizowanych efektach uczenia się. Efekty uczenia się zostały zdefiniowane na poziomie Wydziału. Praktykodawca ocenia, w jakim zakresie praktykant zrealizował zakładane efekty kształcenia oraz wystawia ocenę studentowi za odbytą praktykę.

Proces dyplomowania

Proces sprawdzania i oceniania efektów kształcenia osiągniętych na zakończenie procesu kształcenia odbywa się poprzez seminarium dyplomowe, ocenę pracy dyplomowej oraz egzamin dyplomowy.

Zasady, warunki i tryb dyplomowania są dostosowane do specyfiki studiów geograficznych i zapewniają potwierdzenie osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów uczenia. Zasady te są jednoznacznie zdefiniowane i zgodne z ogólnymi przepisami określonymi w Regulaminie studiów UMCS. Obowiązujące na Wydziale procedury dyplomowania i zasady pisanie prac dyplomowych są zebrane w dokumencie: Szczegółowe zasady procesu dyplomowania oraz zakres i forma egzaminu dyplomowego na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej (załącznik nr 1 do Uchwały Senatu NrXXIV-30.12/19 <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1021/152518-xxiv-30-12-19->

[zal-nr-1-wnozignp-dyplomowanie.pdf](#)). Formę i zakres egzaminu dyplomowego określa Uchwała Senatu UMC z dnia 27 maja 2020r. (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0529/135308-xxiv-36-3-20-zakres-i-forma-dyplomu-wnozignp.pdf>). Informacje o procesie dyplomowania dla studentów są opublikowane na stronie internetowej Wydziału w zakładce Student/Kształcenie.

Weryfikacja efektów kształcenia osiąganych podczas seminarium dyplomowego bazuje na realizacji skorelowanych z nimi zadań etapowych. Są to kolejno: sformułowanie i prezentacja problemu badawczego, prezentacja założeń metodologicznych pracy, prezentacja struktury pracy, realizacja zadań przewidzianych planem pracy, prezentacja posterów pracy, formułowanie wniosków, dyskusja na forum seminarium o wynikach pracy, przygotowanie opracowania pisemnego wraz elementami graficznymi, według zasad stosowanych w pracach o charakterze naukowym. Student otrzymuje zaliczenie z seminarium, jeśli spełnił te wszystkie kryteria.

Praca dyplomowa podlega ocenie przez nauczyciela akademickiego, który sprawował opiekę merytoryczną nad studentem oraz przez jednego recenzenta. Jest **obowiązkowo sprawdzana systemem antyplagiatowym** (<https://apd.umcs.pl/>). Decyzję dotyczącą zaakceptowania pracy po kontroli antyplagiatowej podejmuje promotor po analizie wygenerowanego raportu. Na Uniwersytecie dostępne są poradniki ułatwiające interpretację wyników raportu, wskazujące, które z nich mogą być przesłanką do wniosku o popełnienie plagiatu. Ze względu na specyfikę tematyczną i terenowy charakter większości prac dyplomowych, zwłaszcza magisterskich, plagiatstwo jest zjawiskiem nieobecnym na kierunku geografia Wydziału NoZiGP UMCS.

Warunkiem przystąpienia do egzaminu dyplomowego jest uzyskanie przez studenta absolutorium wszystkich zaliczeń i zdaniu wszystkich egzaminów wymaganych programem studiów. Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym, którego celem jest **sprawdzenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dyplomanta z zakresu studiowanego kierunku**. Komisja egzaminacyjna jest trzyosobowa. Na egzaminie dyplomowym student otrzymuje co najmniej dwa (studia I stopnia) lub cztery (studia II stopnia) pytania – od recenzenta dotyczące tematyki pracy, od promotora związane z kierunkiem studiów i studiowanej specjalności. Proces dyplomowania i jego przebieg określony jest procedurą WNoZiGP, jako jednostki prowadzącej kierunek geografia. Procedura stanowi załącznik do dalszej części raportu – kryterium nr 10. Obejmuje ona cały proces powstawania pracy dyplomowej, począwszy od zapisu na seminarium, aż po egzamin dyplomowy. Kluczowym kryterium w doborze tematyki prac dyplomowych jest jej ścisły związek z realizowanym kierunkiem studiów i obszarem działalności naukowej lub aplikacyjnej promotora. Na kierunku geografia, prace co do zasady dotyczą zagadnień środowiskowych, społecznych i gospodarczych, rzadziej kulturowych. Seminarium prowadzą nauczyciele akademicki realizujący przedmioty kierunkowe podczas studiów. Student ma swobodę wyboru promotora i jest to zazwyczaj osoba, która prowadzi zajęcia a jego praca badawcza zbieżna jest z zainteresowaniami studenta. Wybór promotora (seminarium) poprzedzony jest spotkaniem studentów danego rocznika z promotorami w obecności Prodziekana ds. studenckich. Jest ono organizowane w celu zaprezentowania profilu badawczego poszczególnych pracowników. Zgodnie z § 34 regulaminu studiów UMCS promotorem może zostać osoba posiadająca co najmniej stopień dr, a w wyjątkowych przypadkach Kolegium Dziekańskie może upoważnić do kierowania pracą dyplomową specjalistę spoza uczelni. W dniu 4 X 2019 Kolegium Dziekańskie zatwierdziło wewnętrzne zasady dyplomowania, zgodne z regulaminem studiów na UMCS (zał. do uchwały XXIV-26.5/19 z dnia 24 kwietnia 2019. <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0920/075358-regulamin-studiow-kwiecien-2019-r.pdf>

Po zapoznaniu się z problematyką badawczą pracowników prowadzących seminarium, studenci zapisują się do wybranych grup seminaryjnych. W przypadku większej od 6 liczby osób chętnych na dane seminarium, tworzona jest lista rankingowa (na podstawie średniej ocen ze studiów), która daje pierwszeństwo wyborowi osobom uzyskującym najlepsze wyniki. W celu zapewnienia swobody wyboru, liczba miejsc na seminarium jest dużo większa niż liczba studentów.

Ostateczna propozycja tematu pracy jest **wypracowana i uzgadniana we współpracy studenta z promotorem**. Następnie wszystkie tematy prac są analizowane przez Zespół Programowy ds. kierunku geografia. Uwagi i sugestie Zespołu kierowane są do promotorów, którzy podejmują ostateczną decyzję o brzmieniu tematu pracy. Ostatnim etapem tego procesu jest zatwierdzenie

tematów prac dyplomowych przez Kolegium Dziekańskie. Kolegium również ma prawo do sugerowania zmian tematu pracy. Podejmuje się starania, aby prace dyplomowe miały charakter aplikacyjny. W miarę potrzeb prace dyplomowe są zrealizowane w ramach współpracy Wydziału z otoczeniem zewnętrznym (np. na zamówienia urzędów gminnych czy powiatowych, Zarządu Lubelskich Parków Krajobrazowych, MPWiK, Urzędu Miasta Lublin lub innych miast Lubelszczyzny).

Prace dyplomowe na studiach pierwszego stopnia mogą mieć **charakter badawczy lub przeglądowy**, tzn. bazować wyłącznie na przeglądzie literatury, ale rzadko studenci podejmują tego typu tematy. Duża część studentów wybiera opracowanie zagadnień wymagających badań terenowych lub rozwiązania jakiegoś problemu. Można je zatem zakwalifikować jako prace o charakterze problemowym. Prace dyplomowe na studiach II stopnia mają charakter bardziej zaawansowany. Ich głównym celem jest rozwiązanie problemu badawczego – w oparciu o samodzielnie badania przeprowadzone pod opieką promotora. Podejmowana problematyka prac dyplomowych jest zróżnicowana – wynika z jednej strony z zainteresowań studenta, a z drugiej z profilu badawczego promotora.

Termin egzaminu dyplomowego ustalany jest z odpowiednim wyprzedzeniem, po złożeniu przez studenta odpowiednich dokumentów w Dziekanacie. W związku pandemią COVID-19 w roku 2019/2020 wprowadzono możliwość prowadzenia egzaminów dyplomowych w trybie zdalnym, przy wykorzystaniu platform TEAMS lub WK UMCS. Na cele egzaminów przeprowadzanych w sposób bezpośredni, w budynku Wydziału przygotowano kilka dużych pomieszczeń dydaktycznych, umożliwiających uzyskanie zakładanego dystansu i bezpieczeństwa epidemiologicznego. Zasady przeprowadzania tych egzaminów regulowało Zarządzenie Rektora nr 33 z 8 maja 2020 w sprawie przeprowadzania egzaminów dyplomowych z wykorzystaniem technologii informatycznych w związku z przeciwdziałaniem skutkom rozprzestrzeniania się wirusa SARS–COV-2 wśród członków społeczności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0930/125347-080226-zr-nr-33-2020-w-sprawie-przeprowadzania-egzaminow-dyplomowych-covid.pdf>) z późniejszymi zmianami: (<https://www.umcs.pl/pl/uchwaly-zarzadzania-pisma-okolne,2499,zarzadzenie-nr-58-2020-rektora-uniwersytetu-marii-curie-sklodowskiej-w-lublinie-z-dnia-29-czerwca-2020-r-w-sprawie-zmiany-zarzadzania-nr-33-2020-rektora-uniwersytetu-marii-curie-sklodowskiej-w-lublinie-z-dnia-8-maja-2020-r-w-sprawie-przeprowadzania-egzaminow-dyplomowych-z-wykorzystaniem-technologii-informatycznych-w-zwiazku-z-przeciwdzialaniem-skutkom-rozprzestrzeniania-sie-wirusa-sars-cov-2-wsrod-czlonkow-spolecznosci-uniwersytetu-marii-curie-sklodowskiej-w-lublinie,91835.htm>).

Na dyplomie ukończenia studiów wyższych wpisywany jest ostateczny wynik studiów wyliczony według sumy następujących składników: 3/5 stanowi średnia ocen ze studiów, 1/5 - ocena pracy dyplomowej oraz 1/5 – ocena z egzaminu dyplomowego. Ostateczny wynik studiów oblicza się zgodnie z zasadą:

- do 3,20 – dostateczny (3,0);
- od 3,21 do 3,70 – dostateczny plus (3,5), przy średniej ocen ze studiów od 3,26;
- od 3,71 do 4,20 – dobry (4,0), przy średniej ocen ze studiów od 3,51;
- od 4,21 do 4,50 – dobry plus (4,5), przy średniej ocen ze studiów od 3,76;
- od 4,51 do 5,00 – bardzo dobry (5,0), przy średniej ocen ze studiów od 4,19.

Na początku każdego roku akademickiego Zespół programowy analizuje wyniki procesu dyplomowania, w tym w sposób szczegółowy dokonuje oceny współczynnika prac nieobronionych w terminie. Podejmowane są działania mające na celu zwiększenie skuteczności procesu dyplomowania. Przeprowadzane są rozmowy z promotorami o niskim odsetku obronionych w terminie prac. W skrajnych przypadkach osoby takie odsuwane są od prowadzenia seminarium.

Monitoring losów absolwentów kierunku geografia prowadzony jest na kilku płaszczyznach. Obecnie analizowany jest na podstawie raportów ELA (Ekonomiczne Losy Absolwentów) <http://ela.nauka.gov.pl/>. Jak do tej pory, raporty obejmują studentów, którzy ukończyli studia

licencjackie i magisterskie na kierunku geografia na UMCS w latach 2014 – 2018 (Tab. 3.1). System ten funkcjonuje w bardzo ograniczonym zakresie i bazuje na niepełnej liście absolwentów. Wyniki są bardzo zmienne z roku na rok i zapewne należy je traktować jako poprawne statystycznie dla badanej próby, ale nie odzwierciedlające sytuacji faktycznej pełnej grupy absolwentów.

Zespół programowy ds. kierunku geografia współpracuje z interesariuszami zewnętrznymi, którzy są jednocześnie absolwentami Wydziału i dzięki tym kontaktom częściowo poznaje losy zawodowe dużej części absolwentów. Niektórzy z nich biorą udział w spotkaniach Zespołu programowego lub spotkaniach z władzami dziekańskimi poświęconych analizie potrzeb rynku pracy. Ważne są także liczne informacje zwrotne otrzymywane przez promotorów prac dyplomowych oraz poszczególnych nauczycieli akademickich od byłych studentów. Potwierdzają one przydatność przyjętych na kierunku efektów uczenia się na rynku pracy. Absolwenci kierunku geografia znaleźli zatrudnienie w bardzo różnorodnych firmach i instytucjach, gdzie wykorzystują zdobytą na studiach wiedzę, umiejętności i kompetencje. Część z nich podejmuje pracę na Lubelszczyźnie, w sąsiedztwie domu rodzinnego, ale spory odsetek realizuje się zawodowo w Warszawie, Poznaniu, Gdańsku i innych ośrodkach w Polsce lub za granicą. Część, niestety nie znajduje pracy w branżach związanych z wykształceniem geograficznym.

Potwierdzanie efektów uczenia się i przyjmowanie studentów z innych uczelni

Proces potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych w procesie kształcenia poza systemem studiów opisany jest w Uchwale Senatu UMCS Nr XXIII – 22.3/15 z dnia 28 stycznia 2015 r. (z późniejszymi zmianami) w sprawie potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną. Jego szczegółowy przebieg został zaplanowany w procedurze wydziałowej, która stanowi załącznik do dalszej części raportu – kryterium nr 10. W ciągu 6 lat jej obowiązywania nie zgłosił się żaden kandydat do potwierdzenia efektów uczenia.

Ogólne zasady przyjmowania studentów na zasadzie przeniesienia z innej uczelni, w tym zagranicznej, reguluje Regulamin studiów w UMCS. W przypadku studentów ubiegających się o przeniesienia na kierunki prowadzone na Wydziale, w tym na kierunek geografia, ich przyjęcie na określony semestr studiów odbywa się na podstawie dokumentu stwierdzającego zaliczenie przedmiotów wraz z wykazem ocen i liczbą osiągniętych punktów ECTS oraz analizy porównawczej przedmiotowych efektów uczenia się zaplanowanych do realizacji w obydwu uczelniach: UMCS oraz uczelni, którą student opuszcza. Tylko przedmioty o pokrywających się efektach uczenia się zostają uznane za zrealizowane. Studentowi przenoszącemu zajęcia zaliczone w uczelni innej niż UMCS, w tym zagranicznej, przypisuje się taką liczbę punktów ECTS, jaka jest przypisana efektom kształcenia uzyskiwanym w wyniku realizacji odpowiednich zajęć w UMCS. W przypadku, gdy liczba punktów ECTS jest mniejsza, a ich brak spowodowałby niemożność uzyskania liczby punktów niezbędnej do ukończenia studiów student zobowiązany jest do uzupełnienia brakujących punktów ECTS do końca okresu kształcenia bez konieczności wnoszenia opłaty. Liczba i zakres treściowy przedmiotów uznanych za zaliczone decyduje o tym, na który semestr studiów student zostaje wpisany. W przypadkach skrajnej rozbieżności, student kierowany jest na semestr drugi, z koniecznością uzupełnienia różnic programowych dotyczących semestru pierwszego w następnym roku akademickim.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 3:

Studenci przygotowujący prace dyplomowe oraz ich promotorzy bardzo cenią sobie szczegółowy opis procedury dyplomowania, który obejmuje zarówno wyjaśnienia dotyczące strony organizacyjnej tego procesu, jak i przebiegu jego poszczególnych etapów, włącznie z opisem zasad redakcji prac dyplomowych. Należy podkreślić, że zarówno na etapie wyboru promotorów jak i formułowania tematów prac magisterskich, uwzględniane są zainteresowania i preferencje studentów. Promotorzy mogą proponować tematy prac ale nigdy nie są one narzucane studentom. Przedmiot pracy dyplomowej dyskutowany jest tak długo aż student zdobędzie przekonanie, że taką właśnie pracę chciałby realizować.

Obecnie, przygotowywana jest korekta tej procedury, obejmująca opis prac eksperymentalnych, z myślą o ich popularyzacji na różnych kierunkach studiów prowadzonych przez Wydział, w tym na kierunku geografia oraz w celu zapewnienia odpowiedniej opieki merytorycznej nad tego typu pracami.

Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry

Kadra akademicka prowadząca zajęcia na kierunku geografia to nauczyciele bardzo aktywni zawodowo, zaangażowani w pracę naukową, dydaktyczną i organizacyjną. **Racjonalna polityka kadrowa** stanowi kluczowy element strategii Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Bazuje ona na zasadzie zatrudniania osób zdolnych i kreatywnych, zapewniających szybki rozwój naukowy oraz wysoką jakość kształcenia, w tym także osób posiadających praktyczne doświadczenie zawodowe zdobyte w instytucjach i przedsiębiorstwach, których profil działalności jest zbliżony z profilem oferty dydaktycznej Wydziału. Obsada stanowisk odbywa się na zasadach konkursowych; każdorazowo weryfikowana jest na podstawie rzeczywistej oceny potrzeb etatowych (obciążenia godzinowe poszczególnych jednostek organizacyjnych Wydziału i zapewnienie właściwej obsady zajęć). Konkursy przeprowadzane są na wniosek Dyrektora Instytutu lub Dziekana Wydziału, a ocena kandydatów odbywa się przez specjalne powołane przez nich komisje. Zatrudniane są osoby w najlepszy sposób spełniające potrzeby naukowe i dydaktyczne Wydziału, cechujące się wysoką aktywnością badawczą. Wyniki konkursów są jawne. W przeszłości ich wyniki wymagały opinii ciał kolegialnych (Komisji ds. Rozwoju WNOZiGP oraz Rady Wydziału), a obecnie Wydziałowej (pracownicy dydaktyczni) lub Instytutowej (pracownicy badawczo-dydaktyczni) komisji ds. awansów i spraw zatrudniania pracowników. Aktywność zawodowa pracowników Wydziału podlega stałemu monitorowaniu. Prowadzony zgodnie z wymogami ustawowymi okresowy system oceny pracowników uwzględniający działalność dydaktyczną, stanowi podstawę prognozowania ich rozwoju oraz możliwości ich dalszego zatrudnienia. Jest on regulowany przez Statut UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0102/131938-statut-umcs-29-05-2019-tekst-ujednolicony-grudzien-2019.pdf>) oraz Zarządzenie Nr 113/2020 Rektora UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/1231/130158-zarzadzenie-113-2020.pdf>).

Nadrzędnym celem polityki kadrowej jest dynamiczny rozwój naukowy jego pracowników oraz pozyskiwanie nowych pracowników ze znaczącym doświadczeniem oraz dorobkiem naukowym i dydaktycznym. Wydział zapewnia pracownikom warunki prowadzenia badań na stopnie naukowe i wspiera ich awanse. Znaczący progres w uzyskiwaniu awansów nastąpił w ostatnich latach. Dotyczy to zwłaszcza awansów związanych z uzyskaniem stopnia naukowego doktora habilitowanego oraz tytułu profesora. Stopień doktora uzyskało 12 pracowników, a stopień doktora habilitowanego 13. W tym czasie 2 osoby uzyskały też tytuł profesora. Awans na stanowisko profesora uczelni był udziałem 19 pracowników badawczo-dydaktycznych i dydaktycznych. Dane te są potwierdzeniem istnienia i skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania rozwojem kadry naukowo-dydaktycznej.

Wysokie kwalifikacje oraz liczebność kadry w stosunku do liczby studentów umożliwiają prawidłową realizację zajęć. Na kierunku geografia, na studiach I i II stopnia, o profilu ogólnoakademickim, gdzie aktualnie studiuje 117 studentów, zajęcia prowadzi 63 nauczycieli akademickich zatrudnionych w UMCS. W grupie nauczycieli 5 osób ma tytuł profesora, 20 stopień doktora habilitowanego, 33 doktora i 5 magistra. Pracownicy z tytułem magistra prowadzą zajęcia językowe (2 osoby), jedna osoba z tytułem mgr inż. jest uczestnikiem studiów doktoranckich oraz 2 osoby z tytułem mgr inż. są zatrudnione na stanowisku asystenta. Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku geografia posiadają kompetencje potwierdzone dorobkiem naukowym z dziedziny nauk ścisłych i przyrodniczych oraz w dziedzinie nauk społecznych oraz nauk humanistycznych. Obecnie badania naukowe prowadzone przez pracowników Wydziału przyporządkowane są do dwóch dyscyplin naukowych – nauki o Ziemi i środowisku (Instytut Nauk o

Ziemi i Środowisku) oraz geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej (Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej). W obu tych dyscyplinach UMCS posiada uprawnienia do nadawania stopnia doktora i stopnia doktora habilitowanego. Badania naukowe nawiązują przede wszystkim do subdyscyplin: geografia, geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, ale także geologia, geofizyka, nauki o polityce i administracji, psychologia i pedagogika. Taka struktura kadry jest niewątpliwą zaletą, przyczynia się do skutecznej realizacji szerokiego spektrum zagadnień typowych dla studiów o charakterze interdyscyplinarnym oraz kształci umiejętności dydaktyczne.

Dorobek naukowy nauczycieli reprezentujących specjalność nauki o Ziemi i środowisku obejmuje szerokie spektrum tematyczne: geologia, geomorfologia, paleogeografia, gleboznawstwo, geofizyka, geochemia, hydrologia, meteorologia, kartografia, geoinformacja, ochrona środowiska. Część opracowań naukowych lokuje się w obszarze badawczym geoarcheologii, rozwijającej się na styku nauk o Ziemi i archeologii środowiskowej. Dorobek nauczycieli reprezentujących dziedzinę nauki społeczne i humanistyczne dotyczy zjawisk demograficznych i społecznych (migracje, mniejszości narodowe i etniczne), polityki międzynarodowej, przemian i percepcji krajobrazu, psychologii oraz socjologii.

Nauczyciele akademicki prowadzący zajęcia posiadają udokumentowany dorobek naukowy i doświadczenie zawodowe umożliwiające prawidłową realizację zajęć. W obsadzie zajęć, zwłaszcza na drugim stopniu studiów uwzględniana jest potrzeba nabywania przez studentów kompetencji niezbędnych do prowadzenia działalności naukowej. Program studiów na kierunku geografia jest w dużym stopniu zgodny z zakresem realizowanych na Wydziale zadań badawczych (Tabela 4.1). Jest to przejawem spójności zainteresowań naukowych oraz dydaktycznych pracowników Wydziału oraz wpływa na efektywne nauczanie. Problematyka prowadzonych badań znajduje odzwierciedlenie w treściach prowadzonych zajęć. Zgodność kompetencji badawczych oraz dorobku naukowego jest bardzo ważnym kryterium przy obsadzie zajęć. Ostateczne decyzje dotyczące obsady zajęć podejmuje w zakresie Dziekan. Pracownicy realizujący poszczególne zajęcia opierają się w dużej mierze na własnym doświadczeniu badawczym i wynikach realizowanych przez siebie prac - bazują na praktyce, a nie wyłącznie na teorii. Zadania badawcze realizowane w Instytutach pozostają w ścisłym związku ze specjalnościami oferowanymi na kierunku geografia. Badania tworzą odpowiednie zaplecze merytoryczne dla szerokiej gamy zajęć dydaktycznych ujętych w programie studiów.

Tabela. 4. 1. Związki pomiędzy prowadzoną działalnością badawczą a programem studiów

Bloki tematyczne do wyboru (studia I stopnia)	Wybrane zadania badawcze realizowane obecnie w Katedrach
Globalne zmiany środowiska	Wykorzystanie metod geofizycznych, petrograficznych, sedimentologicznych, geochemicznych i statystycznych w badaniach środowiskowych. Zmienność wybranych właściwości gleb poddanych procesom degradacji w Polsce SE. Plejstocen Polski E i Ukrainy W.
Naturalne zdarzenia ekstremalne	Zmiany i wahania klimatu – aspekty praktyczne i metodyczne. Dynamika rozwoju wąwozów.
Monitoring środowiska	Kompleksowy monitoring środowiska przyrodniczego Rostocza Środkowego. Ocena zasobów wodnych Lubelszczyzny.
Hydrometeorologia	Zastosowanie nowych technik pomiarowych i metod ich interpretacji w regionalnych badaniach hydrologicznych i hydrochemicznych.
Geografia granic	Procesy społeczne, gospodarcze i polityczne w przestrzeni europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów przygranicznych. Asymetria rozwoju gospodarczego obszarów transgranicznych.
Geografia zasobów	Ocena zasobów wodnych Lubelszczyzny.

Miasta przyszłości	Rola nadawania praw miejskich w rozwoju jednostek osadniczych. Nowe miasta w polskiej sieci osadniczej po 1989 roku.
Systemy Informacji Przestrzennej	Wykorzystanie programów GIS do analizy zróżnicowania morfometrycznego Wyżyny Lubelskiej i Rostocza.
Geoturystyka	Wykorzystanie georóżnorodności obszarów w turystyce.
Geopomiary w teorii i praktyce	Teledetekcyjny monitoring procesów przyrodniczych w różnych skalach przestrzennych i czasowych.
Geografia w administracji publicznej	Hydrologiczne i gospodarcze konsekwencje zmiany warunków obiegu wody w aglomeracji lubelskiej. Uwarunkowania przyrodnicze i społeczne w gospodarce przestrzennej i rozwoju lokalnym. Studia krajobrazowe jako podstawa racjonalnej gospodarki przestrzennej.
Opracowanie cyfrowych map tematycznych	Generalizacja kartograficzna. Geografia historyczna, kartografia historyczna i GIS historyczny (HGIS). Redakcja map i atlasów. Standaryzacja nazw geograficznych.
Specjalności (studia II stopnia)	
Klimatologia i gospodarka wodna	Ocena zasobów wodnych Lubelszczyzny. Zastosowanie nowych technik pomiarowych i metod ich interpretacji w regionalnych badaniach hydrologicznych i hydrochemicznych. Zmiany i wahania klimatu – aspekty praktyczne i metodyczne.
Zarządzanie środowiskiem	Ocena zasobów wodnych Lubelszczyzny. Zmienność wybranych właściwości gleb poddanych procesom degradacji w Polsce SE. Teledetekcyjny monitoring procesów przyrodniczych w różnych skalach przestrzennych i czasowych.
Zarządzanie rozwojem gospodarczym	Procesy społeczne, gospodarcze i polityczne w przestrzeni europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów przygranicznych. Delimitacja obszarów zagrożonych wykluceniem transportowym w Polsce. Wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego w rozwoju lokalnym.
Wizualizacja kartograficzna i projektowanie map	Metodyka prezentacji kartograficznej. Modelowanie i wizualizacja kartograficzna 2D, 3D i 4D. Niepewność informacji w modelowaniu kartograficznym.

Szczególnie wyraźny związek istnieje pomiędzy działalnością naukową nauczycieli, a problematyką promowanych przez nich prac dyplomowych. Problematyka tych prac w dużym stopniu nawiązuje do tematyki prac badawczych realizowanych przez promotorów. Studenci mają możliwość realizacji prac zgodnych z ich zainteresowaniami oraz kompetencjami badawczymi opiekunów. Prace magisterskie rozwiązują określone problemy badawcze, a ostateczny ich tytuł i zakres jest efektem uzgodnień pomiędzy studentem a promotorem. Propozycje tematów prac podlegają merytorycznej ocenie zespołu programowego ds. kierunku geografia i podlegają zatwierdzeniu przez Kolegium Dziekańskie. Do roku 2019 promotorami prac magisterskich na Wydziale byli samodzielni pracownicy naukowcy, w związku ze zmianami wprowadzonymi przez Ustawę o szkolnictwie wyższym z dnia 20 lipca 2018 roku, a następnie przez Regulamin studiów w UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0920/075358-regulamin-studiow-kwiecien-2019-r.pdf>, paragraf 34, ust.1, ust. 2) obecnie funkcję tę mogą pełnić również osoby ze stopniem doktora.

Wyniki badań prowadzonych przez nauczycieli są podstawą przygotowywania publikacji naukowych, które są wykorzystywane w procesie kształcenia studentów, służąc często jako materiał źródłowy. W latach 2015-2020 pracownicy badawczo-dydaktyczni Wydziału byli autorami lub

współautorami 255 prac z listy JCR, 362 artykułów w innych czasopismach MNiSW, 50 monografii oraz 536 rozdziałów w monografiach i opracowaniach zbiorowych. Jest to 6 prac w czasopismach za 200 punktów, 11 artykułów za 140 punktów, 44 prace za 100 punktów, 39 prac za 70 punktów. Dorobek naukowy nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku geografia przyczynia się w istotnym stopniu do podniesienia jakości kształcenia. Studenci przygotowując swoje prace dyplomowe, mają możliwość wykorzystania doświadczenia badawczego i publikacji pracowników Wydziału.

Wśród dorobku publikacyjnego nauczycieli znajdują się także opracowania edukacyjne, w tym podręczniki, które stanowią dużą pomoc dla studentów w trakcie procesu kształcenia. Do procesu dydaktycznego wykorzystywane są następujące skrypty i podręczniki:

a) Nawrocki J., Becker A. (red.) 2017. *Atlas Geologiczny Polski*. Państwowy Instytut Geologiczny - PIB, Warszawa.

b) Głazewski A., Kałamucki K., Kowalski P.J., Stankiewicz M., 2015. *Podstawy wizualizacji kartograficznej*. Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej. Lublin.

c) Gardziel Z., Jezierski W., Szwajgier W., Zgłobicki W. 2001. *Przewodnik do ćwiczeń z geologii i geomorfologii dla studentów ochrony środowiska*. red. nauk. M. Harasimiuk. UMCS, Lublin.

d) Gardziel Z. 1997. *Góry Świętokrzyskie. Przewodnik do ćwiczeń terenowych*. Wyd. UMCS, Lublin

e) Czarnecka B., Janiec B. (red.) Sudety. *Przewodnik dydaktyczny dla przyrodników*. Wyd. UMCS Lublin 2003.

Niewątpliwie wartościowe pod tym względem są także liczne opracowania naukowe o charakterze analityczno-przeglądowym podejmujące dogłębną analizę określonego problemu (między innymi: Janicki W. 2015. *Migracje kompensacyjne jako czynnik wzrostu obszarów peryferyjnych. Rola ukrytego kapitału ludzkiego*, Wyd. UMCS; Madeyska T., Łanczont M. 2015. *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej/ Projekt "Ekumena" - cel, zakres badań, rezultaty*, Wyd. UMCS; Plak A. 2018. *Funkcje miasta a zawartość i rozmieszczenie metali ciężkich, metaloidów i pierwiastków ziem rzadkich w glebach miejskich*, Wyd. UMCS, Poesen, J. 2018. *Soil erosion in the Anthropocene: Research needs*. *Earth Surface Processes and Landforms* 43, 64–84; Zgłobicki et al., 2017. *The potential of permanent gullies in Europe as geomorphosites*. *Geoheritage*. 11 (2), 217-239). Są one cennym źródłem wiedzy dla studenta.

Tabela. 4.2. Liczba publikacji naukowych pracowników Wydziału w ocenianym okresie

Rok	Artykuły w czasopismach z IF	Artykuły w pozostałych czasopismach	Monografie	Redakcje monografii	Rozdziały w monografiach	publikacje inne
2015	36	59	12	3	102	97
2016	30	94	6	2	49	70
2017	33	87	14	6	30	43
2018	36	67	12	2	64	16
2019	47	42	3		12	
2020	73	13	3	1	19	4

Studenci mają możliwość uczestniczenia w realizacji zadań badawczych Wydziału. Biorą udział w pracach terenowych oraz kameralnych prowadzonych przez pracowników, na przykład w ramach przygotowywania prac dyplomowych. Niektóre z podejmowanych tematów realizowane są w oparciu o wysoce specjalistyczne metody naukowe, które są specjalnością pracowników Wydziału, np.:

- Zapis zmian hydrologicznych w eemskim jeziorze Kozłów na podstawie analizy fosylnej fauny Cladocera.
- Zapis zmian hydrologicznych w eemskim jeziorze Struga na podstawie analizy fosylnej fauny Cladocera

- Ocena warunków funkcjonowania stawów w zlewni Świerszcza w oparciu o kryteria hydrologiczne i hydrochemiczne
Prace mają być zakończone publikacjami naukowymi studentów.

Studenci korzystając z doświadczenia kadry dydaktycznej mogą zdobywać unikalne kompetencje badawcze, zarówno w wymiarze merytorycznym, jak i metodycznym. Studenci kierunku geografia są współautorami publikacji naukowych, w okresie ostatnich 6 lat było to 12 prac. Często współpracują w przygotowaniu konferencji naukowych organizowanych na Wydziale oraz wydarzeń popularyzujących geografię (na przykład Dzień Ziemi). Studenci biorą także udział w konferencjach naukowych, w okresie 2015-2020 było to około 25 krajowych i zagranicznych spotkań naukowych. Uczestniczą w szkoleniach i spotkaniach krajowych i międzynarodowych kół i stowarzyszeń naukowych. Studenci kierunku geografia mają możliwość wykonywania prac dyplomowych o tematyce nawiązującej do zagadnień będących w sferze zainteresowania podmiotów zewnętrznych, z którymi współpracuje Wydział (np. Urząd Miasta Lublin, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych) Nauczyciele sprawują także opiekę merytoryczną nad studentami w trakcie ich działalności badawczej prowadzonej w ramach kół naukowych i samorządu studenckiego.

W celu uzyskania możliwości zewnętrznego finansowania badań naukowych nauczyciele uczestniczyli w szkoleniach organizowanych przez UMCS dotyczących pozyskiwania funduszy w ramach projektów NCN, a także w szeregu szkoleń specjalistycznych adekwatnych do problematyki prowadzonych badań i zajęć ze studentami np. Kurs Terrestrial Landing Scanning (ScanStation C10, Leica HDS7000, Leica Cyclone), I Warsztaty Laserowego Skaningu Naziemnego, Kurs VIII Szkoła Pomiarów TPI. Zdobyte umiejętności wspomagają realizację programu studiów i pozwalają na tworzenie dodatkowej oferty zajęć fakultatywnych uzupełniającej podstawowe wykształcenie studentów.

Tab. 4.3. Obecnie realizowane projekty badawcze finansowane ze środków zewnętrznych (Źródło finansowania: NCN, MNiSW, NCBiR).

Tytuł projektu	Kierownik projektu	Czas realizacji	Kwota dofinansowania
Globalne, regionalne i lokalne czynniki warunkujące zapis paleoklimatyczny i paleośrodowiskowy w ukraińskich sekwencjach lessowo-glebowych wzdłuż doliny Dniepru - od obszarów proksymalnych do dystalnych strefy peryglacjalnej	Prof. dr hab. M. Łanczont	2019-2022	1 088 520,00 zł
Badanie modyfikacji chemizmu wód powierzchniowych i podziemnych oraz transport zanieczyszczeń antropogenicznych w zlewni niezłodowaconej potoku Reniferapod wpływem zróżnicowanego zasilania przez wody opadowe (Bellsund Fiord, Spitsbergen)	Dr inż. S. Lehman-Konera	2019 - 2022	790 440,00 zł
Śród-eemskie oscylacje klimatyczne. Rekonstrukcja w oparciu o multidyscyplinarne badania kopalnych osadów jeziornych Równiny Garwolińskiej (Polska Centralna)	Prof. dr hab. I. A. Pidek	2018 - 2021	687 620,00 zł
Kształtowanie granic niepodległej Polski w świetle dokumentów kartograficznych	Dr hab. B. Konopska, prof. UMCS	2018 - 2023	1 228 485,00 zł
Zintegrowane badania archeomagnetyczne i termoluminescencyjne jako narzędzie datowania budowli ceglanych w Polsce	Prof. dr hab. J. Nawrocki	2017-2020	695 946,00 zł
Zastosowanie zobrazowań hiperspektralnych do parametryzacji sezonu wegetacyjnego w	Dr P. Bartmiński	2017-2021	533 309,00 zł

kontekście właściwości pokrywy glebowej			
Wpływ ługowania naturalnych minerałów fosforu ze skał osadowych na potencjał troficzny wód powierzchniowych wybranych obszarów międzyrzecza Wisły i Bugu	Dr hab. S. Chmiel, prof. UMCS	2021-2024	810 720,00 zł
Autonomiczny system światłowodowego quasi rozłożonego czujnika temperatury służącego do pomiaru temperatury gruntu	Dr hab. P. Zagórski, prof. UMCS	2021-2022	Całość: 7 450 915,10 zł WNoZiGP: 2 912 609,00
Zrównoważony rozwój miast w Arktyce europejskiej. Rozwój transnarodowego wymiaru zarządzania w regionach peryferyjnych	Dr hab. M. Łuszczuk, prof. UMCS	2020-2023	495 480, 00 zł
10 projektów z programu Miniatura		2019-2021	łączna kwota 230 000 zł

Nauczyciele akademicki prowadzący zajęcia na kierunku geografia, uczestniczyli w okresie ostatnich 5 lat w realizacji 5 zakończonych projektów badawczych finansowanych przez NCN oraz kilku różnej rangi projektów finansowanych przez inne podmioty w tym w ramach programu H2020 (EC-HORIZON2020-PR700099-ANYWHERE). Aktualnie realizowanych jest 19 projektów badawczych, w których uczestniczą pracownicy Wydziału (Tabela 4.3). Ponadto dwóch nauczycieli (dr hab. W. Kociuba oraz dr inż. M. Huber) jest autorami 4 projektów wynalazczych, chronionych lub zgłoszonych do ochrony w ocenianym okresie.

Wielu nauczycieli aktywnie uczestniczyło w przygotowaniu i realizacji projektów edukacyjnych (w tym projektów NCBiR) skierowanych zarówno dla studentów jak i młodzieży szkolnej. Wśród tego typu projektów najważniejsze to:

- Geo4work - Rozwój kompetencji zawodowych studentów Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS i wzmocnienie ich konkurencyjności na nowoczesnym rynku pracy (projekt realizowany 2016-2018),
- Zintegrowany UMCS (część: Program rozwoju kompetencji dla studentów Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej): 2018-2020 (dla studentów),
- Akademia Młodego Przyrodnika w ramach projektu Uniwersytet Młodego Odkrywcę II (UMO) dla młodzieży szkół podstawowych: 2018-2020,
- Uniwersalność+ (2020-2023)

Ponadto w analizowanym okresie Wydział partycypował w realizacji 3 międzynarodowych projektów edukacyjnych, dotyczących kształcenia na poziomie uniwersyteckim:

- INARM (2012-2014), 530601-TEMPUS-1-2012-1-PL-TEMPUS-SMHES: Informatics and Management: Bologna-Style Qualifications Frameworks".
- ARARAT (2013-2015), 530321-TEMPUS-1-2012-1-AM-TEMPUS-SMHES: Armenian Coordination Agency „University – Employer”.
- INURE (2012-2014), 530181-TEMPUS-1-2012-1-DE-TEMPUS-SMGR: Integrated University Management System: EU Experience on NIS Countries Ground.

Nauczyciele akademicki są bardzo aktywni naukowo i organizacyjnie, współpracują z innymi ośrodkami akademickimi w Polsce oraz za granicą, między innymi z Mississippi State University (USA), Catholic University of Leuven (Belgia), University of Aegean (Grecja), Tallin University of Technology (Estonia), Tanta University, Faculty of Science (Egipt), Europa-Universität Flensburg (Niemcy), Leibniz-Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung, Der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel (Niemcy), Murmański Arktyczny Uniwersytet Państwowy w Murmańsku (Rosja), Uniwersytet w Briańsku (Rosja), Instytut Skorupy Ziemskiej, Rosyjska Akademia Nauk, Oddział Syberyjski w Irkucku (Rosja). Prowadzą wykłady na zagranicznych uczelniach poprzez udział w wymianie kadry akademickiej w ramach programu Erasmus+. W analizowanym okresie były to m.in. wyjazdy:

- prof. dr hab. Irena Agnieszka Pidek, University of Pannonia w Veszprem, Węgry, (2015)

- b) prof. dr hab. Irena Agnieszka Pidek, Instituto Politecnico de Viseu, Portugalia (2016)
- c) prof. dr hab. Irena Agnieszka Pidek, Europa-Universität Flensburg, Niemcy (2017)
- d) dr Jolanta Rodzoś, Politechnic Institute of Viseu, Portugalia (2017)
- e) dr Jolanta Rodzoś, Batumi Shota Rustaveli State University, Gruzja (2018)
- f) dr hab. Wojciech Zgłobicki, Tamkang University, Tajwan (2018)
- g) dr Andrzej Tucki Die Universität für Bodenkultur, Wien (2018)
- h) dr Andrzej Tucki Katholische Universität Eichstätt, Niemcy (2019)

Pracownicy Wydziału aktywnie angażują się także w prowadzenie zajęć poza standardowym programem studiów, np. wykłady ogólnouniwersyteckie, wykłady dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, fakultatywne, dla szkół, instytucji kultury, itp. Działania te mają często popularyzatorski charakter i cieszą się dużym zainteresowaniem o czym świadczy ich cykliczność.

Współpracują też na polu dydaktycznym z **instytucjami zewnętrznymi**, pełniąc funkcję członków Komitetu Okręgowego i Głównego Olimpiady Geograficznej oraz Olimpiady Wiedzy Ekologicznej. Trzech pracowników od 2005 roku pełni funkcję egzaminatorów na egzaminie maturalnym z geografii. Ponadto prof. dr hab. Radosław Dobrowolski pełni funkcję przewodniczącego oraz członka jury przy Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich w konkursie na najlepszą pracę doktorską w zakresie geomorfologii – od 2010 r. W roku akademickim 2019/2020 Wydział był organizatorem XII Ogólnopolskiego Konkursu Prac Dyplomowych z zakresu kartografii, geomatyki i geoinformacji.

Pracownicy Wydziału są **redaktorami naczelnymi i członkami rad redakcyjnych czasopism naukowych związanych tematycznie z kierunkiem geografia** – *Annales UMCS sec. B*, *Polish Journal of Soil Science*. Pierwsze z nich ukazuje się w sposób ciągły od 1946 r. Publikowane są w nim artykuły z zakresu geologii, geografii fizycznej, społeczno-ekonomicznej i turystyki, gospodarki przestrzennej, geoinformatyki. *PISS* ukazuje się od roku 1968 i publikuje prace z zakresu gleboznawstwa, funkcjonowania i ochrony środowiska.

Pracownicy Wydziału prowadzący zajęcia na kierunku geografia są lub byli **członkami rad redakcyjnych międzynarodowych czasopism indeksowanych** w *Journal Citation Reports: Catena*, *Earth Surface Processes and Landforms* (prof. Jean Poesen), *Quaternary International* (prof. hab. M. Łanczont) *Natural Hazards, Land, Applied Sciences* (dr hab. W. Zgłobicki), *Acta Palaeobotanica* (prof. dr hab. Irena Agnieszka Pidek), *Polish Polar Research* (dr hab. M. Łuszczuk) oraz innych międzynarodowych *Scientific Annals of the „Alexandru Ioan Cuza” University of Iasi. Geography series* (dr hab. Wojciech Zgłobicki), *ISPRS International Journal of Geo-Information, Remote Sensing, ISPRS International Journal of Geo-Information* (dr hab. W. Kociuba), *Вісник Львівського університету. Серія географічна*, *Палеонтологічний збірник Львівського університету* (prof. Dr hab. Maria Łanczont) Nauczyciele akademicki pracujący na Wydziale wielokrotnie pełnili funkcje redaktorów zeszytów specjalnych oraz recenzentów w czasopismach o zasięgu międzynarodowym i krajowym. Pozwala to na doskonalenie ich kwalifikacji zawodowych i przekłada się na proces kształcenia.

Przedstawiciele kadry akademickiej Wydziału są **członkami krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych**, jak: International Arctic Social Sciences Association, Komitetu Badań Polarnych PAN, European International Studies Association, Regional Studies Association, International Union of Soil Science Societies (IUSS), European Meteorological Society – EMS, ESPERE Association, International Peatland Society, Rosyjskie Towarzystwo „Wiedza”. Zasiadają także we władzach towarzystw i komitetów naukowych (min. w Prezydium Komitetu Nauk Geograficznych PAN – vice przewodniczący, Komitecie Sterującym w Sekcji Krasu, Międzynarodowej Unii Geograficznej). Są członkami komitetów naukowych konferencji międzynarodowych (min. International Symposium on Gully Erosion, RSA Central and Eastern Europe Conference). Prof. dr hab. T. Komornicki, pracownik Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej jest **członkiem Rady Doskonałości Naukowej I kadencji**.

Pracownicy biorą udział w pracach **zespołów eksperckich powołanych przez organy i instytucje państwowe i międzynarodowe** (m. in. są ekspertami w konkursach NCN, NPRH i NCBiR). Pełnią rolę recenzentów w powołanych do oceny prac doktorskich, postępowaniach habilitacyjnych, czy wnioskach o tytuł naukowy. Są także autorami specjalistycznych ekspertyz wykonywanych na

potrzeby różnych podmiotów. Nauczyciele są także członkami krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych, jak: International Arctic Social Sciences Association, European International Studies Association, Regional Studies Association. Zasiadają także we władzach towarzystw i komitetów naukowych (min. w Prezydium Komitetu Nauk Geograficznych PAN – vice przewodniczący, Komitecie Sterującym w Sekcji Krasu, Międzynarodowej Unii Geograficznej). Są członkami komitetów naukowych konferencji międzynarodowych (min. International Symposium on Gully Erosion, RSA Central and Eastern Europe Conference).

Pani Profesor dr hab. Maria Łanczont z Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku UMCS w wyniku nominacji Narodowego Centrum Nauki w dniu 1 lutego 2021 została **członkiem AcademiaNet - prestiżowego portalu dla kobiet odnoszących wybitne sukcesy w nauce**. AcademiaNet przyjmuje do swojego grona kandydatki zgłaszane przez gremia naukowe i instytucje wspierające finansowo naukę. Portal ten jest administrowany przez *Swiss National Science Foundation*. Najważniejszym kryterium stosowanym przy selekcji do AcademiaNet są znakomite kwalifikacje akademickie mierzone standardami dyscypliny naukowej kandydatki i dojrzałości naukowej.

System zarządzania zasobami ludzkimi odbywa się poprzez dwa mechanizmy: po pierwsze, wspierania i motywowania do aktywności naukowo-badawczej i dydaktycznej, a po drugie, poprzez cykliczne ocenianie pracowników i monitorowanie stałego podnoszenia kompetencji naukowych i dydaktycznych. Dla mechanizmu wspierania i motywowania istotne znaczenie mają środki finansowe na badania. Ich źródłem w przeszłości była dotacja podmiotowa na tzw. badania statutowe oraz dotacja celowa w ramach Funduszu Młodych Naukowców. Obecnie badania prowadzone na Wydziale finansowane są w ramach subwencji. Nauczyciele akademicy pozyskują także zewnętrzne środki na finansowanie prowadzonych badań i publikowanie ich wyników. Będące do dyspozycji środki przeznaczone są na: prowadzenie badań terenowych i analiz laboratoryjnych, wspieranie publikacji pracowników, udział w konferencjach krajowych i zagranicznych, itp. Osoby o wyróżniającej się aktywności naukowej, dydaktycznej lub organizacyjnej mogą otrzymać nagrody finansowe Rektora UMCS. Od 2019 możliwe jest dodatkowo uzyskanie nagrody za publikację w wysoko punktowanym czasopiśmie naukowym. Z wnioskami o nagrody występują Dyrektorzy Instytutów i Dziekan Wydziału. Kolejnym sposobem zarządzania rozwojem kadry są awanse stanowiskowe. Ich kryteria opisane są w Statucie UMCS oraz odpowiednim zarządzeniu Rektora. Spełnienie kryteriów podlega ocenie komisji powołanej przez dyrektora Instytutu lub Dziekana. W latach 2015 – 2021 stopień doktora uzyskało 12 pracowników, a stopień doktora habilitowanego 13. W tym czasie 2 osoby uzyskały też tytuł profesora. Awans na stanowisko profesora uczelni uzyskało 19 pracowników badawczo-dydaktycznych i dydaktycznych.

Aktywność zawodowa nauczycieli podlega stałemu monitorowaniu, zgodnie z wymogami ustawowymi. W sposób cykliczny **przeprowadzana jest ocena osiągnięć naukowych i dydaktycznych oraz organizacyjnych nauczyciela akademickiego**. Przeprowadzana jest ona z uwzględnieniem ocen częściowych dotyczących osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych. Ocena osiągnięć naukowych w szczególności uwzględnia publikacje, udział w konferencjach naukowych, ubieganie się o granty i uczestnictwo w ich realizacji. W ocenie dydaktycznej brane są pod uwagę działania na rzecz podnoszenia kompetencji metodycznych, formy pracy ze studentami i popularyzacja nauki. W działalności organizacyjnej, wśród kryteriów oceny, znajduje się aktywność nauczycieli na rzecz promocji Uniwersytetu, Wydziału i kierunków studiów. Obok ocen cyklicznych, „na bieżąco” oceniana jest działalność dydaktyczna na podstawie hospitacji zajęć oraz analizy dokonanych przez studentów ocen zajęć.

Zatrudnianie nowych pracowników odbywa się na podstawie konkursu, ogłaszanego przez Dyrektora Instytutu (pracownicy badawczo-dydaktyczni) lub Dziekana (pracownicy dydaktyczni) na wniosek kierownika Katedry. Warunkiem ogłoszenia konkursu na określone stanowisko jest analiza potrzeb dydaktycznych wskazująca na realne zapotrzebowanie uzupełnienia zasobów kadrowych w określonym zakresie.

Częścią zarządzania zasobami ludzkimi jest dbałość o podnoszenie kompetencji dydaktycznych nauczycieli. Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia każdego roku otrzymują możliwości (z której licznie korzystają) podnoszenia swoich kwalifikacji do pracy dydaktycznej poprzez kursy

organizowane na poziomie Uniwersytetu z własnej inicjatywy oraz na konkretne zapotrzebowanie Wydziału składane przez władze dziekańskie na podstawie wniosków nauczycieli. W ramach Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów UMCS funkcjonują jednostki odpowiedzialne za stały rozwój kwalifikacji, zarówno studentów, jak i nauczycieli. Jest to Biuro Rozwoju kompetencji (dawniej Biuro Karier) oraz Biuro ds. Zdalnego Kształcenia. Dzięki szerokiej ofercie szkoleniowej tych jednostek kadra akademicka Wydziału stale doskonali swoje kompetencje dydaktyczne oraz rozwija umiejętności miękkie w tym interpersonalne. Uczestniczy w różnorodnych szkoleniach, warsztatach, seminariach, studiach podyplomowych, często certyfikowanych. W momencie uruchamiania określonych kursów Wydział prowadzi akcje informacyjną i zapisy na nie. W przypadku dużej liczby zainteresowanych, organizowane są grupy dedykowane pracownikom Wydziału. Możliwe jest wówczas organizowanie szkoleń na Wydziale, w godzinach dogodnych dla pracowników.

W ostatnim okresie najwięcej nauczycieli uczestniczyło w szkoleniach dotyczących nowoczesnych metod kształcenia akademickiego: a) Kurs moderatora Design Thinking, b) Learning-by-doing czyli aktywne metody nauczania, c) Innowacyjne metody prezentacji danych d) Trening kreatywności, e) warsztaty z psychoedukacji w zakresie pracy akademickiej, f) szkolenia z zakresu obsługi platform edukacyjnych do nauki zdalnej, g) komunikacja ze studentem w sytuacji kryzysowej, h) poznać siebie – zrozumieć innych – typy osobowości w oparciu o metodę MBTI. Szkolenia te były organizowane przez UMCS w ramach różnych projektów ukierunkowanych na doskonalenie kompetencji kadry akademickiej. W ostatnim roku kadra akademicka korzystała z oferty przygotowanej przez Biuro Rozwoju Kompetencji UMCS oraz Biuro ds. Analiz Jakości Kształcenia w zakresie aktywizujących metod kształcenia w trybie zdalnym.

Nauczyciele **uczestniczyli także w szkoleniach** organizowanych przez instytucje spoza UMCS, adekwatnie do potrzeb związanych z zakresem swojej działalności dydaktycznej, np. a) warsztaty z projektowania uniwersalnego zajęć dydaktycznych, b) warsztaty z psychoedukacji i psychopatologii, c) szkolenie z zakresu emisji głosu, d) warsztaty – Edukacja inaczej, e) kurs Train the Trainer – szkolenie w ramach projektu Become a trainer - model kształcenia i wspierania kadry kierowniczej powyżej 45 roku życia, ale także f) kurs na egzaminatora maturalnego Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej z zakresu geografii, g) kurs dla kandydatów na wychowawców wypoczynku dzieci i młodzieży i animatorów dzieci i młodzieży.

Nauczyciele mogą korzystać również z form wsparcia w zakresie rozwoju kompetencji językowych. W roku akademickim 2017/2018 nauczyciele naszego Wydziału, w tym 14 nauczycieli prowadzących zajęcia na kierunku *geografia*, uczestniczyli w projekcie *Akademicka kadra przyszłości*, w ramach którego odbył się cykl szkoleń metodycznych.

Od marca 2020 roku, w związku z przejściem na zdalny tryb kształcenia, zdecydowana większość nauczycieli akademickich **podnosiła swoje kompetencje** w tym zakresie uczestnicząc w licznych kursach organizowanych przez uczelnię. Na Uniwersytecie wykorzystywane są dwie platformy do nauki zdalnej MS Teams oraz Wirtualny Kampus. Wszyscy nauczyciele akademicy mają obowiązek prowadzenia wszystkich rodzajów zajęć w trybie synchronicznym oraz ich dokumentowania (listy obecności, wykorzystane materiały dydaktyczne).

Uniwersytet oferuje szerokie wsparcie nauczycielom w zakresie poznawania nowych funkcji platform e-learningowych. Jednostki centralne UMCS przygotowują też szkolenia na specjalne zapotrzebowanie zgłaszane przez Wydział. Były to kursy dotyczące min. organizacji pracy grupowej na zajęciach, dokumentacji i archiwizacji prac studentów, konstrukcji i przeprowadzania egzaminów i zaliczeń w trybie synchronicznym. Brało w nich udział ponad 60 osób z Wydziału.

W celu podnoszenia kompetencji dydaktycznych nauczycieli, na Wydziale zostały utworzone dwie grupy wsparcia służące pomocą i doradztwem w organizacji zajęć zdalnych przy wykorzystaniu aplikacji TEAMS oraz Wirtualnego Kampusu. Liderem pierwszej grupy jest dr. G. Gajek, drugiej dr M. Krukowski. Władze dziekańskie organizują też cykliczne spotkania zdalne z pracownikami poświęcone rozwiązywaniu określonych problemów wynikających ze zdalnego trybu kształcenia. Dzięki nim nauczyciele mają bieżący dostęp do potrzebnych informacji, a poza tym mogą uzyskać bardzo szybką pomoc w rozwiązaniu konkretnych problemów technicznych lub metodycznych. W plikach zespołu

zamieszczane są materiały informacyjne i dydaktyczne, nauczyciele umieszczają tam swoje pytania, na które w sposób szybki i otwarty dla wszystkich otrzymują odpowiedzi.

W kształceniu przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela za przygotowanie merytoryczne realizowane w ramach podstawowego programu studiów odpowiadają osoby prowadzące działalność naukową w dwóch dyscyplinach naukowych: geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej (dziedzina nauk społecznych) oraz nauki o Ziemi i środowisku (dziedzina nauk ścisłych i przyrodniczych). Łączna realizacja programu studiów I stopnia oraz II stopnia daje przygotowanie merytoryczne do nauczania geografii w szkole podstawowej i średniej. Treści realizowanych w ich ramach przedmiotów w całości obejmują treści z podstawy programowej.

Kształcenie w ramach przygotowania psychologiczno-pedagogicznego prowadzą osoby związane naukowo z dyscyplinami psychologią i pedagogiką (pracownicy innych Wydziałów), z kolei za przygotowanie dydaktyczne odpowiada 3-osobowy zespół pracowników Wydziału, którzy prowadzą badania w zakresie edukacji geograficznej. Posiadają udokumentowany dorobek naukowy z dydaktyki geografii. Ich prace doktorskie dotyczyły problemów związanych z edukacją geograficzną.

Poprawność obsady zajęć jest weryfikowana poprzez hospitacje zajęć prowadzone zgodnie z przyjętą procedurą przez kierownika Katedry, przewodniczącego zespołu programowego ds. danego kierunku, a w wyjątkowych sytuacjach także przez Dziekana lub Prodziekana. Drugą stroną oceniającą zasadność przydziału zajęć określone mu nauczycielowi są studenci kierunku, którzy mają do dyspozycji różne narzędzia do tego celu. Ich opinie wyrażane przede wszystkim poprzez ankiety oceny zajęć, a także w innej formie określonej wewnętrznymi procedurami i są znaczącym elementem doboru kadry. W przypadku niskich ocen uzyskiwanych przez pracowników w ankietach oceny zajęć (średnia ocena poniżej 3,5) przeprowadzane są z nimi spotkania wyjaśniające, w których uczestniczą Dziekan i Prodziekan ds. Studenckich. Należy jednak podkreślić, że tak niskie oceny zdarzają się rzadko. W przypadku powtarzających się problemów osoby uzyskujące niskie oceny odsuwane są od prowadzenia określonych zajęć. Taka sytuacja w przypadku kierunku geografia nie miała jednak miejsca. Studenci zgłaszają też swoje opinie na temat obsady zajęć i jej ewentualnych mankamentów poprzez opiekuna roku. Funkcja opiekuna jest na Wydziale bardzo rozwinięta. Opiekunowie organizują ze studentami cykliczne spotkania, w tym także w czasie pandemii. Za swoją pracę w tym zakresie mogą otrzymać do 20 godzin rocznie wliczanych do pensum. Celem działań na rzecz właściwej obsady zajęć jest zapewnienie jak najwyższego poziomu realizacji efektów uczenia się w zakresie wiedzy, praktycznych umiejętności i kompetencji społecznych.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 4:

W ostatnich latach Wydział podejmuje działania na rzecz zatrudniania pracowników o **najwyższych kwalifikacjach naukowych**. Zaliczyć należy tutaj rozpoczęcie prowadzenia zajęć na kierunku geografia przez następujące osoby: prof. dr hab. Jerzego Nawrockiego (Dyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego w latach 2008-2014), zatrudnienia na UMCS od 2016; prof. Jean-a Poesen-a (emerytowanego pracownika Katolickiego Uniwersytetu w Leuven, uznanego w świecie eksperta w zakresie badań nad erozją gleb i erozją wąwozową; zatrudnienia na UMCS od 2019 w ramach programu *Research in Lublin*). W istotny sposób wpływa to na jakość badań prowadzonych na Wydziale badań oraz podnosi jakość kształcenia).

Efektem dbałości Wydziału o rozwój kompetencji dydaktycznych nauczycieli jest fakt, że służą oni pomocą pracownikom innych jednostek UMCS. Przed rozpoczęciem roku akademickiego 2020/2021 dwóch pracowników Wydziału, występowało w roli osób dzielących się swoim pozytywnym doświadczeniem w zakresie kształcenia zdalnego. Prowadziły one warsztaty metodyczne: dr Anna Polska: *Metody aktywizujące w kształceniu zdalnym przy wykorzystaniu tablicy wielofunkcyjnej na Wirtualnym Kampusie* oraz dr Joanna Szczęsna: *Wykorzystanie metody projektu w kształceniu zdalnym*.

Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie

Zajęcia dydaktyczne na kierunku geografia prowadzone są w nowoczesnym budynku Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej zlokalizowanym na terenie Kampusu Zachodniego UMCS im. Unii Lubelskiej, przy al. Kraśnickiej 2d w Lublinie. W ramach Wydziału funkcjonują dwie jednostki badawcze: Instytut Nauk o Ziemi i Środowisku oraz Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej. Wydział NoZiGP dysponuje łącznie 19 klasycznymi salami dydaktycznymi, 4 pracowniami komputerowymi i 5 laboratoriami (trzema przynależącymi do Katedr i dwoma o charakterze wydziałowym). W salach znajduje się ok. 660 miejsc dla słuchaczy, a w pracowniach 63 stanowiska komputerowe. Liczba stanowisk jest sukcesywnie zwiększana (wykaz sal wraz z pojemnością oraz charakterystykę pracowni komputerowych zamieszczono w Załączniku 2, pkt. 6).

We wszystkich salach dydaktycznych i pracowniach dostępne są **ekrany i projektory multimedialne** do dyspozycji prowadzących zajęcia. W większości sal stanowiska nauczycielskie wyposażone są w komputery z dostępem do Internetu, zintegrowane z projektorami i systemem nagłośnienia. W pozostałych salach istnieje możliwość połączenia projektorów z komputerami przenośnymi.

W pracowniach komputerowych zainstalowane jest aktualne oprogramowanie systemowe Microsoft Windows 10. Studenci mogą tam korzystać z licencjonowanego oraz z otwartego oprogramowania. W kształceniu na kierunku geografia wykorzystywane są w szczególności: pakiet biurowy Microsoft Office 365 ProPlus (w tym aplikacje Word, Excel, Power Point), programy grafiki wektorowej (CorelDRAW Graphics Suite, AutoCAD) i programy GIS (ArcGIS Desktop, ArcGIS Pro, QGIS) (szerszy wykaz programów znajduje się w Załączniku 2, pkt. 6). Nauczyciele i studenci w toku użytkowania weryfikują stan oprogramowania, mogą zgłaszać potrzebę aktualizacji lub zakupu licencji na dodatkowe programy. W roku akademickim 2019/2020 zgodnie z zapotrzebowaniem zgłoszonym przez pracowników została zakupiona licencja Agisoft Metashape Professional Educational Edition, która służy studentom nauki fotogrametrii i tworzenia modeli 3d ze zdjęć lotniczych, z drona i z fotografii naziemnej. Wykorzystywana jest także do tworzenia numerycznych modeli terenu, ortofotomap i modeli rzeczywistych różnych obiektów.

Podczas części zajęć laboratoryjnych i ćwiczeń terenowych, w trakcie przygotowywania prac dyplomowych lub odbywania praktyk zawodowych **studenci mają możliwość zapoznania się z aparaturą będącą na wyposażeniu laboratoriów oraz wykonywania analiz z jej użyciem**, pod kierunkiem pracowników badawczo-dydaktycznych. W laboratoriach eksploatowana jest i na bieżąco serwisowana wysokiej klasy aparatura analityczna. Z jej użyciem przeprowadzane są badania właściwości fizycznych i chemicznych próbek wody, gleb, skał, roślin (m.in. analizy zawartości określonych pierwiastków, analizy granulometryczne), badania mineralogiczno-petrologiczne (m.in. nieniszczące badania morfologii powierzchni w mikroskali, badania wielkości i rozmieszczenia kryształów), badania paleomagnetyczne, paleogeograficzne (m.in. datowanie luminescencyjne, analizy paleoekologiczne). Zadania przewidziane programem studiów zakładają prezentowanie lub udostępnianie studentom większości posiadanych urządzeń. Najważniejsza aparatura wykorzystywana podczas zajęć w laboratoriach obejmuje: chromatograf jonowy Metrhom MIC-3, spektrometr masowy X Series 2 Thermo Scientific, spektrometr ICP-OES 700 Agilent Technologies, spektrometr rentgenowski ED XRF Panalytical Epsilon 5, analizator UV/VIS Varian Cary 100, dyfraktrometr laserowy Malvern Mastersizer 2000 HydroG, mineralizator mikrofalowy CEM Mars 5 Digestion Oven, elektronowy mikroskop skaningowy Hitachi SU6600, mikroskop polaryzacyjny Leica DM 2500P, magnetometr rotacyjny AGICO JR-6A, demagnetyzer AGICO LDA5. W trakcie ćwiczeń i prac terenowych użytkowane są m.in.: przepływomierz ADCP RiverSurvey M9 Sontek, sonda wieloparametryczna YSI Professional Plus, młynki hydrometryczne (OTT Nautilus C2000, Valeport 801), precyzyjne systemy pozycjonowania GNSS (Leica Viva, Topcon GNSS Hiper II) oraz skanery laserowe (Leica HDS 7000, LeicaScan Station C10) (szczegółowy wykaz aparatury zamieszczono w Załączniku 2, pkt. 6).

Studenci na potrzeby prac dyplomowych mogą korzystać z wieloletnich serii danych gromadzonych w ramach prowadzonego przez Wydział monitoringu środowiska (jeziora i rzeki w rejonie Lublina i Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, środowisko przyrodnicze Roztocza Środkowego, klimat Lublina) oraz z zapoznać się z metodyką pomiarów. Program ćwiczeń terenowych obejmuje m.in. pobyt w Obserwatorium Meteorologicznym UMCS na Placu Litewskim w Lublinie oraz w Roztoczańskiej Stacji Naukowej UMCS w Guciowie koło Zwierzyńca. W lokalizacjach tych istnieje też możliwość odbywania praktyk zawodowych.

Pracownicy Wydziału NoZiGP organizują regularne wyprawy badawcze do Stacji Polarnej UMCS w Calypsoben (Belsund, Spitsbergen), których historia sięga 1986 r. **W ostatnich latach wśród uczestników wypraw brała udział studentka kierunku geografia.** Prowadzone tam badania mają charakter kompleksowy i interdyscyplinarny. Dotyczą m.in. geomorfologii, geologii, gleboznawstwa, hydrologii, klimatologii i meteorologii.

Wydział dysponuje dwiema pracowniami digitalizacji i reprodukcji, w których studenci mogą skanować materiały wielkoformatowe oraz drukować prace korzystając z 2 wielkoformatowych ploterów.

Studenci mają dostęp do platform e-learningowych, poprzez które udostępniane są materiały do kursów wspierających nauczanie przedmiotów realizowanych w ramach programu studiów. Jest to po pierwsze Wirtualny Kampus UMCS – platforma typu Moodle (www.kampus.umcs.pl). W związku z wprowadzaną sukcesywnie od marca 2020 r. pracą zdalną, do organizacji zajęć w trybie synchronicznym wykorzystywane jest m.in. narzędzie BigBlueButton, zintegrowane z Wirtualnym Kampusiem. Ponadto wszyscy studenci i nauczyciele akademicy posiadają dostęp do kompleksowego pakietu Microsoft Office 365 dla edukacji. Z punktu widzenia organizacji zajęć zdalnych kluczową aplikacją należącą do tego pakietu jest MS Teams (www.umcs.pl/pl/teams.htm), oferująca wiele funkcji m.in.: uczestnictwo w spotkaniach on-line i udostępnianie zawartości ekranu (wykłady, konwersatoria, egzaminy ustne), przesyłanie zadań i materiałów do zajęć, przeprowadzanie egzaminów pisemnych, komunikacja (czat, połączenia audio i/lub video). Teams współpracuje z wieloma innymi aplikacjami pakietu Office 365, wśród których najczęściej wykorzystywane są: Word, Excel, PowerPoint oraz Forms (opracowywanie ankiet i testów).

Wydział NoZiGP od czterech lat jest partnerem firmy ESRI Polska i korzysta z zakupionej licencji ESRI Site, która pozwala studentom na bezpłatny roczny dostęp do różnych wersji oprogramowania firmy ESRI (ArcGIS Desktop, ArcGIS Pro) i pracę na urządzeniach prywatnych, z możliwością wielokrotnego bezpłatnego odnawiania licencji na kolejny rok.

Na terenie Uniwersytetu wszyscy studenci, doktoranci oraz pracownicy mają możliwość korzystania, po zalogowaniu, z dostępu do sieci Internet w ramach projektu EDUROAM. Jest to głównie sieć bezprzewodowa. Operatorem usługi jest LubMAN UMCS (źródło: www.umcs.pl/pl/eduroam-o-projekcie.htm).

W obrębie UMCS funkcjonują systemy informatyczne USOS i SAP usprawniające administrację i organizację procesu kształcenia. Uniwersytecki System Obsługi Studiów (USOS) zapewnia kompleksową obsługę toku studiów, studentów, doktorantów oraz pracowników badawczo-dydaktycznych i dydaktycznych (www.umcs.pl/pl/ousos.htm). SAP jest zaawansowanym systemem umożliwiającym zarządzanie kadrowo-płacowe. Aktualne plany zajęć studentów, pracowników oraz zajętości sal w przypadku Wydziału NoZiGP dostępne są poprzez platformę Moria (<http://moria.umcs.lublin.pl>).

Jednym z narzędzi wspomagających komunikację ze studentami i między pracownikami jest serwer poczty elektronicznej Zeus UMCS, świadczący również usługi kont WWW i FTP dla jednostek organizacyjnych i pracowników (www.umcs.pl/pl/zeus-o-systemie.htm). Kontakt ze studentami odbywa się także poprzez usługę USOSmail, stanowiącą komponent Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studiów (USOS).

Budynek, w którym prowadzone są zajęcia na kierunku geografia przystosowany jest do potrzeb studentów niepełnosprawnych. Przestrzeń dydaktyczna pozwala na uczestnictwo osób z niepełnosprawnością fizyczną. Wejście do budynku zaopatrzone jest w szeroką platformę, optymalną dla wózków inwalidzkich. Podobne rozwiązania zastosowano wewnątrz, a ponadto dostępna jest

winda z komunikatami głosowymi i opisem w alfabecie Braille'a. Korytarze są szerokie, wejścia do pomieszczeń umożliwiają wjazd wózkom inwalidzkim. Część toalet wyposażona jest w urządzenia wspomagające użytkowanie.

Studenci w ramach pracy własnej, w porozumieniu z opiekunami pracowni oraz prowadzącymi, mogą korzystać poza zajęciami z zasobów infrastruktury Wydziału, w tym z sal dydaktycznych, sprzętu i oprogramowania znajdującego się w pracowniach komputerowych (o ile są dostępne) oraz z zasobów Biblioteki.

Biblioteka Wydziału NoZiGP posiada bardzo bogate zbiory z zakresu geografii i jej poszczególnych subdyscyplin, przeznaczone do celów badawczych i dydaktycznych, w tym pozycje wykorzystywane w toku realizacji zajęć. Podstawowa literatura zalecana przez nauczycieli na zajęciach dostępna jest w odpowiedniej liczbie egzemplarzy. Zbiory Biblioteki wydziałowej są na bieżąco aktualizowane i uzupełniane o nowości wydawnicze. Księgozbiór rozwija się także dzięki **zgłaszaniu zapotrzebowaniu ze strony kadry badawczo-dydaktycznej oraz studentów**. Zgromadzono 114 550 woluminów (w tym 41 593 książki i 72 957 czasopism). Liczba prenumerowanych czasopism bieżących, polskich i zagranicznych (wersja papierowa) obejmuje 127 tytułów. Zbiory specjalne to głównie mapy i atlasy – dawne i współczesne. Liczba dokumentów kartograficznych sięga ponad 22 000 egzemplarzy. Katalogi zasobów Biblioteki udostępnione są w formie tradycyjnej, a także on-line. Do dyspozycji studentów jest czytelnia z 40 miejscami oraz 4 stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu. W czytelni funkcjonuje też galeria „Krajobrazy Ziemi”, prezentująca cyklicznie wystawy fotograficzne o tematyce geograficznej. **Pracownicy Biblioteki oferują studentom wsparcie w zakresie obsługi katalogów, wyszukiwania literatury i składania rewersów**, służą pomocą podczas ich pobytu w czytelni. Pomimo stanu pandemii Biblioteka jest czynna i dostępna dla studentów w ustalonych godzinach (przy zachowaniu obostrzeń epidemiologicznych obowiązujących na UMCS).

Mapy arkuszowe: topograficzne, geologiczne, hydrogeologiczne, glebowe, geomorfologiczne i sozologiczne są gromadzone, opracowywane i udostępniane poprzez specjalną jednostkę organizacyjną – Repozytorium Cyfrowe. Część map przetworzona na postać cyfrową udostępniona jest na płytach DVD, co stanowi duże ułatwienie dla użytkowników. W przeszukiwaniu zasobów pomagają wirtualne skorowidze map arkuszowych. Repozytorium ponadto przechowuje i udostępnia Numeryczny Model Terenu, dane pochodzące z Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) oraz inne dane cyfrowe w wersji rastrowej i wektorowej.

Uzupełnieniem oferty Biblioteki Wydziału NoZiGP są zasoby Biblioteki Głównej UMCS oraz literatura specjalistyczna zgromadzona w zbiorach poszczególnych Katedr. **Studenci posiadają również dostęp do dużej części polskiej i zagranicznej literatury w wersji elektronicznej, poprzez komputery zainstalowane w Bibliotece wydziałowej lub komputery domowe** (po aktywacji konta czytelnika w Bibliotece Głównej UMCS). Mogą bezpłatnie korzystać z serwisów oferujących e-książki (www.umcs.pl/pl/e-ksiazki.htm), m.in.: Ibuk Libra (ponad 2000 tytułów), EBSCO - eBooks Academic Collection (ponad 200 000 tytułów) ProQuest Ebook Central (ok. 160 tytułów), ScienceDirect Books (ponad 1630 monografii i serii książkowych oraz poradników), Springerlink Books (ok. 150 000 tytułów), WILEY ONLINE LIBRARY Books (ponad 2400 tytułów). Ponadto można korzystać z ponad 3600 książek ze zbiorów Biblioteki Głównej, mających postać elektroniczną w obrębie Biblioteki Cyfrowej UMCS. Wśród serwisów oferujących e-czasopisma (www.umcs.pl/pl/e-czasopisma.htm) dostępne są m.in.: Cambridge Journals, JSTOR, Oxford University Press, ScienceDirect, SpringerLink, Taylor & Francis (szczegółowy wykaz e-zasobów licencjonowanych przez UMCS zamieszczono w Załączniku 2, pkt. 6).

Warto dydaktyczny posiada także wystrój korytarzy budynku Wydziału NoZiGP. W licznych gablotach prezentowane są okazy skał, minerałów i profili glebowych. Funkcjonuje wystawa w formie plansz pt. „Lubelszczyzna na mapach dawnych”. Niektóre z korytarzy na Wydziale wykorzystywane są do ekspozycji czasowych wystaw fotograficznych o tematyce geograficznej. Ich autorami są pracownicy Wydziału oraz studenci. Pracownicy poszczególnych Katedr eksponują postery konferencyjne i wydawnictwa naukowe, co pomaga studentom w poznaniu różnorodnej problematyki badawczej podejmowanej na Wydziale. W przerwach między zajęciami istnieje

możliwość korzystania z usług gastronomicznych – barku oferującego m.in. dania obiadowe (nieczynne w stanie pandemii) oraz automatów z napojami i przekąskami.

Do kształcenia przyszłych nauczycieli wykorzystywana jest specjalistyczna pracownia dydaktyczna (wyposażona m.in. w pomoce i środki dydaktyczne stosowane w edukacji szkolnej, zestawy skał, zasoby biblioteczne w postaci programów i podręczników szkolnych do geografii oraz atlasów, jak również liczne opracowania z dziedziny dydaktyki szczegółowej) oraz pomieszczenie z interaktywnym urządzeniem typu SANDBOX, służącym m.in. do wizualnego wyjaśnienia pojęcia barwy i mapy hipsometrycznej. W wyposażeniu pracowni znajduje się także bogaty księgozbiór podręczników do geografii, z których najstarsze pochodzą z początku ubiegłego wieku. Realizacja treści programowych wspomagana jest ponadto trzema blogami edukacyjnymi: <http://geodydaktyka.blogspot.com>, <http://geokorki.blogspot.com>, <http://poziomica.blogspot.com>.

Ocena infrastruktury i zasobów edukacyjnych wykorzystywanych w programie studiów podlega stałej analizie ze strony Kolegium Dziekańskiego oraz Zespołu Programowego ds. kierunku geografia, w którego skład wchodzi także przedstawiciele studentów. Pracownicy na bieżąco zgłaszają zapotrzebowanie na doposażenie sal dydaktycznych. Każdego roku przed rozpoczęciem semestrów dokonywany jest przegląd wyposażenia dydaktycznego z udziałem pracownika na stanowisku specjalisty ds. informatycznych, celem oceny jakościowej infrastruktury dydaktycznej, w tym sprzętu komputerowego i urządzeń towarzyszących. W dziekanacie na stałe znajdują się 2 komputery przenośne i jeden rzutnik multimedialny, na wypadek awarii sprzętu zainstalowanego w salach dydaktycznych.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 5:

Wydział inwestuje w infrastrukturę służącą celom dydaktycznym. Każdego roku dokonywane są zakupy sprzętu komputerowego wraz z urządzeniami towarzyszącymi, które zwiększają skuteczność procesu kształcenia. W roku 2011, w momencie powstania Wydziału, istniała jedna sala komputerowa na 15 stanowisk studenckich, obecnie są 4 takie pracownie. Na przełomie roku 2020/2021, studenci wszystkich kierunków uzyskali dostęp do pełnego zbioru programów będących w dyspozycji Wydziału, poprzez połączenie sieciowe z zakupioną w roku 2020 **wydajną jednostką komputerową o podwyższonych parametrach użytkowych**, dedykowaną potrzebom studentów i doktorantów, pozwalających na współdzielenie zasobów i realizację badań wymagających dużej mocy obliczeniowej, **w tym w sposób zdalny**. Na Wydziale istnieje regulamin korzystania z tego komputera oraz elektroniczny system zapisów na jego użytkowanie.

W trakcie realizacji jest duży projekt na nową aranżację przestrzeni ogólnodostępnych, pod kątem komfortu pracy studenta, w tym o specjalnych potrzebach. Tworzone są strefy sprzyjające odpoczynkowi w czasie przebywania na Wydziale oraz pracy indywidualnej i w grupach. Przygotowywane są też specjalne pokoje wyciszeń dla pracownika i studenta (osobno), zaaranżowane w sposób sprzyjający regeneracji sił i koncentracji. Działania te są związane głównie z zapewnieniem osobom z szeroko rozumianymi niepełnosprawnościami warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, kształceniu na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzeniu działalności naukowej.

Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku

Zakres współpracy z otoczeniem zewnętrznym

W trakcie ostatnich 5 lat Wydział **podpisał i realizuje współpracę z 29 podmiotami** z otoczenia społeczno-gospodarczego oraz administracji (np. Poleski Park Narodowy, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie, Roztoczański Park Narodowy, GIS Expert Sp. z o.o., Gmina Tuczná, Szkoła Podstawowa nr 29 w Lublinie, XXIII LO w Lublinie). Jednocześnie podtrzymuje i rozwija kooperację opartą na podpisanych wcześniej porozumieniach. Współpraca z interesariuszami

regulowana jest w formie umów lub/i listów intencyjnych oraz różnego rodzaju projektów. Są rejestrowane w Centrum Transferu Wiedzy i Technologii, Centrum Badań Naukowych lub Centrum Współpracy Międzynarodowej UMCS. Są zawierane po okresie wstępnej współpracy, w przypadku jeśli dobrze rokuje ona na przyszłość.

Zawarte umowy dotyczą głównie współpracy badawczo-rozwojowej z elementami działalności dydaktycznej lub są dedykowane w zupełności współpracy na cele kształcenia. W ramach zawieranych umów na cele dydaktyczne najczęściej znajdują się takie działania, jak:

- współpraca z zespołem programowym ds. kierunku geografia oraz władzami Wydziału, władzami Instytutów w zakresie kształcenia i współpracy naukowej,
- konsultowanie koncepcji kształcenia, programu studiów, w tym zakładanych efektów uczenia się w kontekście poszukiwań przyszłych pracowników,
- wspieranie studentów geografii w poszukiwaniu miejsc staży i praktyk zawodowych,
- współpraca w zakresie formułowania i realizacji tematów prac dyplomowych,
- uczestnictwo w wydarzeniach edukacyjno-naukowych organizowanych przez Wydział, wsparcie organizacyjne i merytoryczne,
- podejmowanie innych form współpracy zmierzających do realizacji wspólnych zadań i celów.

W kilku przypadkach, **w oparciu o zawarte umowy, realizowane są zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu i infrastruktury na obszarze podmiotu, z którym podpisana jest umowa** (np. Inwentaryzacja i monitorowanie geosystemów – Stacja Bazowa Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego „Biały Słup”, Roztoczański Park Narodowy, ćwiczenia terenowe z geografii społeczno-ekonomicznej - Rodzinny Park Tematyczny „Magiczne Ogrody”, gm. Janowiec, Ćwiczenia terenowe z Geomorfologii – Kazimierski Park Krajobrazowy, Ćwiczenia regionalne: „Polesie” i „Roztocze” – Poleski Park Narodowy Roztoczański Park Narodowy, Ćwiczenia terenowe hydrologia – częściowo w oparciu o infrastrukturę oczyszczalni ścieków Hajdów i obiekty MPWiK, hydrometeorologia - Stacja monitoringu jakości powietrza, Problemy hydroklimatyczne obszarów wiejskich i zurbanizowanych - MPWiK).

Bezpośrednim przejawem współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym w zakresie kształtowania i realizacji programu studiów geograficznych są obowiązkowe praktyki zawodowe. Pomimo faktu, że studia geograficzne mają profil ogólnoakademicki są one **bardzo ważnym elementem programu**. Podczas tych zajęć studenci zdobywają praktyczną wiedzę i kompetencje przydatne do odnalezienia się na rynku pracy po zakończeniu studiów. Zaplanowane są one na drugim roku studiów pierwszego stopnia (120 h) oraz na pierwszym roku drugiego stopnia (80 h). Studenci mają możliwość realizacji praktyk na Wydziale. Uczestniczą wtedy w realizacji prac badawczych prowadzonych przez pracowników poszczególnych Katedr (badania terenowe, analizy przestrzenne – GIS, analizy laboratoryjne). W szczególności w roku 2020 taka forma odbywania praktyk była szczególnie często wybierana. W przypadku gdy studenci realizują praktyki zawodowe w instytucjach otoczenia społeczno-gospodarczego, wybierają najczęściej urzędy gminy i miast, spółki miejskie (np. MPWiK, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Józefowie), Port Lotniczy Lublin S.A., jednostki związane z ochroną środowiska (RPN, PPN, RDOŚ, Geocycle Polska,) oraz instytucje państwowe (IMiGW, Wody Polskie, IUNG w Puławach). Ze strony Wydziału nad przebiegiem praktyk zawodowych czuwa opiekun wyznaczony przez Prodziekana ds. Studenckich.

W roku akademickim 2019/2020 podjęto wstępną współpracę, która po okresie próbnym będzie mogła zostać sformalizowana w postaci umowy, ze **stowarzyszeniem gmin Aktywne pogranicze** skupiające 13 jednostek administracyjnych pogranicza polsko-ukraińsko-białoruskiego. Poszczególne gminy przedstawiły listę zadań do realizacji z udziałem studentów i pracowników, np. w ramach działalności kół naukowych lub prac dyplomowych. Niektóre z nich już są realizowane. Decyzja o podjęciu danego problemu zapadała na poziomie studenta i jego promotora. Pracownicy Wydziału zostali zaproszeni do udziału w opracowaniu strategii rozwoju gmin. Ich przedstawiciele byli obecni na spotkaniu roboczym, które odbyło się w gminie Kodeń w lutym b.r.

Dodatkową płaszczyzną transmisji wiedzy i umiejętności praktycznych w ramach zajęć dydaktycznych jest **doświadczenie zawodowe pracowników Wydziału, zdobyte poza UMCS**. Jest ono dodatkowym źródłem wsparcia dla studentów i gwarancją związku treści nauczania z realnymi potrzebami rynku pracy. Są to osoby posiadające doświadczenie m.in. geodezyjno-kartograficzne, związane z klasyfikacją użytkową gleb wykorzystywanych w rolnictwie i leśnictwie (gleboznawcza klasyfikacja gruntów), ochroną środowiska (geochemicy), archeologią, z zagadnieniami geozagrożeń, synoptyki lotniczej i wojskowej, wykonywaniem analiz przestrzennych w zakresie procesów społeczno-ekonomicznych ze szczególnym uwzględnieniem województwa lubelskiego i pogranicza polsko-białorusko-ukraińskiego, opracowywania części diagnostycznych dokumentów strategicznych na szczeblu regionalnym i lokalnym, monitoring rynku usług komunalnych oraz rozwoju infrastruktury technicznej.

Współpraca na rzecz programu studiów

Współpraca Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS w Lublinie z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest **ważnym elementem wpływającym na kształt, realizację oraz rozwój programu studiów kierunku geograficznych**. Szczególnie owocna jest współpraca z grupą z przedstawicielami jednostek edukacyjnych, jednostek administracji samorządowej oraz rządowej, podmiotów związanych z ochroną i monitoringiem środowiska, prywatnych firmy z działu geodezji, GIS (Geograficzny System Informacji) i SIP (Systemy Informacji Przestrzennej), oraz naszymi absolwentami zatrudnionymi w firmach z branży środowiskowej. **Ta grupa interesariuszy bierze udział w kształtowaniu koncepcji kształcenia i programu studiów**. Odbывают się spotkania dedykowane temu celowi, podczas których dyskutowane są kwestie kompetencji absolwentów kierunku geografia i programu studiów. Nie sprawdziło się rozwiązanie pisemnego opiniowania gotowych już programów studiów. Pracodawcy zdecydowanie preferują dyskusję nad konkretnymi problemami, niż analizę planu studiów i siatek godzin. Niektórzy z uczestników tych spotkań przysyłają oficjalne rekomendacje dotyczące programu, większość wniosków podawana jest jednak w toku dyskusji. W ostatnim roku spotkania były organizowane w trybie zdalnym i ta forma ze względu na małą czasochłonność, pozostanie utrzymana w następnych latach.

Mniej formalną okazją do wymiany opinii i dyskusji na temat efektów kształcenia oraz kompetencjach naszych absolwentów geografii, są **cykliczne wydarzenia edukacyjne** organizowane przez Wydział. Jest to przede wszystkim Dzień Ziemi organizowany od 2010 roku (największe wydarzenie promocyjne obok Dni Otwartych na UMCS), a także to: Dzień Mokradeł, Dzień Wody i Dzień Geomorfologa, czy Dzień Ochrony Środowiska. Wydarzenia te są współorganizowane przez podmioty związane z ochroną środowiska (Roztoczański Park Narodowy, Poleski Park Narodowy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie, Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych), gospodarką komunalną (Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie Sp. z o. o.) oraz administrację publiczną (Wydział Ochrony Środowiska UM w Lublinie, Wydział Planowania UM w Lublinie). Część zajęć dla młodzieży jest prowadzonych przez przedstawicieli wymienionych instytucji zewnętrznych. Podczas takich spotkań pozyskiwane są informacje dotyczące bieżących potrzeb instytucji, które reprezentują oraz sugestie dotyczące kompetencji absolwentów kierunku geografia, które uznają za istotne. Obok spotkań z interesariuszami zewnętrznymi dedykowanych wyłącznie programom studiów, ta forma pozyskiwania informacji o potrzebach rynku pracy okazuje się bardzo efektywna.

Zespół programowy odpowiedzialny za kształtowanie oferty dydaktycznej na kierunku geografia przeprowadza konsultacje dotyczące profilu absolwenta, treści programowych, efektów kształcenia. Programy studiów są modyfikowane, przy uwzględnianiu przedyskutowanych uwag zgłaszanych **przez interesariuszy zewnętrznych**, w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby rynku pracy. Opinie oraz uwagi przedstawicieli otoczenia zewnętrznego są uwzględniane w trakcie tworzenia nowych programów studiów geograficznych oraz ich modyfikacji i mają na celu dostosowanie programu studiów do panujących realiów rynku pracy.

Obecna koncepcja kształcenia i programu studiów na kierunku geografia funkcjonuje od 2017 roku (z korektą od roku 2019/2020). Jego obecny kształt, z **dużą elastycznością w wyborze przedmiotów i**

kształtowania ścieżki kształcenia, wynika między innymi z potrzeby odpowiedzi na uwagi otoczenia społeczno-gospodarczego. Jego przedstawiciele zwracali uwagę na zróżnicowane potrzeby poszczególnych pracodawców, a co za tym idzie na fakt, że student powinien mieć możliwość samodzielnego kształtowania swojej ścieżki kształcenia. Z powodu sugestii pracodawców obok wdrożenia szerokiej oferty bloków do wyboru, zwiększeniu uległ udział przedmiotów o charakterze narzędziowym (GIS, nowoczesne techniki pomiarowe).

To sugestie pracodawców zaważyły również na tym, że program w zakresie geografii nie był rozwijany w kierunku pogłębiania wąskich specjalności albo podejścia narzędziowego, ale podjęto w nim próbę zaproponowania rozwiązań pozwalających na rozwijanie tego co środowisko pracodawców uznało za najważniejsze, czyli **zdolności całościowego patrzenia na środowisko geograficzne** i rozumienia zależności pomiędzy jego poszczególnymi komponentami. Są to umiejętności bardzo poszukiwane przez pracodawców, które trudno jest kształtować w życiu zawodowym bez uprzedniego przygotowania merytorycznego. Dzięki wskazaniom przedstawicieli rynku pracy zestaw przedmiotów wybieralnych ma duży związek z realnymi potrzebami rynku pracy. Drugim wnioskiem płynącym z rynku pracy, w tym od absolwentów kierunku geografia, jest potrzeba przygotowania narzędziowego do pozyskiwania, przetwarzania i udostępniania danych przestrzennych. Kolejne wersje programu starają się spełnić te oczekiwania w coraz większym stopniu.

W roku 2019/2020 członkowie Zespołu Programowego ds. kierunku geografia (kadencja 2019-24) podjęli działania w celu modyfikacji programu. Działania te zostały poprzedzone analizą losów absolwentów, konsultacjami i rozmowami z członkami RIZ oraz z obecnymi studentami. Obok studentów reprezentujących oba stopnie kształcenia na kierunku geografia, na kadencję 2019-24, do prac wyżej wspomnianego zespół został zaproszony przedstawiciel rynku pracy. Jest on absolwentem kierunku geografia pracującym w Regionalnym Centrum Kompetencji, które zajmuje się wnioskami o dotacje z budżetu UE, strategią lokalną i terytorialną, programami rewitalizacji oraz konsultacjami społecznymi i działaniami partycypacyjnymi. Jest on osobą z zewnątrz, spoza grupy akademickiej, który widzi potrzebę obecności absolwentów kierunku geografia w pracach instytucji administracyjnych oraz prywatnych przedsiębiorstw.

Na początku roku 2020 zostało zorganizowane spotkanie z interesariuszami zewnętrznymi w celu dyskusji na temat nowego programu studiów I stopnia i kompetencji i kompetencji absolwentów kierunku. Potwierdzili oni aktualność potrzeb kształtowania takich kompetencji jak komplementarne postrzeganie poszczególnych elementów środowiska geograficznego, oraz umiejętność posługiwania się narzędziami GIS. Przygotowany program nie został jednak wdrożony ze względu na pandemię i ograniczone możliwości dyskusji nad programem ze społecznością Wydziału, w tym ze studentami. W roku 2020/2021 Zespół programowy przygotował modyfikację programu studiów II stopnia, również przy współudziale przedstawicieli otoczenia zewnętrznego. Spotkanie za sprawą panującej pandemii COVID-19 odbyło się w formie zdalnej. Uczestniczyli w niej przedstawiciele oświaty, firmy z zakresu GIS (jednocześnie nasi absolwenci) oraz ochrony środowiska. Interesariusze zwrócili uwagę na istotność rozwoju kompetencji miękkich u studentów oraz zastosowania nowoczesnych metod, analiz i prezentacji danych geograficznych. Ostatnie spotkanie władz dziekańskich z przedstawicielami służb mundurowych i miejskiego zespołu zarządzania kryzysowego, z lutego 2021 roku, wskazuje na potrzebę rozwijania kompetencji prognozowania, zwłaszcza sytuacji kryzysowych. Zespół programowy otrzymał te informacje i celem jego działań w najbliższym czasie będzie weryfikacja tych wniosków i ewentualna zmiana programów pod tym właśnie kątem.

Współpraca z otoczeniem zewnętrznym w ramach dodatkowej oferty kształcenia

W ostatnich latach Wydział podjął działania dotyczące rozwoju kompetencji zawodowych studentów z zaangażowaniem przedstawicieli rynku pracy, w ramach projektów edukacyjnych finansowanych przez NCBiR. W ostatnich latach zrealizowano 2 takie projekty:

- 2015-2018: Geo4work – Rozwój kompetencji zawodowych studentów Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS i wzmocnienie ich konkurencyjności na nowoczesnym

rynku pracy. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój. Nr umowy: POWR.03.01.00-00-K065/15. Wartość: 2 558 673,87 PLN.

- 2018-2020: Zintegrowany UMCS. Zadanie 4: Program rozwoju kompetencji dla studentów Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój. Nr umowy: POWR.03.05.00-00-2012/17-00. Wartość w skali UMCS: 9 971 204,71 PLN

W obydwu z nich zaplanowana została ścieżka kształcenia dla studentów kierunku Geografia, obejmująca szkolenia kształtujące kompetencje miękkie, potrzebne na współczesnym rynku pracy oraz umiejętności zawodowe, związane z pozyskiwaniem, przetwarzaniem i udostępnianiem danych przestrzennych. Każdego roku, w okresie kolejnych 5 lat, 15 najbardziej umotywowanych studentów ostatnich roczników studiów na kierunku geografia (oraz 45 studentów innych kierunków) mogło uczestniczyć w certyfikowanych szkoleniach prowadzonych przez firmy zewnętrzne, z udokumentowanym doświadczeniem w danym zakresie merytorycznym, a także w kształceniu kadr dla rynku pracy. W ramach projektów rozwijane były kompetencje zdiagnozowane wraz z przedstawicielami otoczenia zewnętrznego jako kluczowe dla absolwentów kierunków geografia.

Studenci kolejnych roczników studiów na kierunku geografia uczestniczyli w następujących kursach rozwijających zawodowe umiejętności praktyczne, prowadzone przez wymienione przedsiębiorstwa:

- Kurs z zakresu przetwarzania danych LIDAR: GEOVIGO, PROGEA 4D Sp. z o.o., ProGea Consulting,
- TLS (Terrestrial Laser Scanning): GEOVIGO – PROGEA 4D Sp. z o.o., w roku 2016 – ProGea Consulting
- Fotogrametria bezzałogowa, RTK w teorii i praktyce – GEOCARTIS Sp. z o.o., DRONE4TECH.PL
- Szkolenia miękkie, kształtujące kompetencje społeczne prowadziła firma MAVIS Szkolenia Coaching Małgorzata Mitura-Cegłowska.

Oprócz certyfikowanych szkoleń studenci każdego roku odbywali **tygodniowe wizyty studyjne** w przedsiębiorstwach z branży związanej z kierunkiem studiów geografia. Odbywały się one w firmie GEOCARTIS 2 Sp. z o.o. oraz ProGea 4D Sp. z o.o. Następnie pod okiem przedstawicieli tych firm i opiekunów ze strony Wydziału przygotowywali zadanie praktyczne, które prezentowane było na Forum branżowym z udziałem przedstawicieli pracodawców. Realizacja projektów zacieśniła współpracę Wydziału z otoczeniem zewnętrznym i pozwoliła studentom na aktywny kontakt z rynkiem pracy. Zostali oni wyposażeni w kompetencje zgodne z oczekiwaniami potencjalnych pracodawców.

Współpraca z otoczeniem zewnętrznym jest **nieodłącznym elementem pracy Wydziału**. Istnieje stałe grono partnerskich instytucji i przedsiębiorstw, ale każdego roku jest ono poszerzane. Współpraca jest monitorowana na bieżąco przez Zespół programowy i władze dziekańskie, przy okazji realizacji określonych zadań. Oceniane są formy współpracy i ich efekty. W przypadkach słabego zaangażowania interesariuszy zewnętrznych w realizację wspólnych zadań, wyczerpania możliwości wspólnej pracy lub rozbieżności interesów, współpraca ulega zawieszeniu lub podejmowane są próby poznania przyczyn tego stanu. Jeżeli przyczyna leży po stronie Wydziału, jest ona naprawiana. Partnerem, z którym współpraca została chwilowo zawieszona jest Roztoczański Park Narodowy.

Współpracę z otoczeniem zewnętrznym realizuje również Studenckie Koło Naukowe Geografów im. A. Malickiego, które jest najstarszą organizacją skupiającą studentów kierunku geografia na WNoZiGP. Od kilku lat członkowie SKNG, pod okiem opiekuna naukowego Koła, chętnie uczestniczą w pracach przy realizacji zamówień zewnętrznych od firm prywatnych (np. Ekspertyza dotycząca poprawności i dokładności wykonanych pomiarów wysokorozdzielczych zobrażeń lotniczych na potrzeby projektu „Rozwój OPGK poprzez opracowanie innowacyjnej usługi”, Ekspertyza dotycząca poprawności i dokładności wykonanych pomiarów urządzeniem do pomiarów sytuacyjno-wysokościowych na potrzeby projektu „Rozwój OPGK poprzez opracowanie innowacyjnej usługi”). Dwójka studentów realizowała temat badawczy związany z „Raportem z inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej wąwozów: nr 13 Górki Czechowskie, nr 26 Lipnik, nr 41-53 Zimne Doły wraz z analizą

urbanistyczną” pod kierownictwem prof. Harasimiuka na zlecenie Urzędu Miasta w Lublinie (Funkcjonowanie wąwozów a zmiany w krajobrazie kulturowym Płaskowyżu Nałęczowskiego na wybranych przykładach). W 2018 r. grupa studentów SKNG w raz z opiekunem, na zlecenie Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, wykonała prace niezbędne do opracowania „Oceny stanu zagrożenia wczesnośredniowiecznego grodziska we wsi Gródek, pow. Hrubieszów – „Gród Wołyń”. Obok działań związanych z realizacją tematów zamawianych, członkowie SKNG sami podejmują inicjatywy badawcze i organizacyjne przy realizacji zadań konsultowanych z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Przykładem tego mogą być tematy związane z „Wpływ ruchu turystycznego na jakość wód Jeziora Białego Włodawskiego na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim” (2016), oraz Opracowanie i weryfikacja metody pozyskiwania wysoko rozdzielczych danych teledetekcyjnych (2020). Ten ostatni temat był konsultowany z RPN oraz PPN i został złożony jako grant w konkursie „Studenckie koła naukowe tworzą innowacje” (NCN).

W 2021 r. podjęto współpracę z Wydziałem Strategii i Przedsiębiorczości Urzędu Miasta w Lublinie w ramach projektu „Study in Lublin” oraz „Studiuj w Lublinie”. Studenci kierunku geografia będą wykonywać analizę migracji czasowej oraz przestrzennej studentów do Lublina. Wyniki tych badań pozwolą nakreślić kierunki dalszych działań w kooperacji z Urzędem Miasta.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 6:

Współpraca Wydział – otoczenie zewnętrzne **ma dwustronny charakter**. Wydział czerpie z niej wiele korzyści, ale też czynnie dzieli się swoją wiedzą i doświadczeniem, wpływając tym samym na otoczenie zewnętrzne. Pracownicy są ekspertami w wielu sprawach związanych z lokalizacją inwestycji, m. in. w sprawie tzw. Górki Czechowskich w Lublinie (prof. dr hab. M. Harasimiuk), czy wykorzystania obszarów pokopalnianych w gminie Rejowiec Fabryczny (dr hab. S. Chmiel, prof. UMCS). Wydział partycypuje też w **projekcie Modelowa Szkoła Ćwiczeń** realizowanym w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 - Działanie 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty. Projekt realizowany jest przez Gminę Lublin w partnerstwie z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Województwem Lubelskim reprezentowanym przez Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lublinie oraz Wojewódzką Biblioteką Publiczną im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie. Przedstawiciel Wydziału (dr J. Szczęsna) dzieli się doświadczeniem dydaktycznym z nauczycielami szkół współpracujących, kształtuje ich kompetencje i wspiera w projektowaniu działań na rzecz rozwoju szkolnictwa w regionie lubelskim.

W latach 2018-2020, w ramach pracy na rzecz otoczenia zewnętrznego, zwłaszcza na rzecz szkolnej edukacji geograficznej, Wydział realizował projekt Akademia Młodego Przyrodnika (projekt NCBiR POWR.03.01.00-IP.08-00-UMO/17). W jego ramach pracownicy wydziału prowadzili zajęcia z geologii, geomorfologii, meteorologii, kartografii, geoinformacji, gleboznawstwa (łącznie 7 ścieżek tematycznych) dla uczniów szkół województwa lubelskiego, w tym z obszarów peryferyjnych. Każdy z proponowanych bloków składał się w połowie z zajęć kameralnych i terenowych. Programem objęto 480 uczniów szkół podstawowych oraz ich nauczycieli. Poznali oni interesujące oblicze geografii, a jednocześnie nauczyli się geograficznego warsztatu pracy. Projekt daje efekty w postaci trwałych relacji wybranych szkół z Wydziałem.

Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku

Umiędzynarodowienie jest jednym z **najsilniej akcentowanych priorytetów** rozwojowych zawartych w dokumentach UMCS, w tym w Strategii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w latach 2019-2025 przyjętej w marcu 2019 roku. Zgodnie ze Strategią, Uniwersytet ma być atrakcyjnym miejscem studiowania dla studentów z zagranicy, do których, oprócz studentów polskich, kieruje swoją ofertę dydaktyczną. Z uwagi na lokalizację geograficzną Lublina w stosunkowo niedużej odległości od wschodniej granicy Polski, a także z uwagi na sytuację polityczno-gospodarczą,

studia geograficzne w UMCS przyciągają głównie mieszkańców Ukrainy, niekiedy także Białorusi. To zjawisko zupełnie naturalne, możliwe do zaobserwowania także na ogólnopolskim rynku pracy oraz w statystykach migracyjnych, gdzie, zależnie od roku, od 75 do nawet 90% przyjezdnych stanowią obywatele Ukrainy.

Powyższa prawidłowość w sposób przemożny wpływa na koncepcję umiędzynarodowienia studiów geograficznych w UMCS. Bazuje ona na wieloletnich doświadczeniach naszego ośrodka, z których wynika, że poziom znajomości języka angielskiego wśród studentów z Ukrainy jest zazwyczaj niższy niż języka polskiego, a szybkie uzupełnienie braków kompetencyjnych w komunikacji w języku polskim jest znacznie łatwiejsze niż w przypadku angielskiego, z uwagi na pokrewieństwo języków słowiańskich. Efektem powyższego jest przyjęcie założenia, że podstawą oferty dydaktycznej kierowanej do studentów ukraińskich są zajęcia w języku polskim.

Zajęcia prowadzone po polsku są uzupełniane przez stale poszerzany **katalog przedmiotów oferowanych po angielsku. Mają one głównie charakter fakultatywny.** Przedmioty te spełniają jednocześnie dwa ważne, z perspektywy umiędzynarodowienia, zadania. Pierwszym jest stworzenie studentom polskim możliwości podwyższania swoich kompetencji w zakresie języka angielskiego, w tym z wykorzystaniem terminologii fachowej, dzięki czemu wzrastają ich szanse odnalezienia się na międzynarodowym rynku pracy po zakończeniu studiów. Drugim zadaniem jest stworzenie przyczółku dla studentów pochodzących z zagranicy, dla których oferta zajęć dydaktycznych prowadzonych w języku polskim nie jest wystarczająco atrakcyjna z powodów językowych. Przedmiotami o opisanym powyżej, fakultatywnym charakterze, które znalazły się w ofercie kształcenia na kierunku geografia w ostatnich latach, były między innymi: *Geographical environment of the Arctic, Problems of revitalisation of local and regional development, South Korea – space and culture, Geoparks of Europe.*

Oprócz przedmiotów fakultatywnych, w ofercie dydaktycznej Wydziału stale wprowadzane są modyfikacje zmierzające do zwiększenia roli języka angielskiego w procesie kształcenia. Już w 2017 roku na II roku II stopnia studiów geograficznych, na specjalności *Zarządzanie rozwojem gospodarczym*, został wprowadzony przedmiot *Society and development*, który jest prowadzony w całości po angielsku. Na niektórych innych zajęciach, na obu stopniach studiów, część zajęć jest z założenia prowadzona w oparciu o materiały anglojęzyczne. Przykładami takich przedmiotów na studiach I stopnia są między innymi: *Geografia polityczna, Meteorologia i klimatologia, Parki Narodowe w Polsce, Zmiany i wahania klimatu, Katastrofy wodne, Ochrona przyrody ożywionej z elementami gospodarki leśnej, Środowisko geograficzne Arktyki, Walory geoturystyczne Lubelszczyzny, Zjawiska ekstremalne w przeszłości Ziemi*, a na studiach II stopnia między innymi: *Zasoby leśne Polski, Budowle hydrotechniczne a środowisko, Społeczne aspekty zarządzania środowiskiem, Zdalne techniki pozyskiwania informacji o terenie w teorii i praktyce, Globalne problemy społeczno-ekonomiczne i inne.* Standardem jest także wykorzystanie materiałów anglojęzycznych na zajęciach z większości przedmiotów z zakresu *Geographical Information Systems*.

Należy przyznać, że barierą dla szerszego wprowadzenia zasady pracy ze studentami opartej o **materiały anglojęzyczne**, a tym bardziej dla prowadzenia obowiązkowych dla wszystkich studentów zajęć wyłącznie w języku angielskim, jest znaczne zróżnicowanie poziomu kompetencji językowych studentów. Część spośród nich włada angielskim wystarczająco biegle, niektórzy jednak na tyle słabo, że nie byłoby w stanie uczestniczyć w zajęciach. Niekiedy wynika to z niskiego poziomu znajomości języka obcego *per se*, czasem zaś z faktu, że podstawowym językiem obcym na etapie edukacji średniej był język inny niż angielski, np. rosyjski czy niemiecki.

Studenci kierunku *geografia* uczestniczą w lektoratach z języka obcego prowadzonych w sposób umożliwiający podwyższenie poziomu ogólnych kompetencji językowych, a także kompetencji w **zakresie wykorzystania języka specjalistycznego.** 120-godzinny prowadzony na studiach I stopnia w ramach lektoratu przez cztery semestry, w założeniu pozwala na osiągnięcie poziomu językowego B2 zgodnie ze standardami Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. W zdecydowanej większości studenci wybierają język angielski. Na studiach II stopnia wymiar godzinowy tego kursu to 60. Weryfikacja kompetencji językowych studentów odbywa się poprzez: a) ocenę bieżącą (aktywny udział w zajęciach), b) ocenę z kolokwiiów – testów śródsesemestralnych (Units Tests), c) ocenę innych

prac (np. wystąpienie ustne, prezentacja, domowa praca pisemna), d) pisemne zaliczenie semestru (Progress Test), oraz e) - egzamin końcowy.

Kolejnym istotnym dla procesu umiędzynarodowienia studiów geograficznych w UMCS aspektem jest **oferta adresowana do zagranicznych studentów**, którzy decydują się na podjęcie jednosemestralnych studiów w UMCS w ramach wymiany organizowanej w programie Erasmus+. Sprawy mobilności międzynarodowej studentów, a także pracowników, organizuje i nadzoruje Koordynator Wydziałowy ds. Programów Międzynarodowych i Mobilności. Liczba przedmiotów prowadzonych w języku angielskim, które składają się na ofertę kierunku *geografia* adresowaną do takich osób wynosi dziesięć. Są w tej grupie przedmioty z różnych subdyscyplin w geografii, w tym między innymi: *Geology and geomorphology*, *Meteorology and hydrology in practice*, *Pedology*, *Biogeography and environmental protection*, *Ethnic Problems of European Space*, czy *Geoprocessing Models*. Student anglojęzyczny ma także możliwość wzięcia udziału w regionalnych ćwiczeniach terenowych, m.in. na Pomorzu, w Tatrach, czy na Roztoczu. Jeśli kompetencje językowe studenta korzystającego z programu Erasmus+ wykluczają jego uczestnictwo w zajęciach prowadzonych po polsku, wówczas otrzymuje on kompletną ofertę zajęć prowadzonych po angielsku i dla niego wszystkie zajęcia są prowadzone indywidualnie.

Oferta realizacji części studiów za granicą jest kierowana także do polskich studentów kierunku *geografia* w UMCS w ramach programu Erasmus+. Obecnie nasz Wydział **ma podpisanych 31 dwustronnych umów** umożliwiających mobilność międzyuniwersytecką studentów, z uniwersytetami zlokalizowanymi między innymi w Niemczech, Hiszpanii, Finlandii, Czechach, Portugalii, Estonii, Słowenii, Turcji, Chorwacji, na Węgrzech, Słowacji, Litwie i Łotwie, w tym 19 umów z uniwersytetami oferującymi kształcenie na kierunku *geografia*. Z umów tych w ciągu ostatnich pięciu lat skorzystało 36 studentów naszego Wydziału, w tym 5 studentów geografii. Pierwszym krokiem umożliwiającym skorzystanie z możliwości wyjazdu w formule programu Erasmus+ jest wzięcie udziału w naborze organizowanym corocznie w okresie wiosennym. Studenci składają zestaw dokumentów i na ich podstawie oraz po przeprowadzeniu rozmowy z członkami komisji dokonywana jest kwalifikacja na wyjazd. Celem wymiany międzynarodowej dla studentów jest: a) poszerzenie wiedzy studentów na temat różnorodnych systemów nauczania geografii, b) zwiększenie świadomości studentów w zakresie międzynarodowego wymiaru wiedzy geograficznej, c) umożliwienie studentom dostępu do doświadczeń i zasobów innych niż te dostępne w UMCS, d) rozwój kompetencji językowych; e) zachęcanie studentów do rozwijania zaradności, umiejętności przystosowania się oraz pewności siebie; f) rozwijanie u studentów umiejętności pracy w środowisku wielokulturowym. Doświadczenia zdobyte przez studentów za granicą zwiększają ich szanse pracy na rynku krajowym i zagranicznym.

Oferta w ramach programu Erasmus+ jest **kierowana także do nauczycieli akademickich**. Dzięki niej mogą oni nawiązać kontakty na uczelniach zagranicznych, prowadzić tam zajęcia dydaktyczne, czy skonfrontować swoje dotychczasowe doświadczenia dydaktyczne ze sposobami pracy kolegów z ośrodków zagranicznych. Umowy wymiany Erasmus+ pozwalają nauczycielom na wyjazdy do tych samych ośrodków zagranicznych, na których mogą podjąć studia nasi studenci. W latach 2015-2020 wyjechało w ten sposób 12 pracowników naszego Wydziału, w tym między innymi na Tajwan, do Irlandii, Gruzji, Hiszpanii, Portugalii czy Niemiec. Przyjęliśmy 9 pracowników pochodzących ze Słowacji, Hiszpanii, Niemiec, Węgier, Portugalii, czy Francji.

Zwiększanie atrakcyjności zajęć dydaktycznych prowadzonych po angielsku wymaga stałego podnoszenia kompetencji językowych wykładowców prowadzących te zajęcia. Miarą dbałości o rozwój tych kompetencji jest między innymi **kurs językowy dla grupy chętnych pracowników** Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, organizowany przez władze Instytutu od 1 marca 2021 roku. Liczba uczestników kursu wynosi 23 osoby, zajęcia są prowadzone w budynku Wydziału przez native speakera języka angielskiego z 13-letnim doświadczeniem w nauczaniu angielskiego, a większość kosztów kursu jest pokrywana z budżetu Instytutu.

Wśród pracowników prowadzących zajęcia na kierunku *geografia* należy wyróżnić stałych pracowników Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS pochodzących z zagranicy, a także pracowników dojeżdżających doraźnie, funkcjonujących w trybie *visiting professors*. W pierwszej z tych grup mieści się między innymi prof. Jean Poesen, pochodzący z Belgii naukowiec o

międzynarodowej renomie, zatrudniony na UMCS w 2019 roku. Mieści się on w **2% najczęściej cytowanych naukowców na świecie** i jednocześnie znajduje się na **5. pozycji rankingowej na świecie** w dyscyplinie „geografia” na liście obejmującej 12 879 badaczy. W roku akademickim 2019/2020 oraz 2020/2021 prowadził on zajęcia w ramach czterech przedmiotów na studiach geograficznych I i II stopnia. Obecnie współprowadzi on następujące zajęcia dla studentów geografii: *Globalne problemy środowiskowe*, *Zarządzanie atrakcjami geoturystycznymi*, *Antropogeniczne zmiany środowiska*, *Globalne problemy społeczno-ekonomiczne*. Przed zatrudnieniem prof. Poesen kilkakrotnie przedstawiał otwarte wykłady o tematyce geograficznej dla studentów i pracowników Wydziału.

Tabela 7. 1. Międzynarodowe konferencje naukowe zorganizowane przez Wydział w latach 2015-2020

Tytuł konferencji	Rok	Liczba uczestników konferencji	Liczba uczestników prezentujących referaty	Liczba uczestników prezentujących referaty reprezentujących zagraniczne ośrodki naukowe
IX Sympozjum międzynarodowe nt. Klimat pola uprawnego. Meteorologia i klimatologia stosowana – teoria, praktyka, innowacyjność	2016	76	23	11
Międzynarodowa konferencja naukowa „Odkrywać zapomniane. Zakrywać odkryte. Problemy autentyczności w turystyce kulturowej”	2018	36	21	4
X Międzynarodowa Konferencja nt. Klimat pola uprawnego. Meteorologia i klimatologia stosowana – gospodarka, teoria, praktyka, innowacyjność	2018	62	53	18
I Międzynarodowy Plener Kartograficzny - Lublin 2018	2018	92	59	37
Metropolises and Peripheries of CEE Countries: New Challenges for EU, National and Regional Policies	2019	159	124	64
30 Kongres Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego „Gleba źródłem życia”	2019	200	147	18
Territorial and Inter-Organizational Cooperation '2020	2020	118	6	6

Stałym pracownikiem UMCS jest też dr hab. Viktoriya Pantyley z Uniwersytetu Iwana Franko we Lwowie. Wśród wykładowców zagranicznych dojeżdżających okazjonalnie znajduje się między innymi prof. Jamie Dyer z Mississippi State University w Stanach Zjednoczonych, zatrudniony na Wydziale w semestrze letnim roku akademickiego 2017/2018 jako *visiting professor* w ramach stypendium Fulbrighta. Prowadził wówczas zajęcia z takich przedmiotów, jak *Tourism of the Southeastern US*, *Numerical modelling of warm-season rainfall*, czy *Land surface/atmosphere interactions*. Stale prowadzone są na Wydziale działania zmierzające do zwiększenia liczebności naukowców z zagranicy w naszej kadrze. Tylko w 2020 roku ofertę taką otrzymało dwóch naukowców cieszących się międzynarodową renomą (m.in. prof. John O’Loughlin z University of Boulder, Colorado, USA), jednak z powodu międzynarodowej sytuacji epidemicznej oraz kłopotów zdrowotnych nie zdecydowali się na razie na podjęcie pracy na naszym Wydziale.

Ofertę dydaktyczną zagranicznych wykładowców adresowaną do studentów geografii uzupełniają **osoby zapraszane okazjonalnie na jednorazowe wykłady**. W latach 2015-2020 byli to goście pochodzący między innymi z Belgii, Ugandy, Kirgistanu, Syrii, Niemiec czy Hiszpanii. Na podkreślenie zasługuje spotkanie z Sekretarzem Generalnym Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych, p. Martinem Guillermo-Ramírezem, zorganizowane w styczniu 2017 roku.

Jednym z elementów podnoszących międzynarodową rangę Wydziału, a także pozwalających na zwiększenie zasobu doświadczeń międzynarodowych pracowników naukowo-dydaktycznych, jest ich uczestnictwo w konferencjach międzynarodowych organizowanych zagranicą i w Polsce, a także organizacja konferencji międzynarodowych przez nasz Wydział. W latach 2015-2020 liczba wyjazdów na międzynarodowe konferencje naukowe naszych pracowników wyniosła ponad 230. W tym samym czasie na Wydziale zorganizowaliśmy siedem konferencji, w których łącznie wzięło udział ponad 743 uczestników, w tym 158 gości z zagranicy. Zestawienie takich konferencji znajduje się w Tabeli 7. 1.

W celu zwiększenia międzynarodowej aktywności pracowników, okresowo przeprowadzane są **analizy pozwalające na zdiagnozowanie tych uwarunkowań**, których modyfikacja na szanse pozwolić na wyzwolenie potencjału pracowników. Ostatnie takie badanie było przeprowadzone wśród pracowników Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej w pierwszych dniach lutego 2021 roku. Miało postać anonimowej ankiety, w której wszyscy pracownicy mieli możliwość wskazania tych okoliczności, które zmniejszają ich możliwości w zakresie podejmowania działań na forum międzynarodowym, w tym wyjazdów zagranicznych, a także zasugerowania nowych rozwiązań. Partycypacja pracowników w kształtowaniu uwarunkowań aktywności zagranicznej jest uważana na Wydziale za istotny czynnik, pozwalający na intensyfikację umiędzynarodowienia badań naukowych, a także procesu kształcenia.

Współpraca międzynarodowa pracowników Wydziału przejawia się także w **realizacji projektów naukowych o zasięgu międzynarodowym** oraz w bieżącej współpracy, której owocami są **publikacje przygotowywane wspólnie z naukowcami z ośrodków zagranicznych**. Tylko w latach 2019-2020 liczba takich artykułów, opublikowanych w czasopismach z listy ministerialnej posiadających co najmniej 70 punktów, wynosi 29. Znaczna część wspomnianych projektów jest realizowana za granicą, obecnie pracownicy Wydziału prowadzą badania między innymi na Ukrainie, w Arktyce (Spitsbergen), Irlandii, Norwegii, Niemczech, Chinach, Francji, Luksemburgu, Belgii, na Litwie i Islandii. Corocznie w realizacji praktyk zagranicznych biorą udział także studenci, co jest możliwe dzięki bliskiej współpracy naszych pracowników z uniwersytetami we Lwowie, Lizbonie, Ljublanie, Ingolstadt, Kłajpedzie, Rydze oraz w Ołomuńcu. Kilku pracowników Wydziału pełniło lub pełni funkcję członków rad redakcyjnych międzynarodowych czasopism naukowych z zakresu nauk o Ziemi oraz redaktorów gościnnych zeszytów specjalnych. Wymienić tu można takie czasopisma jak *Catena*, *Quaternary International*, *Natural Hazards*, czy *Land*.

Warto zauważyć, że międzynarodowa aktywność pracowników naukowych Wydziału, w zasadzie niezależnie od formy, jaką przybiera, w sposób pośredni wpływa na **podniesienie jakości kształcenia na Wydziale**. Wymiana doświadczeń, na przykład w formie kularowych rozmów czy nieformalnych spotkań podczas międzynarodowych konferencji, jest cennym źródłem nowych idei i motywacją do doskonalenia przyjętych rozwiązań. Dobre praktyki i doświadczenia zdobywane za granicą w zakresie organizacji prowadzonych zajęć są potem wykorzystywane w pracy dydaktycznej na Wydziale.

Bieżącym monitorowaniem przebiegu procesu kształcenia na kierunku *geografia*, w tym kwestii umiędzynarodowienia procesu kształcenia, zajmuje się, obok odpowiedzialnego za całokształt procesu kształcenia Kolegium Dziekańskiego, Wydziałowy Zespół Programowy ds. Kierunku geografia. Dokonuje on corocznych weryfikacji programu kształcenia, przedstawia rekomendacje odnośnie zmian umożliwiających stałe podnoszenie jakości procesu kształcenia, a także przygotowuje propozycje zmian programowych. Zgodnie z przyjętymi wewnętrznymi procedurami, Przewodniczący Zespołu Programowego, a także kierownicy katedr, stanowiących fundament organizacyjny Wydziału, oraz Dziekani są uprawnieni do wizytowania zajęć dydaktycznych prowadzonych na kierunku *geografia*, celem zapewnienia zobiektywizowanej i regularnej oceny jakości prowadzonych zajęć. Zajęcia prowadzone w języku angielskim są hospitowane przez osoby posiadające wysokie kompetencje nie tylko o charakterze merytorycznym, ale także w zakresie znajomości języka angielskiego. Wszelkie rekomendacje wynikające z hospitacji, każdorazowo omawiane po zajęciach z prowadzącym te zajęcia, trafiają na ręce Kolegium Dziekańskiego, które na bieżąco podejmuje decyzje zmierzające do zapewnienia wysokiego poziomu kształcenia.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 7:

Przedmiotem szczególnej troski władz Wydziału i Zespołu Programowego jest niewielki poziom umiędzynarodowienia studiów geograficznych. Jak wykazują analizy, wynika on między innymi z dość tradycyjnego pojmowania charakteru studiów na kierunku, którego nazwa jest zbieżna z nazwą szkolnego, licealnego przedmiotu. Obserwowana na polskim rynku edukacji uniwersyteckiej od wielu już lat eksplozja pomysłów na powoływanie do życia kierunków studiów o możliwie atrakcyjnych, przyciągających uwagę nazwach powoduje, że kierunki tradycyjne, oblegane jeszcze w pierwszych latach XXI wieku, cieszą się dziś stosunkowo niewielką popularnością. Dotyczy to zarówno studentów polskich, jak i studentów zagranicznych.

W 2017 roku podjęto inicjatywę uruchomienia studiów dwudypłomowych na kierunku geografia, we współpracy z Uniwersytetem Pedagogicznym w Tarnopolu oraz we Lwowie. Ze względu na trudności, które zaistniały po stronie partnerów, idea ta nie została zrealizowana.

Stale podejmujemy próby zwiększenia poziomu umiędzynarodowienia. W roku 2016 został uruchomiony kierunek anglojęzyczny *Tourism management*, którego celem było m.in. rozpropagowanie studiów w UMCS, a zwłaszcza na WNoZiGP. W celu promocji kierunków studiów, w tym geografii, wykorzystywane są zarówno kampanie reklamowe w sieciach społecznościowych adresowane do studentów z zagranicy (np. z Chicago), jak i spory potencjał drzemący w samym fakcie obecności na naszym Wydziale kilkuset studentów z zagranicy. Studiują oni głównie na kierunkach *turystyka i rekreacja* (głównie obywatele Ukrainy) oraz *tourism management* (studenci z całego świata, m.in. z Tajwanu, Azerbejdżanu, Indii, Rosji, Kenii, Zimbabwe, Ukrainy, Rwandy, Malawi, Ekwadoru, czy Turcji). Studenci kierunku *geografia* mają możliwość poznania koleżanek i kolegów z zagranicy także dzięki spotkaniom integracyjnym organizowanym na Wydziale.

Obecność studentów zagranicznych na Wydziale, niezależnie od kierunku, jaki studiują, jest niejako gwarantem podwyższenia poziomu umiędzynarodowienia naszych studiów. Interakcje między studentami nie są ograniczone do osób studiujących ten sam kierunek. Studenci spotykają się na korytarzach, w wydziałowym barku, czy na patio, gdzie dzięki obecności osób spoza Polski mogą odczuć, że jedną z najbardziej charakterystycznych cech współczesnej edukacji uniwersyteckiej jest jej międzynarodowy charakter, a nauka nie zna granic politycznych.

Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia

Studenci kierunku *geografia* na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS mogą korzystać z **wielu form wsparcia naukowego, zawodowego i społecznego**. Cała koncepcja kształcenia oraz organizacja studiów i towarzysząca jej działalność administracyjna ukierunkowana jest na studentów i ich wielostronny rozwój. Motywowanie studentów do rozwoju, wspieranie ich w poszerzaniu kompetencji zawodowych oraz skutecznemu wejściu na rynek pracy ma charakter kompleksowy.

Program studiów realizowany jest w dużej mierze na zajęciach prowadzonych **w małych, efektywnych grupach**, liczących do 15 osób lub co najwyżej do 25 osób. Liczebność grup seminaryjnych wynosi z założenia maksymalnie 6 osób, co gwarantuje studentom łatwy, bezpośredni i częsty dostęp do osób prowadzących seminaria. Umożliwia to także bezpośredni nadzór opiekuna nad studentem i zapewnia jego rzeczywiste wsparcie w realizacji pracy dyplomowej. Prace dyplomowe nawiązują do aktualnych problemów, ważnych z naukowego lub społecznego punktu widzenia. Tematyka prac dyplomowych jest uzgadniana ze studentami, którzy mają możliwość wyboru opiekuna, a następnie wyboru tematu pracy, w porozumieniu z opiekunem. Współpraca Wydziału z otoczeniem zewnętrznym, w tym między innymi z jednostkami samorządu terytorialnego, pozwala na zaproponowanie studentom opracowywania zagadnień, na które zgłaszane jest zapotrzebowanie otoczenia zewnętrznego. Dzięki temu studenci już na etapie przygotowywania prac

dypłomowych mają świadomość przydatności wykonywanych przez nich analiz, co wydatnie zwiększa ich motywację do pracy.

Wydział zachęca studentów do podejmowania różnorodnych form aktywności, zarówno na poziomie ogólnouniwersyteckim, jak i w środowisku zewnętrznym, w celu stałego poszerzania kompetencji specjalistycznych, związanych z kierunkiem oraz zdobywania doświadczeń sprzyjających rozwojowi osobowemu i podnoszących konkurencyjność na rynku pracy. Instrumentem pomocnym w realizacji tych założeń jest Studenckie Koło Naukowe Geografów im. Adama Malickiego, istniejące od 1946 roku, zatem niemal od samego początku istnienia Uniwersytetu. Koło organizuje obozy naukowe dla studentów, a także dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Wyjazdy często bazują na stacji naukowej, prowadzonej przez nasz Wydział, w Guciowie na Roztoczu. Koło jest otoczone opieką pracowników naukowych Wydziału, dzięki czemu studenci mogą na bieżąco podnosić swoje kompetencje i weryfikować zdobywane kwalifikacje. Bezpośrednie wsparcie w funkcjonowaniu Koła zapewnia jego opiekun, wyznaczony przez Dziekana. Jest to zazwyczaj młody i aktywny pracownik badawczo-dydaktyczny.

Jednym z istotnych elementów działalności Koła są konferencje naukowe, a także imprezy edukacyjne, podczas których studenci rozwijają oraz prezentują swoje umiejętności. Odbývają się one w różnych ośrodkach akademickich w Polsce i gromadzą studentów ze wszystkich uczelni, które w swojej ofercie dydaktycznej mają kierunek geografia, a także z zagranicy, w tym między z Litwy, Rosji, Belgii i Węgier. Najbardziej zaangażowani studenci są także zapraszani przez pracowników naukowych do aktywnego uczestnictwa w typowych konferencjach naukowych, gdzie mogą zdobyć pierwsze szlify w ewentualnej przyszłej karierze naukowej i poszerzyć horyzonty. Najbardziej aktywny z naszych studentów, p. Kamil Kultys, w ciągu trzech lat studiów wziął udział z posterem lub referatem w kilkunastu konferencjach, w tym w ośmiu typowych konferencjach naukowych.

Kolejnym przejawem działalności Studenckiego Koła Naukowego Geografów są **realizowane przez studentów projekty**. Mają one zróżnicowany charakter, niekiedy są to projekty przygotowywane przez i dla studentów, czasem natomiast studenci współpracują z pracownikami naukowymi przy realizacji ich zadań, jako wykonawcy w tych projektach. Przykładami są: Ewolucja geosystemów wodno-błotnych Polski Wschodniej, Śródeemskie oscylacje klimatyczne, Ocena jakości opadów atmosferycznych i spływu po pninach drzew w Lublinie, UMCSmapping, Analiza cech fizykochemicznych wody sieci rzecznej Lublina, Wpływ ruchu turystycznego na jakość wód Jeziora Białego Włodawskiego na Pojezierzu łęczyńsko-Włodawskim, czy Komunikacyjny Lublin.

Działalność Koła jest corocznie dofinansowywana z budżetu Wydziału. Ważnym elementem działalności Koła są projekty naukowe realizowane między innymi z grantów Rektora. Ich efektem są publikacje naukowe oraz wymieniany wyżej udział w konferencjach naukowych.

Studenci geografii pod nadzorem i przy wsparciu kadry uniwersyteckiej angażowani są w przygotowanie **akademickich imprez edukacyjnych i popularyzujących wiedzę z zakresu geografii**. Do najważniejszych takich imprez należy Dzień Ziemi, organizowany na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS od 2008 roku. Impreza ta cieszy się ogromną renomą w całym województwie lubelskim, przyciągając co roku około 1-2 tysięcy uczestników, głównie uczniów szkół podstawowych i średnich. Studenci geografii współorganizują Dzień Ziemi zarówno od strony organizacyjnej, jak i przygotowują wiele zajęć o charakterze warsztatowym, które samodzielnie prowadzą pod nadzorem merytorycznym kadry akademickiej. Wśród pozostałych dużych imprez o podobnym charakterze warto wskazać między innymi Lubelski Festiwal Nauki, organizowany co roku jesienią przez cztery lubelskie publiczne uczelnie wyższe, Światowy Dzień Mokradeł, Światowy Dzień Wody, Światowy Dzień Meteorologii, GIS Day, a także Drzwi Otwarte w UMCS. W każdym przypadku studenci otrzymują dużą dozę autonomii i odpowiedzialności za kwestie merytoryczne i organizacyjne, włącznie z projektowaniem programu, promocją wydarzeń oraz ich prowadzeniem i obsługą. Pracując pod nadzorem doświadczonej kadry, wyrabiają w sobie szereg umiejętności przydatnych w przyszłym życiu społecznym i zawodowym.

Aktywność studentów geografii nie ogranicza się do działań o charakterze *stricte* naukowym czy organizacyjnym. Niektórzy prowadzą aktywną działalność sportową. Na tym polu należy wyróżnić p.

Wiktora Wieruszewskiego, studenta I roku, który jesienią 2020 roku zdobył srebrny medal w konkurencji K1 Seniorów w kajakarstwie – był to jego czwarty medal Mistrzostw Polski w tym roku.

Wśród pozostałych działań Uniwersytetu zmierzających do zwiększenia motywacji studentów do uczenia się i podwyższania poziomu kompetencji należy wymienić także coroczny konkurs na najlepszego absolwenta Wydziału oraz najlepszego absolwenta UMCS, poparty wysoką nagrodą pieniężną. W 2016 roku najlepszą absolwentką Wydziału była studentka geografii Joanna Borowska. Dodatkowo, najlepsze prace naszych studentów zgłaszane są do zewnętrznych konkursów. Przykładowo, w 2019 roku absolwentka studiów magisterskich z geografii w UMCS otrzymała wyróżnienie w XXXVI Konkursie Prac Magisterskich organizowanym przez Polskie Towarzystwo Geograficzne. Studenci geografii w 2016 i 2020 roku byli również laureatami nagrody im. dr Anny Siedleckiej dla najlepszych absolwentów Wydziału NoZiGP oraz Biologii i Biotechnologii, charakteryzujących się osiągnięciami naukowymi, organizacyjnymi oraz wysoką średnią. Dyplomy i nagrody wręczane są co roku na uroczystej immatrykulacji studentów I roku, a informacje o tych sukcesach zamieszczane są stronach internetowych Wydziału i Uniwersytetu. Najlepsi studenci są na bieżąco wyróżniani stypendiami Rektora UMCS w kwotach od 300 do 1000 złotych miesięcznie. Z tej formy wspierania najzdolniejszych studentów w latach 2015-2020 korzystało średnio 14 studentów geografii rocznie.

Od roku akademickiego 2015/2019 do 2019/2020, na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS studenci ostatnich roczników studiów stopnia, w tym geografii, mogli uczestniczyć w cyklu dodatkowych szkoleń specjalistycznych, ułatwiających skuteczne wejście na rynek pracy, realizowanych w ramach 2 kolejnych projektów edukacyjnych NCBiR:

- 2015-2018: Geo4work – Rozwój kompetencji zawodowych studentów Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS i wzmocnienie ich konkurencyjności na nowoczesnym rynku pracy. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój. Nr umowy: POWR.03.01.00-00-K065/15. Wartość: 2 558 673,87 PLN.
- 2018-2020: Zintegrowany UMCS. Zadanie 4: Program rozwoju kompetencji dla studentów Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój. Nr umowy: POWR.03.05.00-00-Z012/17-00. Wartość w skali UMCS: 9 971 204,71 PLN

W ramach projektów uczestnicy **otrzymywali wsparcie na wielu różnych polach**, w tym między innymi mogli podwyższyć swoje kompetencje w zakresie przygotowywania wizualizacji danych przestrzennych, mogli uczestniczyć w kursach podnoszących ich kompetencje społeczne (komunikacji, autoprezentacji, zarządzania czasem), brać udział w tygodniowych wizytach studyjnych w różnych podmiotach otoczenia społeczno-gospodarczego uniwersytetu, a także w warsztatach branżowo-społecznych z udziałem pracodawców i wykonywać praktyczne zadania zawodowe pod nadzorem opiekunów z ramienia uczelni oraz przedstawicieli rynku pracy. Przez 5 lat studenci kolejnych roczników studiów na kierunku geografia uczestniczyli w następujących kursach rozwijających unikalne zawodowe umiejętności praktyczne:

- Kurs z zakresu przetwarzania danych LIDAR (liczba godzin 30),
- TLS (Terrestrial Laser Scanning) w teorii i praktyce (liczba godzin 30),
- Fotogrametria bezzałogowa, RTK w teorii i praktyce (30 h).

Studenci kierunku *geografia* **otrzymują także wsparcie organizacyjne i administracyjne**, zapewniające im szybki dopływ informacji, skuteczną realizację zadań dydaktycznych oraz dostosowanie kształcenia do indywidualnych potrzeb. Na Wydziale funkcjonuje stanowisko **Prodziekana ds. Studenckich**, utworzone w związku z przyrostem zadań związanych z obsługą studentów i ich potrzebami. Na I roku studiów organizowane są spotkania dla studentów mające na celu przekazanie informacji na temat procesu kształcenia, zasad obowiązujących na Wydziale oraz możliwych form aktywności i wsparcia. Wszelkie informacje dotyczące toku studiów oraz spraw studenckich, w tym różnorodnych form wsparcia, udostępniane są na stronie internetowej zarówno Uniwersytetu, jak i Wydziału, w tematycznych zakładkach, bądź w postaci ogłoszeń dedykowanych

konkretnym zagadnieniom lub kierunkom studiów. **W strukturze Dziekanatu istnieje odrębne stanowisko ds. obsługi studentów kierunku geografia.** Zajmuje je osoba o wysokich kompetencjach organizacyjnych i społecznych, sprawnie realizująca wszystkie zadania administracyjne oraz zapewniająca szybki przepływ informacji, poprzez kontakt mailowy ze studentami oraz zamieszczanie ogłoszeń na stronie internetowej, w tym dotyczących różnych form wsparcia.

Na Wydziale, z grona nauczycieli akademickich, prowadzących zajęcia na kierunku powoływani są **opiekunowie roku.** Ich podstawowym zadaniem jest zapewnienie bieżącej pomocy dydaktycznej i organizacyjnej, przekazywanie im potrzebnych informacji oraz pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów, w tym również zapisów na zajęcia fakultatywne czy grupy seminaryjne. Opiekun roku ma obowiązek stałego kontaktu z określonym rocznikiem studiów, dostarczania mu odpowiednich informacji o studiach, diagnozowania problemów, rozwiązywania lub pośredniczenia w kontaktach studentów z władzami Wydziału. Organizuje spotkania ze studentami celem identyfikacji ich potrzeb i problemów. W okresie pandemii odbywają się one w trybie zdalnym. Dodatkowo, w związku z dużą liczbą studentów z zagranicy (około 170 osób) powołany został w 2019 roku pełnomocnik Dziekana ds. studentów zagranicznych. Jest on osobą pierwszego kontaktu, która może służyć radą i pomocą w przypadku pojawiania się problemów.

Studenci mają zapewniony **indywidualny kontakt z nauczycielami akademickimi** poza zajęciami dydaktycznymi, w ramach konsultacji, które odbywają się dwukrotnie w tygodniu w łącznym wymiarze od dwóch do trzech godzin. W czasie kształcenia w trybie zdalnym nauczyciele akademicy są dostępni w terminach konsultacji na wskazanych przez siebie platformach umożliwiających zdalny kontakt audiowizualny. W powszechnym użyciu są platformy MS-Teams oraz Wirtualny Kampus UMCS, niekiedy są stosowane także inne narzędzia. Studenci mają także kontakt mailowy ze swoimi nauczycielami, a w każdym tygodniu mają również możliwość bezpośredniego kontaktu z Dziekanem oraz Prodziekanem w ramach ich regularnych dyżurów.

Z myślą o wsparciu studentów w ich indywidualnym rozwoju została utworzona funkcja **Koordynatora ds. Programów Mobilnościowych.** Jego zadaniem jest promowanie wśród studentów międzynarodowych i krajowych programów wymiany studenckiej, a także bezpośredni nadzór nad przygotowaniem oferty kształcenia dla osób korzystających z programów mobilnościowych. Na Wydziale organizowane są spotkania ze studentami na temat wymiany studenckiej w ramach programów Erasmus+ i MOST.

Uczelnia oferuje również wsparcie w sytuacjach niestandardowych, wymagających **indywidualnego podejścia w związku ze specjalnymi potrzebami studentów** lub mających związek z pojawieniem się określonych grup problemów, w tym tych dotyczących bezpieczeństwa. Studenci studiujący jednocześnie na dwóch kierunkach studiów, pracujący lub wychowujący dzieci mogą korzystać z indywidualnej organizacji studiów, dającej możliwość ustalenia z nauczycielami akademickimi odrębnych terminów i form realizacji wybranych zajęć dydaktycznych, a także ich zaliczania. Istnieje też możliwość realizacji programu kształcenia według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia, pod opieką wybranego opiekuna naukowego.

Odpowiednie warunki kształcenia mają również studenci z niepełnosprawnościami. Wejście do budynku Wydziału oraz korytarze są szerokie, wejścia do pomieszczeń umożliwiają wjazd wózkom inwalidzkim. W roku 2019 r. przeprowadzono modernizację całego miasteczka akademickiego, dostosowując podjazdy i teren wokół budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wykonano windy i podjazdy dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W UMCS działa aktywnie Zespół ds. Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami oferujący różne formy wspomagające proces uczenia się studentom i doktorantom z orzeczoną stopniem niepełnosprawności, doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego lub przewlekle chorych. Jednostka udziela porad z zakresu wyboru dalszej ścieżki kształcenia oraz efektywnego uczenia się i prowadzi szkolenia na ten temat. Zapewnia studentom objętym opieką również inne formy pomocy, jak możliwość wypożyczenia sprzętu na zajęcia (w tym komputerowego), korzystania z bezpłatnych dojazdów na zajęcia, z pomocy asystenta, tłumacza języka migowego, itd. Studenci z niepełnosprawnościami mogą brać udział w dodatkowych zajęciach językowych oraz zindywidualizowanych zajęciach sportowych. Więcej informacji o wsparciu dla studentów z niepełnosprawnościami znajduje się na stronie

Zgodnie z procedurą funkcjonującą na Wydziale, osoby o różnych typach niepełnosprawności mogą się ubiegać dodatkowo o indywidualną organizację studiów, o dostosowanie terminów i formy egzaminów do możliwości studenta, o zmianę warunków uczestnictwa w zajęciach i inne udogodnienia zapewniające jego pełny udział w procesie kształcenia. Problemy poszczególnych osób rozwiązywane są w trybie indywidualnym, z zapewnieniem dyskrecji. Opiekę nad osobami z różnymi typami niepełnosprawności sprawuje Prodziekan.

UMCS oferuje studentom oraz nauczycielom akademickim **bardzo szerokie wsparcie psychologiczne i poradnictwo zawodowe**. W latach 2013–2016 oraz późniejszych na uczelni realizowany był projekt Przyjazny UMCS, celem którego było stworzenie odpowiedniego środowiska pracy i nauki. Wiele zadań z wcześniejszych edycji kontynuowanych jest do chwili obecnej przez Zespół ds. Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami, Biuro Rozwoju Kompetencji oraz przez Wydział Pedagogiki i Psychologii. Studenci otrzymują wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego (poradnictwo w sytuacjach problemowych, w trudnościach w relacjach z bliskimi osobami, w relacjach interpersonalnych, społecznych, w problemach związanych z samoakceptacją, pewnością siebie, asertywnością), efektywnego uczenia się (wypracowanie strategii edukacyjnych pomagających w zaliczeniach i egzaminach, rozwijanie umiejętności radzenia sobie ze stresem, motywacją do nauki, lepszej organizacji czasu i koncentracji uwagi) oraz rozwoju osobowego (szczegółowa tematyka i metody wsparcia dobierane są według zapotrzebowania zgłaszanego przez studentów).

Uniwersytet stara się **czynnie zapobiegać trudnym sytuacjom** z udziałem studentów, przeciwdziałać przemocy i dyskryminacji wobec studentów. W związku z dużym i stale rosnącym udziałem studentów obcokrajowców wśród grona studentów Uniwersytetu, a także Wydziału, utworzone zostało Biuro ds. Obsługi Studiów i Studentów Zagranicznych, które organizuje studentom zagranicznym różnego rodzaju formy pomocy i podejmuje działania o charakterze integracyjnym. Biuro współuczestniczy w realizacji projektu *Welcome to Poland*, w ramach którego wsparcie otrzymują zarówno studenci, jak i nauczyciele prowadzący zajęcia dla obcokrajowców. Na poziomie ogólnouczelnianym aktywnie działa Senacka Komisja ds. Dydaktyki i Jakości Kształcenia skupiająca osoby odpowiedzialne za sprawy studenckie na wydziałach, która w sposób szczególny zajmuje się tokiem studiów od strony potrzeb studenta. W ramach Komisji zgłaszane i diagnozowane są problemy studenckie, dyskutowane są konkretne sytuacje i przypadki, a następnie formułowane są rozwiązania. Zalecenia realizowane są na poziomie ogólnouniwersyteckim i wydziałowym. Na Wydziale Pedagogiki i Psychologii działa aktywnie punkt wsparcia i psychoedukacji „Sensum”, pomagający zarówno studentom, jak i nauczycielom Uniwersytetu. Uczelnia monitoruje skuteczność systemu wsparcia i każdego roku wprowadza nowe formy pomocy studentom i nauczycielom. Na poziomie Wydziału powołany został pełnomocnik Dziekana ds. studentów zagranicznych.

Na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS działa sprawny system opieki nad studentami obejmujący następujące ogniwa: **Prodziekan – opiekun roku – dziekanat**. Szczególną rolę odgrywa tutaj opiekun roku oraz pracownik dziekanatu, mający regularne kontakty ze studentami. Wszelkie problemy dotyczące poszczególnych studentów są rozwiązywane indywidualnie, niekiedy także z udziałem rodziców studenta (jeśli student wyrazi zgodę), zapraszanych przez Dziekana do wspólnych rozmów. Studenci otrzymują potrzebne wsparcie, kiedy zachodzi taka potrzeba, są kierowani do psychologa.

Na Wydziale nie odnotowano sporów zbiorowych, ani problemów angażujących całe grupy studentów, pomimo, że studiuje tu wielu obcokrajowców, zarówno z Ukrainy, Białorusi, jak i państw azjatyckich i afrykańskich. Od początku istnienia Wydziału stosowana jest zasada obustronnego szacunku w relacji nauczyciel–student oraz indywidualnego podejścia do określonych sytuacji. W przypadkach jakichkolwiek problemów, począwszy od struktury planu zajęć, po kwestie natury interpersonalnej, funkcjonuje dobrze sprawdzająca się zasada pierwszego kontaktu studentów z opiekunem roku. Jeśli rozwiązanie problemu wymaga zaangażowania dodatkowych środków, opiekun przekazuje stosowne informacje władzom dziekańskim, które podejmują odpowiednie działania. Wsparcie stanowią także pracownicy Dziekanatu przeszkoleni w zakresie pracy ze

studentem trudnym i z niepełnosprawnościami. W celu zapewnienia bezpieczeństwa podczas zajęć odbywających się poza terenem UMCS, na Wydziale została opracowana procedura określająca zakres obowiązków i odpowiedzialności nauczycieli prowadzących zajęcia oraz biorących w nich udział studentów (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153818-regulamin-zajec-poz-a-umcs.pdf>).

Studenci kierunku *geografia*, podobnie jak i innych kierunków prowadzonych przez Wydział, zachęceni są do angażowania się w działania na rzecz stałego podnoszenia jakości kształcenia poprzez szereg wypracowanych przez lata rozwiązań. Reprezentanci studentów biorą udział w pracach większości kolegialnych ciał funkcjonujących na Wydziale, są stałymi członkami Kolegium Dziekańskiego, rad obu instytutów naukowych współtworzących Wydział, czy Wydziałowego Zespołu Programowego ds. Kierunku geografia oraz Zespołu ds. Jakości Kształcenia, który przygotowuje procedury dotyczące spraw dydaktycznych. W przypadku zmian programu studiów organizowane są spotkania ze studentami danego kierunku mające na celu konsultację proponowanych rozwiązań. W roku akademickim 2016/2017, kiedy przygotowywana była znacząca zmiana programu studiów na kierunku geografia przeprowadzono takie spotkania na obydwu poziomach kształcenia. Podobnie, zmiany planowane na rok 2020/2021 rozpoczęły się od spotkania ze studentami, a następnie z kadrą akademicką i pracodawcami. Pomimo przygotowania nowego programu, nie został on procedowany do wdrożenia, właśnie ze względu na ograniczone możliwości konsultacji produktu finalnego.

Na Wydziale jest przyjęta i upubliczniona na stronie internetowej **procedura składania wniosków i skarg** w sprawach związanych z organizacją i przebiegiem procesu kształcenia, obsługą administracyjną studenta oraz w innych kwestiach dotyczących studentów. Wszystkie kwestie zgłoszone przez studentów rozpatrywane są przez Dziekana lub Prodziekana, przy zaangażowaniu opiekuna roku, a w razie potrzeby także Przewodniczącego zespołu programowego. Problemy wymagające szerszego omówienia analizowane są w ramach spotkań ze studentami – danego roku bądź całego kierunku. Studenci mają swobodny dostęp do władz dziekańskich i najczęściej zgłaszają swoje problemy w sposób bezpośredni.

Studenci mają też możliwość anonimowego wypowiadania się na temat jakości zajęć dydaktycznych, w których biorą udział, w ramach przeprowadzanej dwa razy do roku ankiety oceny zajęć. Wyniki ankiet są gromadzone i przetwarzane na poziomie ogólnouczelnianym przez Biuro ds. Analiz Jakości Kształcenia UMCS, a następnie analizowane na poziomie Wydziału – przez pracowników, kierowników Katedr i władze dziekańskie. Ogólne wyniki są prezentowane i omawiane na otwartych spotkaniach wszystkich pracowników Wydziału. Podejmowane są działania wzmacniające zidentyfikowane elementy pozytywne i eliminujące kwestie negatywne. Lista najlepiej ocenianych nauczycieli w każdym semestrze publikowana jest na stronie Wydziału, z kolei nauczyciele z niską oceną, a także ci, którzy otrzymują komentarze o wydźwięku negatywnym, odbywają rozmowy z Dziekanem lub Prodziekanem, mające na celu poprawę sytuacji. W przypadkach braku poprawy bądź braku gotowości nauczyciela do podjęcia działań naprawczych, nauczyciele są odsuwani od prowadzenia zajęć na kierunku *geografia*. Z kolei wysokie oceny za prowadzenie zajęć stanowią element brany pod uwagę w przyznawaniu nagród Rektora. Studenci otrzymują informacje zwrotne o działaniach podejmowanych w odpowiedzi na ich postulaty.

System wsparcia studentów funkcjonujący na poziomie wydziałowym podlega stałej analizie przez Kolegium Dziekańskie. Ze względu na zmieniającą się sytuację edukacyjną i społeczną przyjmowane są nowe rozwiązania na rzecz studentów. Ich propozycje zgłaszane są zarówno przez członków Zespołu Programowego, opiekunów roku, pracowników dziekanatu, jak i przez samych studentów – osobiście lub poprzez Samorząd Studentów. Kwestie wymagające rozwiązania na poziomie ogólnouczelnianym są przedkładane Senackiej Komisji ds. Dydaktyki i Wychowania. W rezultacie, system wsparcia studentów w UMCS rozwija się dynamicznie.

Bardzo ważną rolę na wydziale pełni Samorząd Studentów. Opiniuje on programy studiów i wiele innych wniosków dotyczących kształcenia, jak choćby ustalanie rocznego okresu zaliczania zajęć, czy kwestie związane z egzaminem dyplomowym. W okresie pandemii Samorząd stanowi rolę rzecznika studentów nieobecnych na Wydziale. Władze dziekańskie organizują zdalne spotkania z przedstawicielami Samorządu celem poznania ich opinii na temat wprowadzanych rozwiązań. W

grudniu 2020 roku Samorząd przeprowadził badania wśród studentów na temat możliwości ich powrotu na zajęcia stacjonarne w przypadku obniżenia zagrożenia pandemicznego. Wyniki badań zostały wzięte pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu semestru letniego 2020/2021 w trybie zdalnym.

W czasie pandemii studenci byli na bieżąco informowani o podejmowanych decyzjach w sprawie kształcenia oraz sesji zaliczeniowo-egzaminacyjnej. Informacje natury ogólnej, np. dotyczące trybu odbywania zajęć, lub zasad bezpieczeństwa w razie obecności na Wydziale były przekazywane studentom na ich indywidualne konta mailowe za pomocą systemu USOS. Komunikacja w ramach zajęć odbywała się za pomocą platformy e-learningowej. W maju 2020 roku została przeprowadzona ogólnouniwersytecka ankieta na temat jakości zajęć zdalnych. Jej wyniki były podstawą działań władz Uniwersytetu i Wydziału mających na celu eliminację zgłaszanych problemów. Wyniki tych badań były omawiane na spotkaniach władz dziekańskich z pracownikami Wydziału. To na podstawie głosu studentów w roku 2010/2021 w Uniwersytecie ograniczono liczbę platform e-learningowych używanych do prowadzenia zajęć do dwóch: aplikacji Teams oraz Wirtualnego Kampusu, który jest wewnętrznym narzędziem UMCS. Z względu na zgłaszane problemy dotyczące obsługi tych platform, uruchomiona została seria warsztatów dla nauczycieli. Również na wniosek studentów, w czasie sesji letniej 2019/2020 roku możliwe było przeprowadzanie egzaminów dyplomowych w formie stacjonarnej, na Wydziale, z zachowaniem wymaganych środków bezpieczeństwa. Studenci w czasie pandemii dwukrotnie mogli ubiegać się o jednorazowe zapomogi finansowe: w semestrze letnim 2019/2020 oraz w semestrze zimowym 2020/2021.

W UMCS istnieje bardzo bogata oferta stypendialna, włącznie z pomocą materialną w trudnych sytuacjach. Studenci mają też do dyspozycji około 2500 miejsc w 9 domach studenckich o wysokim standardzie, w pokojach 2 i 3-osobowych z dostępem do internetu. W dwóch domach studenckich przygotowane są miejsca dla osób z niepełnosprawnościami.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 8:

Jedną z cech współczesnych studiów geograficznych jest stosunkowo niska liczba studentów. W naszej opinii jest to w pewnym sensie atutem tych studiów. Dwie dekady temu, kiedy liczba studentów każdego rocznika sięgała, a niekiedy nawet przekraczała 100-120 osób, kształcenie miało siłą rzeczy charakter masowy. Obecnie, kiedy na jednym roku studiuje 20-40 osób, a w niektórych przypadkach nawet mniej, podejście do studenta ma charakter znacznie bardziej zindywidualizowany. Nauczyciele akademicy znają wszystkich swoich studentów i każdemu z nich mogą poświęcić więcej czasu. Powoli zbliża to kształcenie uniwersyteckie do formuły tutoringu, znanej z najlepszych europejskich uniwersytetów, gdzie profesor prowadzi zajęcia dla niekiedy bardzo niewielkiej liczby osób. Nie tylko efektywność takich zajęć jest znacznie wyższa, ale także, co nie mniej istotne, nawiązywane są niekiedy relacje uczeń-mistrz, w najlepszym rozumieniu tego terminu. Prowadzenie studenta przez całą jego ścieżkę edukacyjną kończy się w takich sytuacjach dalszym wspieraniem go w poszukiwaniu miejsca pracy już na końcowym etapie kształcenia uniwersyteckiego. Prowadzący czynią to często i chętnie, czując się odpowiedzialnymi za młodych ludzi, z którymi pracowali przez kilka lat. Taka sytuacja sprzyja też studentom wybitnie umotywowanym, chcącym poszerzać swoje horyzonty wiedzy, poza podstawowym programem kształcenia. Pozwala na skierowanie w ich stronę większego wsparcia merytorycznego i głębszej współpracy w zakresie badawczym, np. w ramach prac dyplomowych opartych o metody laboratoryjne.

W roku akademickim 2020/2021 jedno z dwóch stypendium przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki na Wydziale otrzymał student kierunku *geografia*.

Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach

Publiczny dostęp do informacji o kierunku studiów geografia, w tym informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach jest zapewniony poprzez **szerokie spektrum kanałów komunikacyjnych**. Stosowane są zarówno formy tradycyjne (takie jak tablice informacyjne w budynku Wydziału i materiały informacyjne udostępniane podczas wydarzeń, imprez edukacyjnych) jak i formy nowoczesne (strony internetowe, uniwersyteckie systemy dedykowane - USOS oraz platformy zdalnego nauczania - Wirtualny Kampus UMCS, MS Teams, portale i kanały społecznościowe). Dostęp do informacji zapewniają podmioty uniwersyteckie prowadzące kształcenie kierunkowe – Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej oraz kanały informacyjne organizowane na poziomie Uczelni.

- Najszerzy zakres informacji dotyczących kierunku geografia można uzyskać na **stronie Wydziału NoZiGP** (<https://www.umcs.pl/pl/wydzial-nauk-o-ziemi-i-gospodarki-przestrzennej-umcs-w-lublinie,47.htm>). Strona Internetowa Wydziału jest głównym miejscem, które umożliwia dostęp do informacji zarówno dla kandydatów jak i studentów. Informacje są tu zebrane w dwóch grupach tematycznych/zakładkach: Kandydat/Rekrutacja oraz Student/Kształcenie. Na stronie internetowej Wydziału zamieszczane są **informacje dotyczące procesu rekrutacji i procesu kształcenia**, w tym przede wszystkim: **efektów kształcenia, planów studiów, zasad dyplomowania, obowiązujących regulaminów, programach wymiany studenckiej**. Dostępna jest także treść procedur służących zapewnianiu jakości kształcenia. Informacje o projektach, wykładach, wydarzeniach i konkursach dla studentów są umieszczane jako aktualności na głównej części strony Wydziału, natomiast szczegóły można znaleźć w obszarze Wydarzenia edukacyjne. Strona wydziałowa służy również za jeden z kanałów informacyjnych dotyczących bieżących wydarzeń oraz ogłoszeń. W sekcjach Aktualności oraz Ogłoszenia zamieszczane są informacje dla studentów dotyczące organizacji zajęć w czasie pandemii (ogłoszenie może zamieścić każdy z pracowników Wydziału z poziomu własnego profilu). Strona internetowa Wydziału uwzględnia również potrzeby organizacji studenckich (koła naukowe, samorząd studencki) w zakresie ich działalności informacyjnej. Plany studiów w odniesieniu do danego roku, jak i do lat wcześniejszych są dostępne pod adresem http://geografia.umcs.lublin.pl/programy_studiow/geograf.php?id=73 i jest on aktualizowany przed rozpoczęciem każdego roku akademickiego. Z kolei plany zajęć dostępne są w systemie SYJON (<http://moria.umcs.lublin.pl/link/>). W 2020 roku strona internetowa Wydziału została odwiedzona przez 84 tys. użytkowników. Szczyt odwiedzin na poziomie 6 tys. odsłon dziennie przypadł na przełomie września/października i był związany z rozpoczęciem roku akademickiego 2020/2021 (ryc. 1).
- Kolejnym kanałem informacyjnym o kierunku geografia jest **podstrona tematyczna w ramach strony głównej UMCS** (<https://www.umcs.pl/pl/wyszukiwarka-studiow,118,geografia,6773.chtm>). W zakładce Kandydat można znaleźć podstawowe informacje dotyczą kierunku, zasad rekrutacji, sylwetki absolwenta, możliwości rozwoju i możliwości zatrudnienia. Strona ta jest dostosowana do ogólnego szablonu jaki funkcjonuje na stronie głównej UMCS i jest jednym z elementów całej oferty studiów. Na stronie głównej UMCS zamieszczane są także informacje o najważniejszych wydarzeniach, osiągnięciach naukowych i innych sukcesach pracowników i studentów Wydziału, w tym także związanych z kierunkiem Geografia.
- Bieżące zasady rekrutacji oraz podstawowe informacje o kierunku można uzyskać również przez **ogólnouniwersytecki system internetowej rekrutacji** na studia IRK (<https://irk.umcs.lublin.pl/>). Obecnie: <https://rekrutacja.umcs.pl/>

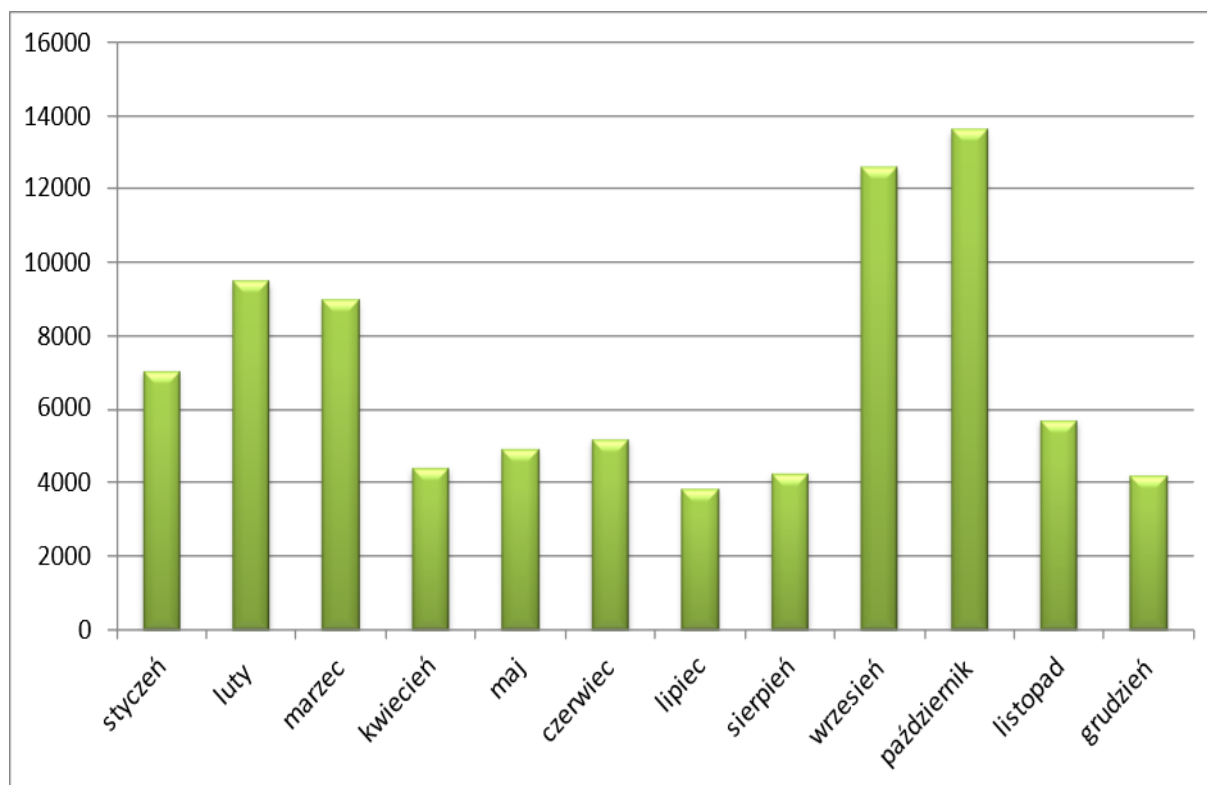
Poza wymienionymi powyżej oficjalnymi kanałami informacji (dostępnymi publicznie, jednokierunkowo) funkcjonują kanały przeznaczone do **określonych grup interesariuszy**. Strony te są

prorowadzone przez pracowników naukowych i dydaktycznych realizujących proces nauczania. Wszyscy pracownicy Wydziału prowadzą własne strony z profilami, na których można znaleźć informacje o ich zainteresowaniach badawczych, publikacjach, prowadzonych zajęciach itd. Znajdują się tam też informacje kontaktowe (np. <https://www.umcs.pl/pl/addres-book-employee,3186,pl.html>). Dają one możliwość komunikacji dwustronnej, która umożliwia interakcje pomiędzy użytkownikami. Uniwersytet, poprzez wydziały prowadzące, zapewnia platformy komunikacyjne takie jak:

- **Uniwersytecki System Obsługi Studiów (USOS)** – w systemie USOS wyróżnia się treści publiczne (z możliwością dostępu bez logowania takie jak struktura hierarchiczna jednostek uczelni, kierunki i programy studiów, katalog przedmiotów) oraz treści niepubliczne, do których dostęp mają tylko zalogowani użytkownicy. System posiada hierarchiczne poziomy dostępu, przydzielane każdorazowo przez uprawnionych pracowników administracyjnych (dziekanaty). Zasadniczą funkcją systemu USOS jest obsługa procesu kształcenia, m. in. zapewnienie bieżącego dostępu do przedmiotów, grup zajęciowych i uzyskiwanych ocen. USOS zawiera także informacje o ofercie dydaktycznej, sylabusy, informacje o pracownikach oraz umożliwia zagregowaną komunikację pomiędzy pracownikami naukowo-dydaktycznymi i studentami. Informacje o sylabusach dostępne są dla wszystkich i nie wymagają logowania się do USOS. Ważnym elementem systemu jest również system jakości kształcenia, który w formie ankietowej daje studentom możliwość oceny zajęć. System USOS funkcjonuje również w wersji mobilnej jako aplikacja.
- **Wirtualny Kampus UMCS** to uruchomiona w 2004 r. platforma zdalnego nauczania (Moodle) prowadzona przez Uniwersyteckie Centrum Zdanego Nauczania i Kursów Otwartych. Stwarza on warunki do wykorzystania technologii informacyjnych do nauczania zdalnego (e-learningu) oraz wspomagania nauczania tradycyjnego na wszystkich wydziałach Uniwersytetu. WK umożliwia komunikację nauczycieli ze studentami i studentów między sobą, zamieszczanie materiałów dydaktycznych dla studentów, organizację prac grupowych, ocenę przedłożonych prac wraz z rozbudowanym systemem oznaczeń i komentarzy z informacją zwrotną, a także przeprowadzanie testów i sprawdzianów *online*. Od 2019 roku funkcjonalność systemu rozbudowano o moduł *Big Blue Button* umożliwiający wielostronną komunikację zdalną w formie wideokonferencji, współdzielenie ekranu, projektowanie kalendarza spotkań, itp.
- **Microsoft 365 (MS TEAMS)** - w obliczu wybuchu światowej pandemii COVID-19 w marcu 2020 na UMCS wdrożono program modernizacji infrastruktury informatycznej zapewniający możliwość masowego kształcenia studentów z wykorzystaniem technologii zdalnej, m.in. poprzez szerokie wykorzystanie narzędzi w ramach uniwersyteckiej licencji *Microsoft 365*, w szczególności przestrzeni chmurowych MS One Drive oraz aplikacji **MS Teams**. Wdrożenie aplikacji MS Teams umożliwia sprawną organizację procesu kształcenia poprzez projektowanie wirtualnych sal i grup zajęciowych, planowanie harmonogramu spotkań, wielostronną komunikację w formie wideokonferencji, współdzielenie ekranu, nagrywanie i udostępnianie filmów instruktażowych, udostępnianie i zdalną edycję dokumentów. Obecnie obok Wirtualnego Kampusu UMCS jest to najchętniej wykorzystywane narzędzie do prowadzenia zajęć w formie zdalnej.

Informacje dotyczące wydarzeń odbywających się na Uniwersytecie, Wydziałach, szkoleniach i warsztatach są także zamieszczane przez pracowników i studentów na portalu społecznościowym **Facebook** (<https://www.facebook.com/wnozignpumcs>). Treści umieszczane na profilu skierowane są do studentów, absolwentów, doktorantów i pracowników UMCS oraz kandydatów i wszystkich zainteresowanych funkcjonowaniem kierunku. W ramach postów na profilu pojawiają się: informacje o wydarzeniach oferowanych przez Wydział, Uniwersytet oraz inne organizacje oraz o współpracy z otoczeniem zewnętrznym; linki do stron podejmujących dyskusję na bieżące tematy związane z kierunkami studiów: geografią, geoinformatyką, gospodarką przestrzenną, turystyką i rekreacją oraz tourism management. Na profilu wydziału zamieszczane są posty pracowników wydziału oraz posty od środowisk i podmiotów współpracujących z wydziałem, zawierające m. in.: oferty praktyk, staży,

pracy dla studentów i absolwentów; informacje o innej aktywności studentów i pracowników - takie jak sukcesy zawodowe i sportowe, aktywność społeczna, działalność popularyzatorska. Z profilem FB zintegrowane są komunikatory **Messenger** oraz **Instagram Direct** (<https://www.facebook.com/wnozigpumcs/inbox>) umożliwiające indywidualny kontakt z administratorami profilu. Od czasu uruchomienia profilu na FB, notuje stały i nieprzerwany wzrost popularności. Według stanu na grudzień 2020 profil ma **ponad 2 tys. obserwatorów** i jest to **trzeci wynik wśród wydziałów UMCS**.

Ryc. 1. Raport odwiedzin strony internetowej Wydziału NoZiGP w roku 2020. Wygenerowane za pośrednictwem usługi Google Analytics dla serwisów internetowych UMCS, dostęp: 29.01.2021.

Strona **Studenckiego Koła Naukowego Geografów UMCS im. Adama Malickiego** jest dodatkowym źródłem informacji o studiach geograficznych (<https://www.umcs.pl/pl/studenckie-kolo-naukowe-geografow-umcs-im-adama-malickiego-w-lublinie,3941.htm>). Prowadzona i zarządzana jest przez najbardziej zaangażowanych studentów kierunku. Koło naukowe dodatkowo ma swój profil społecznościowy na FB (<https://www.facebook.com/skng.umcs>), który zapewnia kontakt i wymianę informacji. Jest to znaczące działanie, gdyż w sposób bezpośredni daje osobom zainteresowanym informacje zwrotne od studentów, którzy mogą dzielić się swoimi doświadczeniami i mają szeroką wiedzę (również osobiste doświadczenia) na tematy szeroko związane również z przebiegiem studiów.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 9:

Poza publiczną komunikacją internetową informacje o ofercie studiów na kierunku geografia są prezentowane podczas **ogólnouniwersyteckich wydarzeń edukacyjnych** (np. Drzwi otwarte, Festiwal Nauki), wydziałowych (Dzień Ziemi, Dzień Mokradeł, Olimpiada Geograficzna) oraz innych imprezach branżowych. Strony oficjalne są administrowane przez pracowników UMCS we współpracy ze studentami. Są one bieżąco aktualizowane, a ocena i propozycje zmian są analizowane są przez pracowników administrujących nimi. W komisji programowej ds. kierunku geografia biorą udział

przedstawiciele studentów, którzy zgłaszają uwagi co do zawartości i użyteczności informacji. Zwłaszcza strona dedykowana kierunkowi, portale społecznościowe zapewniają szybką wymianę informacji — uwagi i informacje są analizowane i wprowadzane na bieżąco. Ponadto utworzono stanowisko **specjalisty ds. informacji i promocji**, którego zadaniem jest m.in. zarządzanie i modernizacja strony wydziałowej (WNoZiGP) pod kątem adekwatności do aktualnych potrzeb komunikacyjnych w zakresie funkcjonalności i użyteczności.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (UMCS) szanuje prawo użytkowników do ochrony prywatności oraz danych osobowych. Wprowadza odpowiednie zabezpieczenia oraz stosuje się do obowiązujących przepisów prawa, zwłaszcza Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych, dalej jako: **RODO**). Zdecydowana większość treści i usług udostępnianych za pośrednictwem serwisu jest dostępna bez konieczności rejestracji oraz podawania danych osobowych. Część usług, takich jak np. zapisy na wydarzenia, wymaga jednak ich gromadzenia. Administratorem danych osobowych gromadzonych za pośrednictwem serwisu jest Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Zgodnie z Polityką Prywatności Uniwersytetu, serwis umcs.pl może przetwarzać dane osobowe za pomocą formularzy umożliwiających np. zapisy na wydarzenia organizowane przez UMCS lub jego jednostki organizacyjne oraz formularzy kontaktowych. W każdym przypadku, gdy gromadzone są dane osobowe, użytkownicy są szczegółowo informowani o celu i warunkach ich przetwarzania. Dane osobowe użytkowników serwisu są zabezpieczone przed bezprawnym udostępnieniem osobom nieupoważnionym, nieautoryzowanym dostępem, zabraniem, uszkodzeniem, modyfikacją czy przypadkowym zniszczeniem lub ich utratą. Pełny zakres informacji dot. polityki prywatności jest dostępny pod adresem <https://www.umcs.pl/pl/polityka-prywatnosci.htm>

Informacje zamieszczane na stronie WWW Wydziału zawierające dane osobowe pracowników (imię i nazwisko, miejsce pracy, numer telefonu służbowego) wynikają z realizowanych obowiązków służbowych i nie naruszają zapisów w/w ustawy. Uzyskanie informacji dot. adresów email pracowników jest chronione systemem zabezpieczeń reCAPTCHA uniemożliwiającym automatyczne zaczytywanie adresów email przez programy hakerskie i spamingowe.

Dostęp do informacji wrażliwych, takich jak dane osobowe studentów, arkusze ocen, prace dyplomowe i ich recenzje, jest możliwy poprzez zintegrowane systemy USOS i APD, wymagające założenia konta przez dziekanat Wydziału i jego weryfikacji poprzez administratorów systemu. System posiada hierarchiczne poziomy dostępu, przydzielane każdorazowo przez uprawnionych pracowników administracyjnych. Tylko zalogowani pracownicy dydaktyczni mają możliwość przeglądania katalogu studentów i ich danych związanych z realizacją dydaktyki. Tylko prowadzący określony przedmiot mają możliwość dostępu do pełnego protokołu ocen. Studenci są uprawnieni do przeglądania tylko tych treści, które ich bezpośrednio dotyczą, i nie mają wglądu w dane innych osób.

Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów

Nadzór nad kierunkiem

Sposób sprawowania nadzoru nad kierunkiem geografia wraz z takimi elementami jak monitorowanie procesu kształcenia oraz przeprowadzanie zmian w programie studiów jest regulowany poprzez **akty prawne przyjęte w UMCS** oraz szczegółowe procedury składające się na **wydziałowy system zapewnienia jakości kształcenia**. Akty prawne UMCS określają ogólne ramy postępowania, zasady przyjęte na Wydziale stanowią ich doprecyzowanie uwzględniające specyfikę jednostki i prowadzonych przez nią kierunków. Są one formalnie przyjęte i stosowane w odniesieniu do wszystkich kierunków studiów funkcjonujących na Wydziale.

System zapewnienia jakości kształcenia jest rozwijany na Wydziale od 10 lat i stał się w tym czasie jednym z kluczowych elementów wyznaczającym ramy pracy dydaktycznej. Jest stale monitorowany, podlega ewaluacji i doskonaleniu. Przyjęte procedury są uaktualniane względem zmieniających się przepisów prawa oraz warunków kształcenia i są dostosowywane do potrzeb procesu kształcenia. Na ewaluację składają się analizy dokonywane przez wydziałowy Zespół ds. jakości kształcenia oraz opinie płynące ze strony społeczności Wydziału, w tym studentów. Zmiany proponowane przez Zespół są formalnie zatwierdzane przez Kolegium Dziekańskie (do 30.09.2019 roku przez Radę Wydziału). Są następnie upubliczniane na stronie internetowej i omawiane na spotkaniach z pracownikami Wydziału. Dzięki zaangażowaniu szerokiego grona odbiorców w tworzenie i doskonalenie tego systemu, poszczególne jego elementy są dobrze przyswajane i funkcjonują w sposób efektywny.

Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami **nadzór merytoryczny i częściowo organizacyjny nad ocenianym kierunkiem studiów sprawuje Zespół programowy ds. kierunku geografia**, który jest powoływany na czas kadencji Dziekana (z możliwością zmian składu osobowego). W jego skład wchodzi pracownicy Wydziału reprezentujący obydwie z dyscyplin geograficznych, tj. nauki o Ziemi i środowisku oraz geografię społeczno-ekonomiczną i gospodarkę przestrzenną, studenci kierunku geografia reprezentujący obydwie poziomy kształcenia oraz przedstawiciel otoczenia zewnętrznego.

Zespół ma **szeroki zakres uprawnień, opisany w dokumencie pt. Struktura zarządzania procesem kształcenia na Wydziale NoZiGP UMCS**, stanowiącym element systemu zapewnienia jakości kształcenia. Odpowiedzialny jest między innymi za monitoring programu studiów, obejmujący okresowe przeglądy programów, pozyskiwanie opinii studentów, pracowników i interesariuszy zewnętrznych o programie studiów i zajęciach oraz analizę wyników badań nad jakością kształcenia na kierunku. Badania zasadnicze przeprowadza Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów UMCS. Jednostka ta dokonuje również obróbki danych i dostarcza wydziałom gotowe wyniki. Zespół na ich podstawie rekomenduje Dziekanowi rozwiązania w zakresie obsady zajęć lub innych działań związanych z realizacją procesu kształcenia. Zespół dokonuje także analizy struktury ocen zaliczeń i egzaminów z poszczególnych sesji egzaminacyjnych na podstawie danych pozyskanych i przetworzonych statystycznie przez Dziekanat oraz dokonuje weryfikacji tematów prac dyplomowych. **Odpowiedzialny jest również za projektowanie zmian w koncepcji kształcenia i programie studiów oraz przeprowadzanie konsultacji z różnymi grupami interesariuszy.** Zespół dokonuje weryfikacji treści sylabusów i bierze udział w promocji kierunku. Inicjuje i podejmuje zadania na rzecz współpracy z otoczeniem zewnętrznym. Opracowuje raport samooceny na potrzeby akredytacji kierunku. Przewodniczący zespołu programowego jest koordynatorem kierunku studiów i ma uprawnienia do hospitowania zajęć.

Wśród aktów prawnych UMCS, które odnoszą się do tworzenia i doskonalenia programów studiów, oraz zapewnienia jakości kształcenia w trakcie realizacji programu, kluczową rolę odgrywają następujące dokumenty:

- UCHWAŁA Nr XXIV – 30.6/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 16 października 2019 r. w sprawie wytycznych dotyczących wymagań w zakresie tworzenia i doskonalenia programów studiów (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1021/102639-xxiv-30-6-19-wytyczne-tworzenia-programy-studiow-i-nowe-kierunki.pdf>),
- UCHWAŁA Nr XXIV – 30.5/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 16 października 2019 r. w sprawie Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1021/101403-xxiv-30-5-19-wszjk.pdf>),
- ZARZĄDZENIE Nr 62/19 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 29 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowych zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1202/084800-zr-nr-62-2019-uzjk-zadania-2019-uch-64-2016.pdf>),
- ZARZĄDZENIE Nr 33/2014 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 29 maja 2014 r. w sprawie prowadzenia badań jakości kształcenia w Uniwersytecie Marii

Curie-Skłodowskiej w Lublinie (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0603/125610-33-2014.pdf>),

Na poziomie wydziałowym kwestie związane z nadzorem merytorycznym nad kierunkiem studiów i studentami, sposobem monitorowania programu studiów i przeprowadzania zmian w jego obrębie regulują następujące procedury należące do wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia:

- System zarządzania procesem kształcenia na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153819-struktura-zarzadzania-procesem-ksztalcenia.pdf>),
- Monitorowanie programów studiów dla kierunków prowadzonych na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153817-monitorowanie-programu-studiow.pdf>),
- Zasady projektowania i weryfikacji efektów uczenia się na Wydziale Nauk O Ziemi I Gospodarki Przestrzennej UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153819-weryfikacja-efektow.pdf>),
- Wykorzystanie wyników badań w zakresie jakości kształcenia (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153859-wykorzystanie-wynikow-badan-w-zakresie-jakosci-ksztalcenia.pdf>),
- Zasady dyplomowania na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153812-dyplomowanie.pdf>),
- Zasady hospitacji zajęć na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153818-regulamin-hospitacji-zajec-dydaktycznych.pdf>) oraz karta oceny zajęć (<https://www.umcs.pl/pl/procedury,21386.htm>),
- Zasady składania wniosków i skarg przez studentów na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0226/102801-wnioski-i-skargi-studentow.pdf>).

Nadzór organizacyjny nad kierunkiem studiów sprawowany jest przede wszystkim przez Kolegium Dziekańskie, a w szczególności przez Dziekana Wydziału i Prodziekana ds. Studenckich. Kolegium Dziekańskie jest ciałem opiniotwórczo-doradczym Dziekana i wspiera go w realizacji obowiązków dydaktycznych. Od 01.10. 2019 roku, to na poziomie Kolegium Dziekańskiego zapadają decyzje dotyczące rozwiązań w zakresie dydaktyki przyjmowanych na Wydziale. Praca administracyjna na rzecz kierunku studiów jest wykonywana przez dziekanat. Oprócz stanowiska dedykowanego obsłudze studentów na kierunku geografia są 2 dodatkowe, ogólnowydziałowe stanowiska związane z obsługą procesu dydaktycznego i jakością kształcenia. Osoby na nich zatrudnione wspomagają organizację dydaktyki i ocenę jakości kształcenia na Wydziale (min. nadzór nad obsadą zajęć, pozyskiwanie i gromadzenie danych, ich przetwarzanie, wizualizacja wyników, współpraca z zespołami programowymi i zespołem ds. jakości kształcenia). Nadzór organizacyjny i administracyjny na kierunkiem studiów wspomagany jest przez następujące akty prawne i procedury:

- Regulamin studiów UMCS (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0920/075358-regulamin-studiow-kwiecien-2019-r.pdf>),
- Zarządzenie Nr 5/2019 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 7 stycznia 2019 r. w sprawie kontroli prac dyplomowych z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0118/130049-zr-nr-5-2019-apd-antyplagiat-procedura-na-umcs-2019-100119.pdf>) (z późn. zmianami) (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0528/134301-zr-nr-42-2020-zm-5-2019-zmiana-jsantyplagiatowy.pdf>),
- Zasady potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS – procedura wydziałowa (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153817-proces-potwierdzania-efektow.pdf>),

- Regulamin zajęć poza terenem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (w tym ćwiczeń terenowych) – procedura wydziałowa (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153818-regulamin-zajec-poz-a-umcs.pdf>),
- Zasady przyznawania i realizacji indywidualnego planu studiów i programu kształcenia na Wydziale NoZiGP – procedura wydziałowa (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153815-ips-regulamin.pdf>),
- Zakres wsparcia studentów niepełnosprawnych – procedura wydziałowa (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0225/153819-student-niepelnosprawny.pdf>).

Monitorowanie programu studiów, projektowanie i wdrażanie zmian

Monitorowanie programu studiów rozumiane jest dość szeroko i obejmuje również niektóre kwestie związane z realizacją procesu kształcenia. Zgodnie z zasadami przyjętymi na Wydziale zespół programowy wykonuje następujące zadania:

- **Okresowy, coroczny przegląd programów**, rozumiany jako ocena zgodności względem przepisów prawa oraz wewnętrznych ustaleń dotyczących konstrukcji programu oraz jego cech jakościowych. Odbywa się w semestrze letnim i daje możliwość wprowadzenia zmian od nowego roku akademickiego. Weryfikację programu pod kątem zapisów prawa inicjuje Dziekan.
- **Analiza opinii studentów, nauczycieli akademickich oraz interesariuszy zewnętrznych** reprezentujących rynek pracy na temat programu i jego realizacji. Informacje te pozyskiwane są w różny sposób. **Interesariusze zewnętrzni przedstawiają swoje opinie** przede wszystkim podczas spotkań organizowanych celem dyskusji nad kierunkiem geografia i jego programem, ale również przy okazji realizacji wspólnych zadań, np. Dzień Ziemi lub badań prowadzonych przez pracowników Wydziału na rzecz określonego podmiotu zewnętrznego. Opinie pracodawców rzadko dotyczą konstrukcji programu studiów, skupiają się głównie na ocenie planowanych efektów uczenia się w kontekście kompetencji oczekiwanych na rynku pracy. Dotyczą też kwalifikacji absolwentów, w tym studiów geograficznych. **Studenci przekazują swoje opinie o poszczególnych elementach programu, o swoich oczekiwaniach, o satysfakcji z poszczególnych zajęć, uzyskanych efektach uczenia się** poprzez przedstawicieli w Zespole programowym, na tematycznych spotkaniach dedykowanych kierunkowi geografia, przez opiekunów roku lub w postaci pisemnej. Przy zmianach programu studiów Rada Wydziałowego Samorządu Studentów dodatkowo wyraża swoje opinie. **Pracownicy prezentują oceny planu studiów, efektów uczenia się i samej koncepcji studiów** podczas otwartych zebrań dydaktycznych, ale przede wszystkim w czasie spotkań tematycznych poświęconych analizie studiów na kierunku geografia. Zgłaszają też swoje propozycje zmian w postaci pisemnej. Dyskusje na temat wszystkich elementów programu studiów toczą się też w ramach zespołu programowego, którego członkowie reprezentują różne jednostki organizacyjne funkcjonujące na Wydziale i są przedstawicielami opinii tych jednostek.
- **Analiza wyników egzaminów przewidzianych programem studiów** (struktury ocen). Odbywa się przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego. Dotyczy wyłącznie struktury ocen z pierwszego terminu egzaminów i zaliczeń. Analiza prowadzona jest przede wszystkim pod kątem wyników kształcenia na kierunku, w odniesieniu do zakładanych efektów uczenia się. Pozwala zidentyfikować problemy towarzyszące realizacji programu studiów, choćby grupy przedmiotów trudnych dla studentów, z których efekty osiągane są w mniejszym stopniu. Pozwala również na zdiagnozowanie problemów związanych z samym procesem oceniania, na co wskazuje rozkład ocen odbiegający od normalnego.
- **Analiza kariery zawodowej absolwentów** danego kierunku prowadzonej na bazie danych z ogólnopolskiego systemu monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych. Prowadzona jest w połączeniu z analizą informacji przekazywanych przez samych absolwentów. Analiza miejsc zatrudnienia absolwentów kierunku geografia

pozwała na ocenę programu studiów, w tym efektów uczenia się. Wskazuje, które grupy kompetencji stwarzają najlepsze warunki do uzyskania zatrudnienia zgodnie z wykształceniem.

- **Weryfikacja treści sylabusów.** Jest to element nadzoru nad realizacją kierunkowych efektów uczenia się. Pozwala też eliminować powtórzenia treści kształcenia lub uzupełniać ich braki. Jednocześnie stanowi wsparcie dla nauczycieli we właściwym planowaniu i organizacji kształcenia w ramach poszczególnych przedmiotów i w przygotowaniu właściwego opisu procesu.

Zespół programowy wykorzystuje informacje gromadzone na poziomie UMCS lub Wydziału, ale **inicjuje również własne badania, dedykowane kierunkowi.** Organizuje spotkania ze studentami, nauczycielami i przedstawicielami otoczenia zewnętrznego w celu pozyskania informacji o jakości programu lub o jakości zajęć. Oceniane są efekty uzyskiwane w ramach poszczególnych zajęć oraz sposoby realizacji treści. Przygotowuje też badania sondażowe dotyczące określonych zagadnień związanych z realizacją programu studiów, jak np. badania na temat wymarzonej przez studentów obsady zajęć na kierunku. Współpracuje z Dziekanem, przedstawia wnioski i rekomendacje do zastosowania.

Elementem ewaluacji procesu kształcenia na kierunku geografia, który odbywa się **poza Zespołem programowym jest analiza wyników ankiety oceny zajęć i innych badań nad jakością kształcenia** prowadzonych przez Centrum Kształcenia UMCS. Ma to związek z zasadami udostępniania tego typu informacji przyjętych w UMCS oraz z ochroną danych osobowych. Dostęp do danych wszystkich pracowników mają wyłącznie władze Wydziału (Dziekan i Prodziekan). Prodziekan ds. studenckich dokonuje analizy wyników ankietyzacji i przedstawia je w sposób nie naruszający godności osobistej pracowników oraz zasad związanych z RODO, na zebraniu pracowników Wydziału, poświęconym sprawom dydaktycznym. Organizowane są one cyklicznie, co najmniej 2 razy w roku, a w okresie pandemii co najmniej raz na kilka tygodni – w postaci zdalnej. Na zebraniach prezentowane są wyniki ogólne, np. średnia ocena zajęć na Wydziale za poszczególne kryteria oraz komentarze studentów dotyczące programu studiów lub poszczególnych przedmiotów. Omawiane są także wyniki szczegółowe: publicznie podawany jest wykaz nauczycieli najlepiej ocenianych, z podziałem na grupę pracowników samodzielnych i pozostałych oraz komentarze studentów zamieszczone w otwartej części ankiety. Z osobami, które otrzymują niskie oceny w AOZ oraz w stosunku do których studenci zgłaszają konkretne zastrzeżenia Dziekan i Prodziekan przeprowadzają rozmowy wyjaśniające. W przypadku powtarzających się uwag krytycznych, zajęcia przekazywane są innym pracownikom. Sytuacje te dotychczas nie dotyczyły jednak kierunku geografia. Informacje na temat pracowników danej Katedry otrzymują ich kierownicy. Na tym poziomie również zachodzi analiza i omówienie wyników opisywanej ankiety.

Na Wydziale prowadzona jest także **analiza wyników egzaminów dyplomowych.** Dziekanat przygotowuje na koniec września imienne zestawienia ocen za egzamin dyplomowy oraz za prace dyplomowe wraz ze średnią oceną ze studiów dla wszystkich kierunków prowadzonych na Wydziale. Zespół ds. Jakości Kształcenia dokonuje analizy porównawczej tych danych oraz ocenia odsetek studentów nie podejmujących egzaminu dyplomowego. Wnioski z przeprowadzanych analiz mają wpływ na obsadę seminariów w roku następnym.

Projektowanie i dokonywanie zmian w programie studiów

Wynikiem systematycznie prowadzonego procesu monitorowania i ewaluacji programu studiów oraz samego toku kształcenia na kierunku geografia są zmiany zarówno w zakresie koncepcji kształcenia, jak i kierunkowych efektów uczenia się oraz planu i harmonogramu studiów. **Wnioski z tego procesu stanowią podstawę w projektowaniu zmian programu.** Zgodnie z procedurą przyjętą na Wydziale Zespół programowy gromadzi informacje od pracowników, studentów i interesariuszy zewnętrznych, które pozwalają oceniać istniejący program oraz efekty uzyskiwane w trakcie jego realizacji i projektować jego modyfikacje, następnie przygotowuje propozycje zmian, konsultuje je z władzami oraz pracownikami Wydziału. Dziekan po uzyskaniu opinii Wydziałowego Samorządu Studentów oraz wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia na temat proponowanych zmian,

przedstawia program na Kolegium Dziekańskim. Wersja ostateczna, zatwierdzona przez Kolegium Dziekańskie jest zatwierdzana przez Senat UMCS, a następnie wdrażana w życie od nowego roku akademickiego. W przypadku nowego kierunku studiów, program przed przekazaniem na Senat jest opiniowany przez Kolegium Dzielnicowe, związane z dziedziną nauki, w której osadzony jest dany kierunek studiów, funkcjonujące w ramach struktur uniwersyteckich.

Do 30 września 2019 roku, organem kolegialnym odpowiedzialnym za podejmowanie decyzji w sprawie programu studiów była **Rada Wydziału**. W wyniku restrukturyzacji Uniwersytetu wynikającej z wdrażaniem Ustawy o Szkolnictwie Wyższym z 20 lipca 2018 roku, zgodnie ze Statutem UMCS, decyzje w sprawach naukowych podejmują rady naukowe Instytutów, zaś w sprawach dydaktycznych Kolegium Dziekańskie w składzie: Dziekan, Prodziekan, Dyrektorzy Instytutów, przedstawiciel studentów i przedstawiciel doktorantów. W obradach Kolegium uczestniczy też przedstawiciel związków zawodowych. Jeśli omawiane są ważne kwestie programowe, zwłaszcza dotyczące znaczących zmian, na zebrania zapraszani są też Kierownicy Katedr lub ich przedstawiciele.

Obecny program na kierunku geografia został wprowadzony w 2017 roku. W roku 2019/2020 wraz ze zmianą koncepcji studiów na kierunku geografia, wdrożono nowy zestaw kierunkowych efektów uczenia się. W tym samym roku została przygotowana modyfikacja dla studiów I stopnia, jednak ze względu na pandemię i ograniczone możliwości dyskusji nad wypracowaną koncepcją, zarówno wśród pracowników, jak i studentów, program nie został wdrożony. W roku 2020/2021 została przygotowana modyfikacja programu studiów II stopnia i obecnie trwa proces konsultacji programów dla obydwu poziomów kształcenia. Po uzyskaniu akceptacji społeczności Wydziału, w tym studentów, program zostanie wdrożony od roku 2021/2022.

Na uwagę zasługuje **fakt dużego wpływu na projektowanie i wdrażanie zmian do programu na kierunku geografia ze strony pracowników Wydziału oraz studentów**. W roku akademickim 2015/2016 został przygotowany nowy program dla studiów I stopnia, który w miejsce dotychczasowych specjalności wprowadzał szerszy zestaw bloków zajęć do wyboru. Rozwiązanie to przyjęto w odpowiedzi na wnioski studentów dotyczące ograniczonej możliwości wyboru specjalności, przy mało licznych rocznikach oraz wąskiego zakresu kompetencji zdobywanych w ramach danej specjalności. Uznano to za niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy. W ramach zajęć do wyboru Zespół programowy zaproponował zatem wzorem uczelni zagranicznych wprowadzenie szerokiego zestawu bloków tematycznych (po 160 godzin każdy) o dość zróżnicowanej tematyce, z koniecznością wyboru 4 z nich w danym cyklu kształcenia (2 i 3 rok studiów). Rozwiązanie to stanowiło przełamanie wieloletniej tradycji kształcenia w ramach specjalności i pomimo wcześniej zgłaszanych problemów, nie zostało finalnie zaakceptowane przez Samorząd Studentów. Kontrowersje wzbudziło również wśród pracowników. Znalazło to swój wyraz w wynikach głosowania Rady Wydziału. Pomimo, że jego wynik był formalnie był pozytywny, tj. więcej było głosów „za” niż „przeciw”, siła głosów krytycznych skłoniła władze Wydziału do podjęcia decyzji o zaprzestaniu dalszego procedowania zmian programu. W trakcie następnego roku przeprowadzono ponowne konsultacje, dokonano korekty bloków oferowanych studentom do wyboru oraz konstrukcji programu i po uzyskaniu aprobaty ze strony studentów i wdrożono program od roku 2017/2018.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 10:

Procedury służące zapewnieniu jakości kształcenia są stale ewaluowane i zmieniane, nie tylko pod wpływem ich oceny przez Zespół ds. jakości kształcenia ale także przez społeczność Wydziału. Od roku 2016 ich zapisy są względnie stabilne. Zmianom podlegają jedynie niektóre ich elementy. W ostatnich trzech latach największe zmiany przeszła procedura dotycząca zajęć prowadzonych poza terenem Uniwersytetu, w tym ćwiczeń terenowych. Obecny zapis uwzględnia rozdział odpowiedzialności pomiędzy pracownikiem a studentem oraz reguluje zasady realizacji części przedmiotów programowych poza budynkami Wydziału. Drugim dokumentem, który uległ znaczącej zmianie jest model struktury zarządzania procesem dydaktycznym. Po restrukturyzacji Uniwersytetu i Wydziału inaczej zostały rozłożone poszczególne grupy kompetencji. Więcej uprawnień uzyskały na

przykład zespoły programowe. Zmieniono także kartę hospitacji, by lepiej pozwalała ocenić najistotniejsze aspekty zajęć.

Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów

Analiza SWOT programu studiów na ocenianym kierunku i jego realizacji, z uwzględnieniem szczegółowych kryteriów oceny programowej

	POZYTYWNE	NEGATYWNE
Czynniki wewnętrzne	Mocne strony Wykwalifikowana kadra dydaktyczna prowadząca badania o dużej zgodności tematycznej z kierunkiem studiów, duże możliwości realizacji szerokiej gamy zajęć, w tym specjalności obejmujących obydwie dyscypliny geograficzne. Dobrze wyposażone laboratoria umożliwiające prowadzenie badań przez studentów. Duże zaangażowanie społeczności Wydziału w projektowanie oferty dydaktycznej w ramach kierunku i w jej realizację oraz w rozwiązywanie problemów, gotowość do zmian dla dobra kierunku i studentów. Elastyczny program studiów, dostosowany do niewielkiej liczebności roczników studiów, umożliwiający studentowi wybór wielu wariantów kształcenia.	Słabe strony Małe zainteresowanie studentów udziałem w wymianie akademickiej. Zbyt mały udział prac dyplomowych z udziałem specjalistycznych badań o charakterze laboratoryjnym w stosunku do zasobów infrastruktury i potencjału badawczego kadry Wydziału. Mała liczba studentów na poszczególnych rocznikach i niepełne wykorzystanie bogatej oferty dydaktycznej.
Czynniki zewnętrzne	Szanse Wzrastające zapotrzebowanie na specjalistów o kompleksowym spojrzeniu na środowisko. Wzrastające zapotrzebowanie na absolwentów wyposażonych w umiejętności stosowania narzędzi GIS. Rozwijająca się współpraca Wydziału z podmiotami otoczenia zewnętrznego i rosnące możliwości włączania studentów w realizację wspólnych zadań, a przez to zwiększenie atrakcyjności kierunku.	Zagrożenia Mała szansa na przyciągnięcie studentów spoza Lublina i regionu. Obniżanie się motywacji studentów do kontynuacji rozpoczętej nauki. Dewaluacja pojęcia geografia, mała siła przyciągania kierunku o takiej nazwie. Rozbicie geografii na dwie odrębne dyscypliny badawcze i zmniejszenie potencjału interdyscyplinarności kierunku. W przypadku przyporządkowania obu dyscyplin do różnych jednostek organizacyjnych UMCS może dojść do niekorzystnych zmian w obrębie kierunku. Szeroka oferta „modnych”, konkurencyjnych kierunków studiów.

(Pieczęć uczelni)

.....
(podpis Dziekana/Kierownika jednostki)

.....
(podpis Rektora)

....., dnia
(miejscowość)

Część III. Załączniki

Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów

Tabela 1. Liczba studentów ocenianego kierunku⁴

Poziom studiów	Rok studiów	Studia stacjonarne	
		Dane sprzed 3 lat	Bieżący rok akademicki
I stopnia	I	53	46
	II	21	22
	III	23	17
	IV	-	-
II stopnia	I	32	23
	II	34	9
Razem:		163	117

Tabela 2. Liczba absolwentów ocenianego kierunku w ostatnich trzech latach poprzedzających rok przeprowadzenia oceny

Poziom studiów	Rok ukończenia	Studia stacjonarne	
		Liczba studentów, którzy rozpoczęli cykl kształcenia kończący się w danym roku	Liczba absolwentów w danym roku
I stopnia	2020	26	20 (+1 wznowienie)
	2019	28	14 (+1 wznowienie)
	2018	23	19
II stopnia	2020	17	13 (+8 wznowień)
	2019	23	18 (+5 wznowień)
	2018	34	20 (+8 wznowień)
Razem:		141	114 (+23)

⁴ Należy podać liczbę studentów ocenianego kierunku, z podziałem na poziomy, lata i formy studiów (z uwzględnieniem tylko tych poziomów i form studiów, które są prowadzone na ocenianym kierunku).

Tabela 3. Wskaźniki dotyczące programu studiów na ocenianym kierunku studiów, poziomie i profilu określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. poz. 1861 z późn. zm.)⁵

Studia I stopnia

Nazwa wskaźnika	Liczba punktów ECTS/Liczba godzin
Liczba semestrów i punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów na ocenianym kierunku na danym poziomie	180 ECTS
Łączna liczba godzin zajęć	2189 godz.
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia	96 ECTS
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom związanym z prowadzoną w uczelni działalnością naukową w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których przyporządkowany jest kierunek studiów	127 ECTS
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne	Nie dotyczy
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom do wyboru	67 ECTS
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana praktykom zawodowym (jeżeli program kształcenia na tych studiach przewiduje praktyki)	4 ECTS
Wymiar praktyk zawodowych (jeżeli program kształcenia na tych studiach przewiduje praktyki)	90 godzin (3 tygodnie)
W przypadku stacjonarnych studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich liczba godzin zajęć z wychowania fizycznego.	60 godz.
W przypadku prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość:	
1. Łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach stacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach stacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. 2. Łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach niestacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach niestacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.	1./ Ze względu na pandemię liczba ta jest trudna do określenia. Dla kolejnych cykli kształcenia jest różna. 2./nie dotyczy

⁵ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie.

Studia II stopnia

Nazwa wskaźnika	Liczba punktów ECTS/Liczba godzin
Liczba semestrów i punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów na ocenianym kierunku na danym poziomie	120 ECTS
Łączna liczba godzin zajęć	990 godz.
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia	62 ECTS
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom związanym z prowadzoną w uczelni działalnością naukową w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których przyporządkowany jest kierunek studiów	87-93 ECTS (W zależności od specjalności)
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne	Nie dotyczy
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom do wyboru	74 ECTS
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana praktykom zawodowym (jeżeli program kształcenia na tych studiach przewiduje praktyki)	4ECTS
Wymiar praktyk zawodowych (jeżeli program kształcenia na tych studiach przewiduje praktyki)	60 godzin (2 tygodnie)
W przypadku stacjonarnych studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich liczba godzin zajęć z wychowania fizycznego.	Nie dotyczy
W przypadku prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość:	
1. Łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach stacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach stacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. 2. Łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach niestacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach niestacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.	1./Ze względu na pandemię liczba ta jest trudna do określenia. Dla kolejnych cykli kształcenia jest różna. 2./nie dotyczy

Tabela 4. Zajęcia lub grupy zajęć związane z prowadzoną w uczelni działalnością naukową w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których przyporządkowany jest kierunek studiów⁶

Kierunek GEOGRAFIA, studia I stopnia, profil ogólnoakademicki, studia stacjonarne

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczna godzin zajęć	Liczba punktów ECTS
blok przedmiotów obowiązkowych, w tym oraz ćwiczenia terenowe			
Kartografia i teledetekcja	wykład, laboratorium	75	6
Fizyka i chemia Ziemi	wykład, konwersatorium	30	4
Geologia	wykład, laboratorium	60	6
Geomorfologia	wykład, konwersatorium	60	6
Geografia społeczna	wykład, konwersatorium	75	8
Hydrologia	wykład, laboratorium	60	4
Meteorologia i klimatologia	wykład, konwersatorium	60	4
GIS	wykład, laboratorium	60	3
Gleboznawstwo i geografia gleb	wykład, laboratorium	60	4
Geografia ekonomiczna	wykład, konwersatorium	90	6
Geografia regionalna Polski i świata	wykład, konwersatorium	105	6
Biogeografia i ochrona środowiska	wykład, konwersatorium	50	3
Geografia polityczna	wykład, konwersatorium	30	2
Gospodarka przestrzenna	wykład	30	2
Ćwiczenia terenowe - Gleboznawstwo	ćwiczenia terenowe	32	3
Ćwiczenia terenowe przedmiotowe - Geomorfologia	ćwiczenia terenowe	32	2
Ćwiczenia terenowe przedmiotowe - Meteorologia	ćwiczenia terenowe	32	2
Ćwiczenia terenowe przedmiotowe - Hydrologia	ćwiczenia terenowe	32	2
Ćwiczenia terenowe przedmiotowe - Geografia ekonomiczna	ćwiczenia terenowe	48	3
Ćwiczenia terenowe regionalne - Rostocze	ćwiczenia terenowe	16	2
Ćwiczenia terenowe regionalne - Polesie	ćwiczenia terenowe	8	1
Razem:		1045	79
Bloki tematyczne wybieralne			
Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczna godzin zajęć	Liczba punktów ECTS
Geografia granic	blok specjalnościowy A	120	12
Granice - teoria, przemiany i funkcje	wykład, konwersatorium	30	3
Uwarunkowania rozwoju obszarów pogranicznych	wykład, konwersatorium	30	3
Migracje międzynarodowe ludności	wykład, konwersatorium	30	3
Konflikty graniczne	wykład, konwersatorium	30	3
Geografia w administracji publicznej (nigdy nie był uruchomiony)	blok specjalnościowy B	120	12
Środowisko przyrodnicze jako czynniki	wykład, konwersatorium	30	3

⁶Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie.

rozwoju gospodarczego			
Zarządzanie w jednostkach administracji publicznej	wykład, konwersatorium	30	3
Rozwój lokalny	wykład, konwersatorium	30	3
GIS jako narzędzie zarządzania administracji publicznej	wykład, laboratorium	30	3
Geografia zasobów	blok specjalnościowy C	120	12
Zasoby środowiskowe	wykład, konwersatorium	30	3
Zasoby kulturowe	wykład, konwersatorium	30	3
Zasoby społeczne	wykład, konwersatorium	30	3
Zasoby ekonomiczne	wykład, konwersatorium	30	3
Monitoring środowiska	blok specjalnościowy D	120	12
Monitoring środowiska przyrodniczego i bazy danych o środowisku	wykład, laboratorium	30	3
Pomiary meteorologiczne i hydrologiczne	wykład, laboratorium	30	3
Metody geochemiczne i geofizyczne w badaniach gleb i osadów	wykład, laboratorium	30	3
Metody instrumentalne w sedimentologii i geomorfologii	wykład, laboratorium	30	3
Geoturystyka	blok specjalnościowy E	120	12
Podstawy geoturystyki	wykład, laboratorium	30	3
Atrakcje geoturystyczne Polski i świata	wykład, konwersatorium	30	3
Zarządzanie atrakcjami geoturystycznymi	wykład, konwersatorium	30	3
Geoturystyka w praktyce	konwersatorium, laboratorium	30	3
Globalne zmiany środowiska	blok specjalnościowy F	120	12
Ewolucja środowiska przyrodniczego	wykład, konwersatorium	30	3
Antropogeniczne przekształcenia środowiska	wykład, konwersatorium	30	3
Modelowanie i prognozy zmian środowiska	wykład, laboratorium	30	3
Konsekwencje przyrodnicze i gospodarcze zmian środowiska	wykład, konwersatorium	30	3
Miasta przyszłości (nigdy nie był uruchomiony)	blok specjalnościowy G	120	12
Procesy rozwojowe miast	wykład, konwersatorium	30	3
System ekologiczny miasta	wykład, konwersatorium	30	3
Kształtowanie krajobrazu miejskiego	wykład, konwersatorium	30	3
Przyszłość miast	wykład, konwersatorium	30	3
Naturalne zdarzenia ekstremalne	blok specjalnościowy H	120	12
Środowiskowe uwarunkowania zdarzeń ekstremalnych	wykład, konwersatorium	30	3
Monitoring zdarzeń ekstremalnych	wykład, konwersatorium	30	3
Przyrodnicze i gospodarcze aspekty ekstremalnych zdarzeń hydrologicznych i meteorologicznych	wykład, konwersatorium	30	3

Przyrodnicze i gospodarcze aspekty ekstremalnych zdarzeń geologicznych i geomorfologicznych	wykład, konwersatorium	30	3
Opracowanie cyfrowych map tematycznych	blok specjalnościowy I	120	12
Źródła i bazy danych przestrzennych	wykład, laboratorium	30	3
Wizualizacja kartograficzna danych	wykład, laboratorium	30	3
Podstawy projektowania map	wykład, laboratorium	30	3
Współczesne mapy tematyczne	wykład, laboratorium	30	3
Systemy Informacji Przestrzennej (nigdy nie był uruchomiony)	blok specjalnościowy J	120	12
GIS - rozszerzenie kursu podstawowego	wykład, laboratorium	30	3
Źródła i pozyskiwanie danych geoprzestrzennych	wykład, laboratorium	30	3
Przetwarzanie i wizualizacja danych przestrzennych	wykład, laboratorium	30	3
Analizy przestrzenne	wykład, laboratorium	30	3
Hydrometeorologia	blok specjalnościowy K	120	12
Zasoby wodne Ziemi	wykład, laboratorium	30	3
Gospodarka wodna	wykład, laboratorium	30	3
Meteorologia synoptyczna z elementami fizyki atmosfery	wykład, laboratorium	30	3
Wybrane zagadnienia z klimatologii stosowanej	wykład, laboratorium	30	3
Geopomiary w teorii i praktyce (nigdy nie był uruchomiony)	blok specjalnościowy L	120	12
Miernictwo geodezyjne i niekonwencjonalne instrumenty pomiarowe	wykład, laboratorium	30	3
Geopomiary - praktyka terenowa	laboratorium	30	3
Teoretyczne podstawy zdalnych technik pozyskiwania informacji o terenie	wykład, laboratorium	30	3
LiDAR i SfM - praktyka terenowa	laboratorium	30	3
Razem, w programie realizowanym przez studenta związek z badaniami prowadzonymi na Wydziale mają zajęcia w wymiarze:		1165 godz.	127 ECTS

Kierunek GEOGRAFIA, studia II stopnia, profil ogólnoakademicki, studia stacjonarne

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczba godzin zajęć	Liczba punktów ECTS
Przedmioty obowiązkowe			
Metodologia nauk geograficznych	konwersatorium	30	3
Globalne problemy środowiskowe - warsztaty projektowe / Global environmental problems - workshops	konwersatorium	30	3
Globalne problemy społeczne i ekonomiczne - warsztaty projektowe / Global social and economic	konwersatorium	30	3

problems - workshops			
Planowanie krajobrazu	wykład, konwersatorium	30	4
Przygotowanie pracy magisterskiej	seminarium	105	20
Razem:		225	33
specjalność KLIMATOLOGIA I GOSPODARKA WODNA			
Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczna godzin zajęć	Liczba punktów ECTS
Hydrometeorologia	wykład, laboratorium	20	2
Cyrkulacja atmosferyczna i oceaniczna	wykład	25	3
Metody badań i opracowań hydroklimatologicznych	wykład, laboratorium	45	4
Funkcjonowanie jezior i mokradeł	wykład, laboratorium	25	2
Potamologia z ekohydrologią	wykład, laboratorium	25	2
Hydrogeologia	wykład, laboratorium	25	2
Problemy hydroklimatyczne obszarów wiejskich i zurbanizowanych	wykład, laboratorium	35	4
Modelowanie procesów atmosferycznych i hydrologicznych	wykład, laboratorium	50	6
Klimatologia regionalna	wykład, laboratorium	30	4
Razem:		280	29
Specjalność ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM			
Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczna godzin zajęć	Liczba punktów ECTS
Przyrodnicze uwarunkowania zarządzania środowiskiem	wykład, laboratorium, konwersatorium	60	9
Geozagrożenia	wykład, konwersatorium	45	2
GIS i bazy danych w zarządzaniu środowiskiem	wykład, laboratorium	45	2
Wycena zasobów środowiska	wykład, konwersatorium	45	6
Instrumenty zarządzania środowiskiem	wykład	30	4
Obszary zarządzania środowiskiem	wykład, laboratorium	45	4
Warsztaty terenowe - zarządzanie środowiskiem w praktyce	konwersatorium	30	4
Razem:		300	31
specjalność WIZUALIZACJA KARTOGRAFICZNA I PROJEKTOWANIE MAP			
Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczna godzin zajęć	Liczba punktów ECTS
Historia kartografii i kartoznawstwo	wykład, laboratorium	30	3
Metodyka prezentacji kartograficznej	wykład, laboratorium	30	3
Techniki przetwarzania danych przestrzennych	wykład, laboratorium	30	3
Redakcja i publikacja map	wykład, laboratorium	40	4
Teledetekcja i fotogrametria	wykład, laboratorium	30	5
Bazy danych przestrzennych	wykład, laboratorium	35	5
Analizy przestrzenne	wykład, laboratorium	35	2
Razem:		230	25
Specjalność ZARZĄDZANIE ROZWOJEM GOSPODARCZYM			
Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczna godzin zajęć	Liczba punktów ECTS

Metody i narzędzia w analizach geografii społeczno-ekonomicznej	laboratorium	30	4
Czynniki rozwoju gospodarczego	wykład, konwersatorium	30	3
Procesy globalizacyjne	wykład, konwersatorium	30	2
Zróżnicowanie przestrzeni społeczno-ekonomicznej Polski	wykład, konwersatorium	30	4
Society and development	wykład, konwersatorium	30	4
Integracja europejska	wykład, konwersatorium	30	3
Współczesne systemy polityczne	wykład, konwersatorium	30	3
Europejska przestrzeń społeczno-ekonomiczna	wykład, konwersatorium	30	3
Konflikty współczesnego świata	wykład, konwersatorium	30	3
Razem:		270	29
Razem, w programie realizowanym przez studenta związek z badaniami prowadzonymi na Wydziale mają zajęcia w wymiarze:		725-805* godz.	87-93* ECTS

*w zależności od wybranych specjalności

Tabela 5. 1. Zajęcia przygotowujące studentów do wykonywania zawodu **nauczyciela geografii** (wg Rozporządzenia MNiSW z dnia 25 lipca 2019 r. / Dz.U.2019, poz. 1450) - dla studentów rozpoczynających cykl kształcenia w roku **2019/20 i 2020/21**

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczba godzin zajęć stacjonarne/niestacjonarne	Liczba punktów ECTS
Przygotowanie merytoryczne odbywa się poprzez realizację podstawowego programu studiów I i II stopnia			
Psychologia (grupa przedmiotów B)	wykład, konwersatorium	60	3
Pedagogika (B)	wykład, konwersatorium	60	3
Praktyczne aspekty pracy w szkole (B)	konwersatorium	60	3
Podstawy dydaktyki (C)	wykład, konwersatorium	30	2
Emisja głosu (C)	konwersatorium	30	2
Wiedza o regionie (A,D)	wykład, konwersatorium	30	2
Dydaktyka geografii (D)	wykład, konwersatorium	150	7
Razem:		420	22
Praktyka ogólnopedagogiczna (B)		30	2
Praktyka metodyczno-przedmiotowa z geografii w szkole podstawowej (D)		60	4
Praktyka metodyczno-przedmiotowa z geografii w szkole ponadpodstawowej (D)		60	4
Razem:		570	32

Tabela 5.2. Zajęcia przygotowujące studentów do wykonywania zawodu nauczyciela **geografii i przyrody** (wg Rozporządzenia MNiSW z dnia 25 lipca 2019 r. / Dz.U.2019, poz. 1450) - dla studentów rozpoczynających cykl kształcenia **w roku 2019/20 i 2020/21**. Oferta alternatywna w stosunku do oferty obejmującej tylko przedmiot geografia – obecnie nie realizowany z powodu braku zainteresowania studentów.

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczba godzin zajęć stacjonarne/niestacjonarne	Liczba punktów ECTS
Przygotowanie merytoryczne odbywa się poprzez realizację podstawowego programu studiów I i II stopnia			
Psychologia (grupa przedmiotów B)	wykład, konwersatorium	60	3
Pedagogika (B)	wykład, konwersatorium	60	3
Praktyczne aspekty pracy w szkole (B)	konwersatorium	60	3
Podstawy dydaktyki (C)	wykład, konwersatorium	30	2
Emisja głosu (C)	konwersatorium	30	2
Wiedza o regionie (A,D)	wykład, konwersatorium	30	2
Dydaktyka geografii (D)	wykład, konwersatorium	150	7
Razem:		420	22
Praktyka ogólnopedagogiczna (B)		30	2
Praktyka metodyczno-przedmiotowa z geografii w szkole podstawowej (D)		60	4
Praktyka metodyczno-przedmiotowa z geografii w szkole ponadpodstawowej (D)		60	4
Razem:		570	32

Tabela 5. 3. Zajęcia przygotowujące studentów do wykonywania zawodu nauczyciela **geografii** (wg Rozporządzeniu MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. / Dz.U.2012, poz. 131 wraz z uzupełnieniem wynikającym z Rozporządzenia MNiSW z dnia 25 lipca 2019 r. / Dz.U.2019, poz. 1450 z) - dla studentów obecnego III roku studiów rozpoczynających cykl kształcenia **w roku 2018/19 i wcześniej (III rok studiów I stopnia, I oraz II rok studiów II stopnia)**

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczba godzin zajęć stacjonarne/niestacjonarne	Liczba punktów ECTS
Do realizacji na studiach I stopnia wg Rozporządzeniu MNiSW z dnia 17 stycznia 2012 r. / Dz.U.2012, poz. 131			
Przygotowanie merytoryczne odbywa się poprzez realizację podstawowego programu studiów			
Ogólne przygotowanie psychologiczne (moduł 2)	wykład, konwersatorium	45	2
Ogólne przygotowanie pedagogiczne (moduł 2)	wykład, konwersatorium	45	2
Przygotowanie psychologiczne do pracy w szkole podstawowej (2)	wykład	15	1
Przygotowanie pedagogiczne do pracy w szkole podstawowej (2)	wykład, konwersatorium	45	3
Emisja głosu	konwersatorium	30	2
Podstawy dydaktyki	wykład, konwersatorium	30	2
Dydaktyka przedmiotu geografia	wykład, konwersatorium	90	6
Technologia informacyjna w edukacji geograficznej	laboratorium	20	2
Obserwacje terenowe w kształceniu geograficznym	ćwiczenia	20	2
Razem:		340	22
Praktyka ogólnopedagogiczna w szkole podstawowej		30	2
Praktyka metodyczno-przedmiotowa w szkole podstawowej		60	7
Razem:		430	31
Do uzupełnienia na studiach II stopnia (wg Rozporządzenia MNiSW z dnia 25 lipca 2019 r. / Dz.U.2019, poz. 1450)			
Przygotowanie psychologiczne do pracy w szkole ponadpodstawowej (C)	wykład, konwersatorium	30	1
Dydaktyka geografii (D)	wykład, konwersatorium	60	4
Razem:		90	5
Praktyka metodyczno-przedmiotowa w zakresie geografii w szkole ponadpodstawowej (D)		60	4
Razem:		150	9

Tabela 6. Informacja o programach studiów/zajęciach lub grupach zajęć prowadzonych w językach obcych⁷

Nazwa programu/zajęć/grupy zajęć	Forma realizacji	Semestr	Forma studiów	Język wykładowy	Liczba studentów (w tym niebędących obywatelami polskimi)
Studia I stopnia					
Antropogeniczne zmiany środowiska ¹	konwersatorium, wykład	III, studia I stopnia	stacjonarne	angielski	22 (0)
Zarządzanie atrakcjami geoturystycznymi ¹	wykład	VI, studia II stopnia	stacjonarne	angielski	22 (0)
Slope hydrology and geomorphology	wykład	III, studia I stopnia	stacjonarne	angielski	Zgłoszony fakultet, nie wybrany
Studia II stopnia					
Globalne problemy środowiskowe/ Global environmental problems – workshops ¹	konwersatorium	I, studia II stopnia	stacjonarne	angielski	23 (0)
Globalne problemy społeczno-ekonomiczne ¹	konwersatorium	II, studia II stopnia	stacjonarne	angielski	23 (0)
Society and development	konwersatorium, wykład	III, studia II stopnia	stacjonarne	angielski	Cała specjalność
Ethnic problems of European space	wykład	II, studia II stopnia	stacjonarne	angielski	Zgłoszony fakultet, nie wybrany
EU strategy for soil management and protection	wykład	III, studia II stopnia	stacjonarne	angielski	Zgłoszony fakultet, nie wybrany

⁷ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie. Jeżeli wszystkie zajęcia prowadzone są w języku obcym należy w tabeli zamieścić jedynie taką informację.

Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających

Cz. I. Dokumenty, które należy dołączyć do raportu samooceny (wyłącznie w formie elektronicznej)

1. Program studiów dla kierunku studiów, profilu i poziomu opisany zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668 z późn. zm.) oraz § 3-4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. poz. 1861 z późn. zm.).
2. Obsadę zajęć na kierunku, poziomie i profilu w roku akademickim, w którym przeprowadzana jest ocena.
3. Harmonogram zajęć na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, obowiązujący w semestrze roku akademickiego, w którym przeprowadzana jest ocena, dla każdego z poziomów studiów.
4. Charakterystykę nauczycieli akademickich oraz innych osób prowadzących zajęcia lub grupy zajęć wykazane w tabeli 4, tabeli 5 (jeśli dotyczy ocenianego kierunku) oraz opiekunów prac dyplomowych (jeśli dotyczy ocenianego kierunku), a w przypadku kierunku lekarskiego także nauczycieli akademickich oraz inne osoby prowadzące zajęcia z zakresu nauk klinicznych, sporządzoną wg następującego wzoru:
5. Charakterystyka działań zapobiegawczych podjętych przez uczelnię w celu usunięcia błędów i niezgodności wskazanych w zaleceniach o charakterze naprawczym sformułowanych w uzasadnieniu uchwały Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę oraz przedstawienie i ocena skutków tych działań.
6. Charakterystyka wyposażenia sal wykładowych, pracowni, laboratoriów i innych obiektów, w których odbywają się zajęcia związane z kształceniem na ocenianym kierunku, a także informacja o bibliotece i dostępnych zasobach bibliotecznych i informacyjnych.
7. Wykaz tematów prac dyplomowych uporządkowany według lat, z podziałem na poziomy oraz formy studiów.

